

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΟΣΜΑ

Α. Φ. ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ Η' ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ

Ο ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ Ο Β' ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

ΔΙΑ ΤΗΝ Γ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

Τιμᾶται μετὰ τοῦ βιβλίου. καὶ φόρου δρ. 21.70
(Βιβλιόσημον καὶ φόρος Ἀναγκ. Δανείου ἀξίας δρ. 10.10)

Ἀριθμὸς ἐγκριτικῆς ἀποφάσεως 17495

Ἀριθμὸς ἀδείας κυκλοφορίας 177, 19 Αὐγούστου 1927

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΑΙ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ ΚΑΙ ΣΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",

44—ΕΝ ΟΔΩ ΣΤΑΔΙΟΥ—44

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΟΣΜΑ

Δ. Φ. ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ Η' ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ

Ο ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ Ο Β' ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

ΔΙΑ ΤΗΝ Γ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΑΙ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ ΚΑΙ ΣΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",

44—ΕΝ ΟΔΩΙ ΣΤΑΔΙΟΥ—44

1927

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως
καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας».

Handwritten signature in cursive script.

Ἐν Ἀθήναις, Τυπογραφεῖον «Ἑστία» — 1871

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

Ὅρω μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὰ παρόντα πράγματα πολλήν δυσκολίαν ἔχοντα καὶ ταραχήν, οὐ μόνον τῆ πολλὰ προεῖσθαι καὶ μηδὲν εἶναι προὔργου περὶ αὐτῶν εὖ λέγειν, ἀλλὰ καὶ τῆ περὶ τῶν ὑπολοίπων κατὰ ταῦτά μηδὲ καθ' ἓν τὸ συμφέρον πάντας ἡγεῖσθαι, ἀλλὰ τοῖς μὲν ᾧδί, τοῖς δ' ἐτέρως δοκεῖν. δυσκόλου δ' ὄντος φύσει καὶ χαλεποῦ τοῦ βουλευέσθαι ἔτι πολλῆ χαλεπώτερον ὑμεῖς αὐτὸ πεποιήκατ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι πάντες ἄνθρωποι πρὸ τῶν πραγμάτων εἰώθασι χρῆσθαι τῆ βουλευέσθαι, ὑμεῖς δὲ μετὰ τὰ πράγματα. ἐκ δὲ τούτου συμβαίνει παρὰ πάντα τὸν χρόνον, ὃν οἶδ' ἐγώ, τὸν μὲν οἷς ἂν ἀμάρτητ' ἐπιτιμῶντ' εὐδοκιμεῖν καὶ δοκεῖν εὖ λέγειν, τὰ δὲ πράγματα καὶ περὶ ὧν βουλευέσθ' ἐκφεύγειν ὑμᾶς.

Οὐ μὴν ἀλλὰ καίπερ τούτων οὕτως ἐχόντων οἶομαι καὶ βεβαιῶς ἐμαυτὸν ἀνέστηκα, ἂν ἐθελήσητε τοῦ θορυβεῖν καὶ φιλονικεῖν ἀποστάντες ἀκούειν, ὡς ὑπὲρ πόλεως βουλευομένοις καὶ τηλικούτων πραγμάτων προσήκει, ἔξειν καὶ λέγειν καὶ συμβουλεύειν, δι' ὧν καὶ τὰ παρόντ' ἔσται βελτίω καὶ τὰ προειμμένα σωθήσεται.

Ἄκριβῶς δ' εἰδώς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸ λέγειν περὶ ὧν αὐτὸς εἶπέ τις καὶ περὶ αὐτοῦ παρ' ὑμῖν αἰεὶ τῶν πάνυ λυσιστελούντων τοῖς τολμῶσιν ὃν, οὕτως ἡγοῦμαι φορτικὸν καὶ ἐπαχθές, ὥστ', ἀνάγκην οὔσαν ὄρων, ὅμως ἀποκνῶ. νομίζω

δ' ἄμεινον ἂν ὑμᾶς, περὶ ὧν νῦν ἐρῶ, κρίναι, μικρὰ τῶν πρό-
τερόν ποτε ῥηθέντων ὑπ' ἐμοῦ μνημονεύσαντας.

- 5 Ἐγὼ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρῶτον μὲν, ἡνίκ' ἐπειθόν
τινες ὑμᾶς τῶν ἐν Εὐβοίᾳ πραγμάτων ταραττομένων βοηθεῖν
Πλουτάρχῳ καὶ πόλεμον καὶ ἄδοξον καὶ δαπανηρὸν ἄρασθαι,
πρῶτος καὶ μόνος παρελθὼν ἀντείπον καὶ μόνον οὐ διεσπά-
σθην ὑπὸ τῶν ἐπὶ μικροῖς λήμμασι πολλὰ καὶ μεγάλ' ὑμᾶς
ἀμαρτάνειν πεισάντων καὶ χρόνου βραχέος διελθόντος, μετὰ
τοῦ προσοφλεῖν αἰσχύνην καὶ παθεῖν, οἷα τῶν ὄντων ἀνθρώ-
πων οὐδένες πώποτε πεπόνθασ' ὑπὸ τούτων, οἷς ἐβοήθησαν,
πάντες ὑμεῖς ἔγνωτε τήν τε τῶν τότε ταῦτα πεισάντων κακίαν
καὶ τὰ βέλτιστ' εἰρηκότ' ἐμέ.
- 6 Πάλιν τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατιδὼν Νεοπτόλεμον
τὸν ὑποκριτὴν τῷ μὲν τῆς τέχνης προσχῆματι τυγχάνοντ'
ἀδείας, κακὰ δ' ἐργαζόμενον τὰ μέγιστα τὴν πόλιν καὶ τὰ παρ'
ὑμῶν διοικοῦντα Φιλίππῳ καὶ πρυτανεύοντα, παρελθὼν εἶπον
εἰς ὑμᾶς, οὐδεμιᾶς ἰδίας οὔτ' ἔχθρας οὔτε συκοφαντίας ἕνεκα,
7 ὡς ἐκ τῶν μετὰ ταῦτ' ἔργων γέγονε δῆλον. καὶ οὐκέτ' ἐν
τούτοις αἰτιάσομαι τοὺς ὑπὲρ Νεοπτολέμου λέγοντας (οὐδὲ
εἰς γὰρ ἦν), ἀλλ' αὐτοὺς ὑμᾶς· εἰ γὰρ ἐν Διονύσου τραγῳ-
δοῦς ἐθεῖσθε, ἀλλὰ μὴ περὶ σωτηρίας καὶ κοινῶν πραγμά-
των ἦν ὁ λόγος, οὐκ ἂν οὕτως ῥοῦτ' ἐκείνου πρὸς χάριν οὔτ'
8 ἐμοῦ πρὸς ἀπέχθειαν ἠκούσατε. καίτοι τοῦτό γ' ὑμᾶς οἶμαι
νῦν ἅπαντας ἠσθῆσθαι, ὅτι τὴν τότε ἄφιξιν εἰς τοὺς πολεμίους
ἐποιήσαθ' ὑπὲρ τοῦ τάκει χρήματ' ὀφειλόμεν', ὡς ἔφη, κομίσας
δεῦρο λειτουργεῖν, καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ πλείστῳ χρησάμενος, ὡς
δεινόν, εἴ τις ἐγκαλεῖ τοῖς ἐκείθεν ἐνθάδε τὰς εὐπορίας ἄγουσιν,
ἐπειδὴ διὰ τὴν εἰρήνην ἀδείας ἔτυχεν, ἦν ἐνθάδ' ἐκέκτητ' οὐσίαν
φανερὰν, ταύτην ἐξαργυρίσας πρὸς ἐκείνον ἀπάγων οἴχεται.
- 9 Δύο μὲν δὴ ταῦθ', ὧν προεῖπον ἐγὼ, μαρτυρεῖ τοῖς γεγε-
νημένοις λόγοις ὀρθῶς καὶ δικαίως, οἷά περ ἦν, ἀποφανθένθ'

ὕπ' ἐμοῦ· τὸ τρίτον δ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι (καὶ μόνον ἐν τούτ' εἰπὼν ἔτι, καὶ δὴ περὶ ὧν παρελήλυθ' ἐρῶ), ἡνίκα τοὺς ὄρκους τοὺς περὶ τῆς εἰρήνης ἀπειληφότες ἤκομεν οἱ πρέσβεις, τότε Θεσπιάς τινων καὶ Πλαταιᾶς ὑπισχνουμένων 10 οἰκισθῆσθαι, καὶ τοὺς μὲν Φωκέας τὸν Φίλιππον, ἂν γένηται κύριος, σώσειν, τὴν δὲ Θηβαίων πόλιν διοικεῖν, καὶ τὸν Ὀρωπὸν ὑμῖν ὑπάρξειν, καὶ τὴν Εὐβοίαν ἀντ' Ἀμφιπόλεως ἀποδοθῆσθαι, καὶ τοιαύτας ἐλπίδας καὶ φανακισμούς, οἷς ὑπαχθέντες ὑμεῖς οὔτε συμφόρως οὔτ' ἴσως καλῶς προεῖσθε Φωκέας, οὐδὲν τούτων οὔτ' ἐξαπατήσας οὔτε σιγήσας ἐγὼ φανήσομαι, ἀλλὰ προειπὼν ὑμῖν, ὡς οἶδ' ὅτι μνημονεύετε, ὅτι ταῦτ' οὔτ' οἶδα οὔτε προσδοκῶ, νομίζω δὲ τὸν λέγοντα ληρεῖν.

Ταῦτα τοίνυν ἅπανθ', ὅσα φαίνομαι βέλτιον τῶν ἄλλων 11 προορῶν, οὐδ' εἰς μίαν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὔτε δεινότητ' οὔτ' ἀλαζονείαν ἐπανοίσω, οὐδὲ προσποιήσομαι δι' οὐδὲν ἄλλο γινώσκειν καὶ προαισθάνεσθαι, πλὴν δι' ἂν ὑμῖν εἶπω δύο· ἐν μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δι' εὐτυχίαν, ἣν συμπάσης ἐγὼ τῆς ἐν ἀνθρώποις οὔσης δεινότητος καὶ σοφίας ὄρῳ κρατοῦσαν· ἕτερον δέ, προῖκα τὰ πράγματα κρίνω καὶ 12 λογίζομαι, καὶ οὐδὲν λῆμμ' ἂν οὐδεὶς ἔχοι πρὸς οἷς ἐγὼ πεπολίτευμαι καὶ λέγω δεῖξαι προσηρτημένον. ὀρθὸν οὖν, ὅτι ἂν ποτ' ἀπ' αὐτῶν ὑπάρχη τῶν πραγμάτων, τὸ συμφέρον φαίνεται μοι. ὅταν δ' ἐπὶ θάτερ', ὡσπερ εἰς τρυτάνην, ἀργύριον προσενέγκῃς, οἷχεται φέρον καὶ καθείλκυκε τὸν λογισμὸν ἐφ' αὐτό, καὶ οὐκ ἂν ἔτ' ὀρθῶς οὐδ' ὑγιῶς ὁ τοῦτο ποιήσας περὶ οὐδενὸς λογίσαιτο.

Ἐν μὲν οὖν ἔγωγε πρῶτον ὑπάρχειν φημί δεῖν, ὅπως, 13 εἴτε συμμαχοῦς εἴτε σύνταξιν εἴτ' ἄλλο τι βούλεται τις κατασκευάζειν τῇ πόλει, τὴν ὑπάρχουσαν εἰρήνην μὴ λύων τοῦτο ποιήσει, οὐχ ὡς θαυμαστὴν οὐδ' ὡς ἀξίαν οὔσαν ὑμῶν· ἀλλ'

ὅποια τίς ποτ' ἐστὶν αὕτη, μὴ γενέσθαι μᾶλλον εἶχε τοῖς πράγμασι καιρὸν ἢ γεγενημένη νῦν δι' ἡμᾶς λυθῆναι· πολλὰ γὰρ προείμεθα, ὧν ὑπαρχόντων τότε ἂν ἢ νῦν ἀσφαλέστερος
 14 καὶ ῥάων ἦν ἡμῖν ὁ πόλεμος. δεῦτερον δ' ὄραν, ὅπως μὴ προαξόμεθ', ὡ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς συνεληλυθότας τούτους καὶ φάσκοντας Ἀμφικτύονας νῦν εἶναι εἰς ἀνάγκην καὶ πρόφασιν κοινοῦ πολέμου πρὸς ἡμᾶς.

Ἐγὼ γάρ, εἰ γένοιθ' ἡμῖν πρὸς Φίλιππον πάλιν πόλεμος δι' Ἀμφίπολιν ἢ τι τοιοῦτον ἔγκλημ' ἴδιον, οὐ μὴ μετέχουσι
 15 Θετταλοὶ μὴδ' Ἀργεῖοι μὴδὲ Θηβαῖοι, οὐκ ἂν ἡμῖν οἶομαι τούτων οὐδένας πολεμήσαι, καὶ πάντων ἤκιστα (καὶ μοι μὴ θορυθήσῃ μηδεὶς πρὶν ἀκοῦσαι) Θηβαίους, οὐχ ὡς ἠδέως ἔχουσιν ἡμῖν, οὐδ' ὡς οὐκ ἂν χαρίζοιντο Φιλίππῳ, ἀλλ' ἴσασιν ἀκριβῶς, εἰ καὶ πάνυ φησί τις αὐτοὺς ἀναισθήτους εἶναι, ὅτι, εἰ γενήσεται πόλεμος πρὸς ἡμᾶς αὐτοῖς, τὰ μὲν κακὰ πάνθ' ἔξουσιν αὐτοί, τοῖς δ' ἀγαθοῖς ἐφεδρεύων ἕτερος καθεδεῖται. οὐκ οὖν πρόοιεν ἂν αὐτοὺς εἰς τοῦτο, μὴ κοινῆς τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς αἰτίας οὔσης τοῦ πολέμου.

16 Οὐδέ γ' εἰ πάλιν πρὸς τοὺς Θηβαίους πολεμήσοιμεν δι' Ὀρωπὸν ἢ τι τῶν ἰδίων, οὐδὲν ἂν ἡμᾶς παθεῖν ἠγοῦμαι· καὶ γὰρ ἡμῖν κακείνοις τοὺς βοηθοῦντας ἂν οἶμαι, εἰς τὴν οἰκείαν εἴ τις ἐμβάλοι, βοηθεῖν, οὐ συνεπιστρατεύσειν οὐδετέροις. καὶ γὰρ αἱ συμμαχίαι τοῦτον ἔχουσι τὸν τρόπον, ὧν καὶ φροντί-
 17 σαιεν ἂν τις, καὶ τὸ πρᾶγμα φύσει τοιοῦτόν ἐστιν· οὐκ ἄχρι τῆς ἰσῆς ἕκαστός ἐστιν εὖνους οὔθ' ἡμῖν οὔτε Θηβαίοις, σῶς τ' εἶναι καὶ κρατεῖν τῶν ἄλλων, ἀλλὰ σῶς μὲν εἶναι πάντες ἂν βούλοινθ' ἕνεχ' αὐτῶν, κρατήσαντας δὲ τοὺς ἑτέρους δεσπότας ὑπάρχειν αὐτῶν οὐδὲ εἰς.

Τί οὖν ἠγοῦμαι φοβερὸν καὶ τί φυλάξασθαι δεῖν ἡμᾶς; μὴ κοινὴν πρόφασιν καὶ κοινὸν ἔγκλημ' ὁ μέλλων πόλεμος πρὸς
 18 ἅπαντας λάβῃ. εἰ γὰρ Ἀργεῖοι μὲν καὶ Μεσσήνιοι καὶ Μεγα-

λοπολιταὶ καὶ τινες τῶν λοιπῶν Πελοποννησίων, ὅσοι ταῦτά τούτοις φρονούσιν, διὰ τὴν πρὸς Λακεδαιμονίους ἡμῖν ἐπικηρυκείαν ἐχθρῶς σχήσουσι καὶ τὸ δοκεῖν ἐκδέχασθαι τι τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων, Θηβαῖοι δ' ἔχουσι μὲν, ὡς λέγουσιν, ἀπεχθῶς, ἔτι δ' ἐχθροτέρως σχήσουσιν, ὅτι τοὺς παρ' ἐκείνων φεύγοντας σφίζομεν καὶ πάντα τρόπον τὴν δυσμένειαν ἐνδεικνύμεθ' αὐτοῖς, Θετταλοὶ δ', ὅτι τοὺς Φωκέων φυγάδας 19 σφίζομεν, Φίλιππος δ', ὅτι κωλύομεν αὐτὸν κοινωνεῖν τῆς ἀμφικτυονίας, φοβοῦμαι, μὴ πάντες, περὶ τῶν ἰδίων ἕκαστος ὀργιζόμενος, κοινὸν ἐφ' ἡμᾶς ἀγάγωσι τὸν πόλεμον, τὰ τῶν Ἀμφικτυόνων δάγματα προστησάμενοι, εἴτ' ἐπισπασθῶσιν ἕκαστοι πέρα τοῦ συμφέροντος ἑαυτοῖς ἡμῖν πολεμῆσαι, ὡσπερ καὶ περὶ Φωκέας.

Ἴστε γὰρ δήπου τοῦθ', ὅτι νῦν Θηβαῖοι καὶ Φίλιππος καὶ 20 Θετταλοί, οὐχὶ ταῦθ' ἕκαστοι μάλιστ' ἐσπουδακότες, ταῦτά πάντες ἐπραξαν· οἷον Θηβαῖοι τὸν μὲν Φίλιππον παρελθεῖν καὶ λαβεῖν τὰς παρόδους οὐκ ἐδύναντο κωλύσαι, οὐδέ γε τῶν αὐτοῖς πεπονημένων ὕστατον ἐλθόντα τὴν δόξαν ἔχειν· νυνὶ 21 γὰρ Θηβαίοις πρὸς μὲν τὸ τὴν χώραν κεκομίσθαι πέπρακται τι, πρὸς δὲ τιμὴν καὶ δόξαν αἴσχιστα· εἰ γὰρ μὴ παρήλθε Φίλιππος, οὐδὲν ἂν αὐτοῖς δοκεῖ εἶναι. ταῦτα δ' οὐκ ἐβούλοντο, ἀλλὰ τῷ τὸν Ὀρχομενὸν καὶ τὴν Κορώνειαν λαβεῖν ἐπιθυμεῖν, μὴ δύνασθαι δέ, πάντα ταῦθ' ὑπέμειναν. Φίλιππον 22 τοίνυν τινὲς μὲν δήπου τολμῶσι λέγειν, ὡς οὐδ' ἐβούλετο Θηβαίοις Ὀρχομενὸν καὶ Κορώνειαν παραδοῦναι, ἀλλ' ἦναγκάσθη· ἐγὼ δὲ τούτοις μὲν ἐρρῶσθαι λέγω, ἐκεῖνο δ' οἶδ', ὅτι οὐ μᾶλλον γε ταῦτ' ἔμελεν αὐτῷ ἢ τὰς παρόδους λαβεῖν ἐβούλετο καὶ τὴν δόξαν τοῦ πολέμου τοῦ δοκεῖν δι' αὐτὸν κρίσιν εἰληφέναι, καὶ τὰ Πύθια θεῖναι δι' αὐτοῦ· καὶ ταῦτ' ἦν, ὧν μάλιστ' ἐγλίχεται. Θετταλοὶ δέ γ' οὐδέτερον ἐβούλοντο τού- 23 των, οὔτε Θηβαίους οὔτε τὸν Φίλιππον μέγαν γίγνεσθαι

(ταῦτα γὰρ πάντ' ἐφ' ἑαυτοὺς ἡγοῦντο), τῆς πυλαίας δ' ἐπεθύμουν καὶ τῶν ἐν Δελφοῖς, πλεονεκτημάτων δυοῖν, κύριοι γενέσθαι· τῇ δὲ τούτων γλίχεσθαι τάδε συγκατέπραξαν. τῶν τοίνυν ἰδίων ἔνεχ' εὐρήσεθ' ἕκαστον πολλὰ προηγημένον ὧν οὐδὲν ἐβούλετο πράξαι. τοῦτο μέντοι τοῦτ' ἐστὶ φυλακτέον ἡμῖν.

- 24 «Τὰ κελευόμεν' ἡμᾶς ἄρα δεῖ ποιεῖν ταῦτα φοβουμένους; καὶ σὺ ταῦτα κελεύεις;» πολλοῦ γε καὶ δέω. ἀλλ' ὡς οὔτε πράξομεν οὐδὲν ἀνάξιον ἡμῶν αὐτῶν οὔτ' ἔσται πόλεμος, νοῦν δὲ δόξομεν πᾶσιν ἔχειν καὶ τὰ δίκαια λέγειν, τοῦτ' οἶμαι δεῖν ποιεῖν. πρὸς δὲ τοὺς θρασέως ὀτιοῦν οἰομένους ὑπομεῖναι δεῖν καὶ μὴ προορωμένους τὸν πόλεμον ἐκείνα βούλομαι λογίσασθαι. ἡμεῖς Θηβαίους ἐῷμεν ἔχειν Ὀρωπόν· καὶ εἴ τις ἔροιθ' ἡμᾶς, κελεύσας εἰπεῖν τᾶλθηθῆ, διὰ τί; «ἵνα μὴ πολε-
25 μῶμεν», φαίμεν ἄν. καὶ Φιλίππῳ νυνὶ κατὰ τὰς συνθήκας Ἀμφιπόλεως παρακεχωρήκαμεν, καὶ Καρδιανούς ἐῷμεν ἔξω Χερρονησιτῶν τῶν ἄλλων τετάχθαι, καὶ τὸν Κᾶρα τὰς νήσους καταλαμβάνειν, Χίον καὶ Κῶν καὶ Ῥόδον, καὶ Βυζαντίους κατὰγειν τὰ πλοῖα, δῆλον ὅτι τὴν ἀπὸ τῆς εἰρήνης ἡσυχίαν πλειόνων ἀγαθῶν αἰτίαν εἶναι νομίζοντες ἢ τὸ προσκρούειν καὶ φιλονικεῖν περὶ τούτων. οὐκοῦν εὐθες καὶ κομιδῆ σθένος, πρὸς ἑκάστους καθ' ἓν' οὕτω προσενηγεμένους περὶ τῶν οἰκείων καὶ ἀναγκαιοτάτων, πρὸς πάντας περὶ τῆς ἐν Δελφοῖς σκιάς νυνὶ πολεμήσαι.

ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Β.

“Όταν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λόγοι γίνωνται περὶ ὧν Φίλιππος πράττει καὶ βιάζεται παρὰ τὴν εἰρήνην, αἰ τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν λόγους καὶ δικαίους καὶ φιλανθρώπους ὁρῶ φαινομένους, καὶ λέγειν μὲν ἅπαντας αἰ τὰ δέοντα δοκοῦντας τοὺς κατηγοροῦντας Φιλίππου, γιγνόμενον δ’ οὐδὲν ὡς ἔπος εἰπεῖν τῶν δεόντων, οὐδ’ ὧν ἕνεκα ταῦτ’ ἀκούειν ἄξιον· ἀλλ’² εἰς τοῦτ’ ἤδη προηγημένα τυγχάνει πάντα τὰ πράγματα τῇ πόλει, ὥσθ’, ὅσῳ τις ἂν μᾶλλον καὶ φανερώτερον ἐξελέγχη Φίλιππον καὶ τὴν πρὸς ὑμᾶς εἰρήνην παραβαίνοντα καὶ πᾶσι τοῖς Ἑλλησιν ἐπιβουλεύοντα, τοσοῦτῳ τὸ τί χρῆ ποιεῖν συμβουλεύσαι χαλεπώτερον εἶναι.

Αἴτιον δὲ τούτων, ὅτι πάντας, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς³ πλεονεκτεῖν ζητοῦντας ἔργῳ κωλύειν καὶ πράξεις, οὐχὶ λόγοις δέον, πρῶτον μὲν ἡμεῖς οἱ παριόντες τούτων μὲν ἀφέσταμεν καὶ γράφειν καὶ συμβουλεύειν, τὴν πρὸς ὑμᾶς ἀπέχθειαν ὀκνοῦντες, οἷα ποιεῖ δέ, ὡς δεινὰ καὶ χαλεπὰ καὶ τοιαῦτα διεξερχόμεθα· ἔπειθ’ ὑμεῖς οἱ καθήμενοι, ὡς μὲν ἂν εἴποιτε δικαίους λόγους καὶ λέγοντος ἄλλου συνείητε, ἄμεινον Φιλίππου παρεσκεύασθε, ὡς δὲ κωλύσαιτ’ ἂν ἐκείνον πράττειν ταῦτ’, ἐφ’ ὧν ἔστι νῦν, παντελῶς ἀργῶς ἔχετε.

Συμβαίνει δὴ πρᾶγμ’ ἀναγκαῖον, οἶμαι, καὶ ἴσως εἰκός·⁴ ἐν οἷς ἑκάτεροι διατρίβετε καὶ περὶ ἅ σπουδάχετε, ταῦτ’ ἄμεινον ἑκατέροις ἔχει, ἐκείνῳ μὲν αἰ πράξεις, ὑμῖν δ’ οἱ λόγοι.

Εἰ μὲν οὖν καὶ νῦν λέγειν δικαιοτέρ’ ὑμῖν ἔξαρκεῖ, ῥάδιον,⁵

καὶ πόνος οὐδεις πρόσσεσι τῷ πράγματι· εἰ δ', ὅπως τὰ παρόντ' ἐπανορθωθήσεται, δεῖ σκοπεῖν καὶ μὴ προελθόντ' ἔτι πορρωτέρω λήσει πάνθ' ἡμᾶς μηδ' ἐπιστήσεται μέγεθος δυνάμεως, πρὸς ἣν οὐδ' ἀντάραι δυνησόμεθα, οὐχ ὁ αὐτὸς τρόπος, ὅσπερ πρότερον, τοῦ βουλευέσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς λέγουσιν ἅπασι καὶ τοῖς ἀκούουσιν ὑμῖν τὰ βέλτιστα καὶ τὰ σώσοντα τῶν βράστων καὶ τῶν ἡδίστων προαιρετέον.

- 6 Πρῶτον μὲν, εἴ τις, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, θαρρεῖ, ὄρων, ἡλίκος ἤδη καὶ ὄσων κύριός ἐστι Φίλιππος, καὶ μηδέν' οἴεται κίνδυνον φέρειν τοῦτο τῇ πόλει μηδ' ἐφ' ὑμᾶς πάντα παρασκευάζεσθαι, θαυμάζω, καὶ δεηθῆναι πάντων ὁμοίως ὑμῶν βούλομαι τοὺς λογισμοὺς ἀκουσαί μου διὰ βραχέων, δι' οὓς τάναντί' ἐμοὶ παρέστηκε προσδοκᾶν καὶ δι' ὧν ἐχθρὸν ἡγοῦμαι Φίλιππον, ἴν', ἐὰν μὲν ἐγὼ δοκῶ βέλτιον προορᾶν, ἐμοὶ πεισθῆτε, ἂν δ' οἱ θαρροῦντες καὶ πεπιστευκότες αὐτῷ, τούτοις προσθῆσθε.
- 7 Ἐγὼ τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λογίζομαι· τίνων ὁ Φίλιππος κύριος πρῶτον μετὰ τὴν εἰρήνην κατέστη; Πυλῶν καὶ τῶν ἐν Φωκεῦσι πραγμάτων. τί οὖν; πῶς τούτοις ἐχρήσατο; ἂ Ἰθηβαίοις συμφέρει καὶ οὐχ ἂ τῇ πόλει, πράττειν προείλετο. τί δήποτε; ὅτι πρὸς πλεονεξίαν, οἶμαι, καὶ τὸ πάνθ' ὑφ' αὐτῷ ποιήσασθαι τοὺς λογισμοὺς ἐξετάζων, καὶ
- 8 οὐχὶ πρὸς εἰρήνην οὐδ' ἡσυχίαν οὐδὲ δίκαιον οὐδέν, εἶδε τοῦτ' ὀρθῶς, ὅτι τῇ μὲν ἡμετέρα πόλει καὶ τοῖς ἦθεσι τοῖς ἡμετέροις οὐδὲν ἂν ἐνδείξαιτο τοσοῦτον οὐδὲ ποιήσειεν, ὑφ' οὗ πεισθέντες ὑμεῖς τῆς ἰδίας ἕνεκ' ὠφελείας τῶν ἄλλων τινὰς Ἑλλήνων ἐκείνῳ πρόοισθε, ἀλλὰ καὶ τοῦ δικαίου λόγον ποιούμενοι καὶ τὴν προσοῦσαν ἀδοξίαν τῷ πράγματι φεύγοντες καὶ πάνθ', ἂ προσήκει, προορώμενοι ὁμοίως ἐναντιώσεσθε, ἂν τι τοιοῦτον ἐπιχειρῆ πράττειν, ὡσπερ ἂν εἰ πολεμοῦντες τύχοιτε.

Τοὺς δὲ Θηβαίους ἡγεῖτο, ὅπερ συνέβη, ἀντὶ τῶν ἑαυτοῖς 9
 γιγνομένων τὰ λοιπὰ ἐάσειν, ὅπως βούλεται, πράττειν ἑαυτὸν
 καὶ οὐχ ὅπως ἀντιπράξειν καὶ διακωλύσειν, ἀλλὰ καὶ συστρα-
 τεύσειν, ἂν αὐτοὺς κελεύῃ. καὶ νῦν τοὺς Μεσσηνίους καὶ
 τοὺς Ἀργεῖους ταῦθ' ὑπειληφὼς εὖ ποιεῖ. ὃ καὶ μέγιστόν ἐστι
 καθ' ὑμῶν ἐγκώμιον, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· κέκρισθε γὰρ ἐκ 10
 τούτων τῶν ἔργων μόνοι τῶν πάντων μηδενοῦς ἂν κέρδους τὰ
 κοινὰ δίκαια τῶν Ἑλλήνων προσέσθαι, μηδ' ἀνταλλάξασθαι
 μηδεμιᾶς χάριτος μηδ' ὠφελείας τὴν εἰς τοὺς Ἕλληνας
 εὖνοιαν.

Καὶ ταῦτ' εἰκότως καὶ περὶ ὑμῶν οὕτως ὑπειλήφε καὶ
 κατ' Ἀργείων καὶ Θηβαίων ὡς ἐτέρως, οὐ μόνον εἰς τὰ
 παρόνθ' ὄρων, ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸ τούτων λογιζόμενος. εὐρί- 11
 σκει γάρ, οἶμαι, καὶ ἀκούει τοὺς μὲν ὑμετέρους προγόνους,
 ἐξὸν αὐτοῖς τῶν λοιπῶν ἄρχειν Ἑλλήνων, ὥστ' αὐτοὺς ὑπα-
 κούειν βασιλεῖ, οὐ μόνον οὐκ ἀνασχομένους τὸν λόγον τοῦ-
 τον, ἤνικ' ἤλθεν Ἀλέξανδρος ὁ τούτων πρόγονος περὶ τούτων
 κῆρυξ, ἀλλὰ καὶ τὴν χώραν ἐκλιπεῖν προελομένους καὶ
 παθεῖν ὀτιοῦν ὑπομείναντας, καὶ μετὰ ταῦτα πράξαντας
 ταῦθ', ἃ πάντες αἰεὶ γλίσχονται λέγειν, ἀξίως δ' οὐδεὶς εἰπεῖν
 δεδύνηται (διόπερ καὶ γὼ παραλείψω δικαίως· ἔστι γὰρ μείζω
 τάκεινων ἔργα ἢ ὡς τῆ λόγῳ τις ἂν εἴποι), τοὺς δὲ Θηβαίων
 καὶ Ἀργείων προγόνους τοὺς μὲν συστρατεύσαντας τῆ βαρ-
 βάρῳ, τοὺς δ' οὐκ ἐναντιωθέντας.

Οἶδεν οὖν ἀμφοτέρους ἰδίᾳ τὸ λυσιτελοῦν ἀγαπήσαντας, 12
 οὐχ, ὅ τι συνοίσει κοινῇ τοῖς Ἕλλησι, σκεψομένους. ἡγεῖτ'
 οὖν, εἰ μὲν ὑμᾶς ἔλοιτο, φίλους ἐπὶ τοῖς δικαίοις αἰρήσεσθαι,
 εἰ δ' ἐκείνοις πρόσθοιτο, συνεργοὺς ἔξειν τῆς αὐτοῦ πλεονε-
 ξίας. διὰ ταῦτ' ἐκείνους ἀνθ' ὑμῶν καὶ τότε καὶ νῦν αἰρεῖται.
 οὐ γὰρ δὴ τριήρεις γ' ὄρα πλείους αὐτοῖς ἢ ὑμῖν οὔσας, οὐδ' ἐν
 μὲν τῇ μεσογείᾳ τιν' ἀρχὴν εὗρηκε, τῆς δ' ἐπὶ τῇ θαλάττῃ

καὶ τῶν ἐμπορίων ἀφέστηκεν, οὐδ' ἀμνήμονεῖ τοὺς λόγους οὐδὲ τὰς ὑποσχέσεις, ἐφ' αἷς τῆς εἰρήνης ἔτυχεν.

- 13 «Ἄλλὰ νῆ Δί'», εἶποι τις ἂν ὡς πάντα ταῦτ' εἰδώς, «οὐ πλεονεξίας ἔνεκ' οὐδ' ὧν ἐγὼ κατηγορῶ τότε ταῦτ' ἔπραξεν, ἀλλὰ τῇ δικαιοτέρα τοὺς Θηβαίους ἢ ὑμᾶς ἀξιοῦν». ἀλλὰ τοῦτον καὶ μόνον πάντων τῶν λόγων οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ νῦν εἰπεῖν· ὁ γὰρ Μεσσήνην Λακεδαιμονίους ἀφιέναι κελεύων, πῶς ἂν Ὀρχομενὸν καὶ Κορώνειαν τότε Θηβαίοις παραδοὺς τῇ δίκαια νομίζειν ταῦτ' εἶναι πεπονηκέναι σκλήψαιτο;
- 14 «Ἄλλ' ἐδιόσθη νῆ Δία» (τοῦτο γὰρ ἔσθ' ὑπόλοιπον) «καὶ παρὰ γνώμην, τῶν Θετταλῶν ἱππέων καὶ τῶν Θηβαίων ὀπλιτῶν ἐν μέσῳ ληφθεῖς, συνεχώρησε ταῦτα». καλῶς. οὐκοῦν φασὶ μὲν μέλλειν πρὸς τοὺς Θηβαίους αὐτὸν ὑπόπτως ἔχειν,
- 15 καὶ λογοποιοῦσι περιόντες τινές, ὡς Ἐλάτειαν τειχιεῖ. ὁ δὲ ταῦτα μὲν μέλλει καὶ μελλήσει, ὡς ἐγὼ κρίνω, τοῖς Μεσσηνίοις δὲ καὶ τοῖς Ἀργείοις ἐπὶ τοὺς Λακεδαιμονίους συλλαμβάνειν οὐ μέλλει, ἀλλὰ καὶ ξένους εἰσπέμπει καὶ χρήματ' ἀποστέλλει καὶ δύναμιν μεγάλην ἔχων αὐτὸς ἔστι προσδόκιμος. τοὺς μὲν ὄντας ἐχθροὺς Θηβαίων Λακεδαιμονίους ἀναιρεῖ, οὓς δ' ἀπώλεσεν αὐτὸς πρότερον Φωκέας, νῦν σφίζει;
- 16 καὶ τίς ἂν ταῦτα πιστεύσειεν; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ ἂν ἠγοῦμαι Φίλιππον, οὐτ' εἰ τὰ πρῶτα βιασθεῖς ἄκων ἔπραξεν, οὐτ' ἂν εἰ νῦν ἀπεγίγνωσκε Θηβαίους, τοῖς ἐκείνων ἐχθροῖς συνεχῶς ἐναντιοῦσθαι, ἀλλ', ἐφ' ὧν νῦν ποιεῖ, κἀκεῖν' ἐκ προαιρέσεως δῆλός ἐστι ποιήσας, ἐκ πάντων δ', ἂν τις ὀρθῶς θεωρῇ, πάνθ', ἃ πραγματεύεται, κατὰ τῆς πόλεως συντάττων.
- 17 Καὶ τοῦτ' ἐξ ἀνάγκης τρόπον τιν' αὐτῷ νῦν γε δὴ συμβαίνει. λογίζεσθε γάρ. ἄρχειν βούλεται, τούτου δ' ἀνταγωνιστὰς μόνους ὑπέληφεν ὑμᾶς. ἀδικεῖ πολὺν ἤδη χρόνον καὶ τοῦτ' αὐτὸς ἄριστα σύνοιδεν αὐτῷ· οἷς γὰρ οὖσιν ὑμετέροις ἔχει, τούτοις πάντα τᾶλλ' ἀσφαλῶς κέκτηται· εἰ γὰρ Ἀμφί-

πολιν καὶ Ποτειδαίαν προσεῖτο, οὐδ' ἂν οἴκοι μένειν βεβαίως ἤγειτο. ἀμφότερ' οὖν οἶδε, καὶ αὐτὸν ὑμῖν ἐπιβουλεύοντα καὶ 18 ὑμᾶς αἰσθανομένους· εὐφρονεῖν δ' ὑμᾶς ὑπολαμβάνων δικαίως αὐτὸν μισεῖν νομίζει, καὶ παρώξυνται πείσεσθαι τι προσδοκῶν, ἂν καιρὸν λάβητε, ἂν μὴ φθάσῃ ποιήσας πρότερος. διὰ 19 ταῦτ' ἐγγρήγορεν, ἐφέστηκεν, ἐπὶ τῇ πόλει θεραπεύει τινάς, Θηβαίους καὶ Πελοποννησίων τοὺς ταῦτά βουλομένους τοῦτοις, οὓς διὰ μὲν πλεονεξίαν τὰ παρόντ' ἀγαπήσειν οἶεται, διὰ δὲ σκαιότητα τρόπων τῶν μετὰ ταῦτ' οὐδὲν πρόφεσθαι.

Καίτοι σωφρονουσί γε καὶ μετρίως ἐναργῆ παραδείγματ' ἔστιν ἰδεῖν, ἃ καὶ πρὸς Μεσσηνίους καὶ πρὸς Ἀργεῖους ἔμοιγ' εἶπειν συνέβη, βέλτιον δ' ἴσως καὶ πρὸς ὑμᾶς ἔστιν εἰρησθαι.

«Πῶς γὰρ οἶεσθ'», ἔφη, «ὧ ἄνδρες Μεσσήνιοι, δυσχερῶς 20 ἀκούειν Ὀλυνθίους, εἴ τίς τι λέγοι κατὰ Φιλίππου κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, ὅτ' Ἀνθεμοῦντα μὲν αὐτοῖς ἀφίει, οὐ πάντες οἱ πρότερον Μακεδονίας βασιλεῖς ἀντεποιοῦντο, Ποτειδαίαν δ' ἐδίδου τοὺς Ἀθηναίων ἀποίκους ἐκβάλλων, καὶ τὴν μὲν ἔχθραν τὴν πρὸς ἡμᾶς αὐτὸς ἀνήρητο, τὴν χώραν δ' ἐκείνοις ἐδεδώκει καρποῦσθαι; ἄρα προσδοκᾶν αὐτοὺς τοιαῦτα πείσεσθαι ἢ λέγοντος ἂν τινος πιστεῦσαι οἶεσθε; ἀλλ' ὁμως», ἔφη ἐγώ, «μικρὸν χρόνον τὴν ἀλλοτρίαν καρ- 21 πωσάμενοι πολλὴν τῆς αὐτῶν ὑπ' ἐκείνου στέρανται, αἰσχερῶς ἐκπεσόντες, οὐ κρατηθέντες μόνον, ἀλλὰ καὶ προδοθέντες ὑπ' ἀλλήλων καὶ πραθέντες· οὐ γὰρ ἀσφαλεῖς ταῖς πολιτείαις αἰ πρὸς τοὺς τυράννους αὐταὶ λίαν ὁμιλία.

«Τί δ' οἱ Θετταλοὶ; ἄρ' οἶεσθ'», ἔφη, «ὅτ' αὐτοῖς τοὺς 22 τυράννους ἐξέβαλλε καὶ πάλιν Νίκαιαν καὶ Μαγνησίαν ἐδίδου, προσδοκᾶν τὴν καθεστῶσαν νῦν δεκαδαρχίαν ἔσεσθαι παρ' αὐτοῖς; ἢ τὸν τὴν πυλαίαν ἀποδόντα, τοῦτον τὰς ἰδίας αὐτῶν προσόδους παραιρήσεσθαι; οὐκ ἔστι ταῦτα. ἀλλὰ μὴν γέγονε ταῦτα καὶ πᾶσιν ἔστιν εἰδέναι.

- 23 «Ὑμεῖς δ'», ἔφην ἐγώ, «διδόντα μὲν καὶ ὑπισχνούμενον θεωρεῖτε Φίλιππον, ἐξηπατηκότες δ' ἤδη καὶ παρακεκρουμένον ἀπεύχεσθε, εἰ σωφρονεῖτε, ἰδεῖν. ἔστι τοίνυν νῆ Δί'», ἔφην ἐγώ, «παντοδαπὰ εὐρημένα ταῖς πόλεσι πρὸς φυλακὴν καὶ σωτηρίαν, οἷον χαρακώματα καὶ τείχη καὶ τάφροι
- 24 καὶ τᾶλλ', ὅσα τοιαῦτα. καὶ ταῦτα μὲν ἐστὶν ἅπαντα χειροποίητα καὶ δαπάνης προσδεῖται ἔν δέ τι κοινὸν ἢ φύσις τῶν εὐφρονούντων ἐν αὐτῇ κέκτηται φυλακτῆριον, ὃ πᾶσι μὲν ἐστ' ἀγαθὸν καὶ σωτήριον, μάλιστα δὲ τοῖς πλήθεσι πρὸς τοὺς τυράννους. τί οὖν ἐστὶ τοῦτο; ἀπιστία. ταύτην φυλάττετε, ταύτης ἀντέχεσθε· ἂν ταύτην σφίζετε, οὐδὲν μὴ δεινὸν
- 25 πάθητε. τί ζητεῖτε;» ἔφην. «ἐλευθερίαν. εἰτ' οὐχ ὄρατε Φίλιππον ἀλλοτριωτάτας ταύτη καὶ τὰς προσηγορίας ἔχοντα; βασιλεὺς γὰρ καὶ τύραννος ἅπας ἐχθρὸς ἐλευθερίᾳ καὶ νόμοις ἐναντίος. οὐ φυλάξεσθ', ὅπως», ἔφην, «μὴ πολέμου ζητούντες ἀπαλλαγῆναι δεσπότην εὕρητε;»
- 26 Ταῦτ' ἀκούσαντες ἐκείνοι, καὶ θορυβοῦντες, ὡς ὀρθῶς λέγεται, καὶ πολλοὺς ἐτέρους λόγους παρὰ τῶν πρέσβων καὶ παρόντος ἐμοῦ καὶ πάλιν ὕστερον, ὡς ἔοικεν, οὐδὲν μᾶλλον ἀποσχέσονται τῆς Φιλίππου φιλίας οὐδ' ὧν ἐπαγγέλλεται. καὶ οὐ τοῦτ' ἐστὶν ἄτοπον, εἰ Μεσσηνιοὶ καὶ Πελοποννησίων
- 27 τινὲς παρ' ἃ τῆ λογισμῶ βέλτισθ' ὀρώσι τι πράξουσιν, ἀλλ' ὑμεῖς οἱ καὶ συνιέντες αὐτοὶ καὶ τῶν λεγόντων ἀκούοντες ἡμῶν, ὡς ἐπιβουλευέσθε, ὡς περιστοιχίζεσθε, ἐκ τοῦ μηδὲν ἤδη ποιεῖν λήσεθ', ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, πάνθ' ὑπομείναντες· οὕτως ἢ παραυτίχ' ἠδονὴ καὶ βρασιώνη μείζον ἰσχύει τοῦ ποθ' ὕστερον συνοίσειν μέλλοντος.
- 28 Περὶ μὲν δὴ τῶν ὑμῖν πρακτέων καθ' ὑμᾶς αὐτοὺς ὕστερον βουλευέσεσθε, ἂν σωφρονήτε· ἃ δὲ νῦν ἀποκρινάμενοι τὰ δέοντ' ἂν εἴητ' ἐψηφισμένοι, ταῦτ' ἤδη λέξω.

Ἦν μὲν οὖν δίκαιον, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς ἐνεγκόντας

τὰς ὑποσχέσεις, ἐφ' αἷς ἐπέισθητε ποιήσασθαι τὴν εἰρήνην, καλεῖν· οὔτε γὰρ αὐτὸς ἂν ποθ' ὑπέμεινα πρεσβεύειν, οὔτ' ἂν 29 ὑμεῖς οἶδ' ὅτι ἐπαύσασθε πολεμοῦντες, εἰ τοιαῦτα πράξειν τυχόντ' εἰρήνης Φιλίππον ᾤεσθε· ἀλλ' ἦν πολὺ τούτων ἀφεστηκότα τὰ τότε λεγόμενα.

Καὶ πάλιν γ' ἐτέρους καλεῖν τίνας; τοὺς, ὅτ' ἐγὼ γεγενοῦνίας ἤδη τῆς εἰρήνης ἀπὸ τῆς ὑστέρας ἤκων πρεσβείας τῆς ἐπὶ τοὺς ὄρκους, αἰσθόμενος φενακίζομένην τὴν πόλιν, προὔλεγον καὶ διεμαρτυρόμενην καὶ οὐκ εἶων προέσθαι Πύλας οὐδὲ Φωκέας, λέγοντας, ὡς ἐγὼ μὲν ὕδωρ πίνων εἰκότως δύστρο- 30 πος καὶ δύσκολός εἰμι τις ἄνθρωπος, Φίλιππος δ', ἅπερ εὐξαισθ' ἂν ὑμεῖς, ἐὰν παρέλθῃ, πράξει, καὶ Θεσπιάς μὲν καὶ Πλαταιὰς τειχειεῖ, Θηβαίους δὲ παύσει τῆς ὕβρεως, Χερρόνησον δὲ τοῖς αὐτοῦ τέλεσι διορύξει, Εὐβοίαν δὲ καὶ τὸν Ὀρωπὸν ἄντ' Ἀμφιπόλεως ὑμῖν ἀποδώσει· ταῦτα γὰρ ἅπαντ' ἐπὶ τοῦ βήματος ἐνταῦθα μνημονεύετ' οἶδ' ὅτι ρηθέντα, καίπερ ὄντες οὐ δεινοὶ τοὺς ἀδικοῦντας μεμνήσθαι. καὶ τὸ πάντων 31 αἰσχιστον, καὶ τοῖς ἐκγόνοις πρὸς τὰς ἐλπίδας τὴν αὐτὴν εἰρήνην εἶναι ταύτην ἐφηφίσασθε· οὕτω τελέως ὑπήχθητε.

Τί δὴ ταῦτα νῦν λέγω καὶ καλεῖν φημί δεῖν τούτους; ἐγὼ νῆ τοὺς θεοὺς τάληθῆ μετὰ παρρησίας ἐρῶ πρὸς ὑμᾶς καὶ οὐκ ἀποκρύψομαι· οὐχ ἔν' εἰς λοιδορίαν ἐμπεσῶν ἐμαυτῷ μὲν 32 ἐξ ἴσου λόγον παρ' ὑμῖν ποιήσω, τοῖς δ' ἐμοὶ προσκρούσασιν ἐξ ἀρχῆς καὶ νῦν παράσχω πρόφασιν τοῦ πάλιν τι λαβεῖν παρὰ Φιλίππου, οὐδ' ἔν' ὡς ἄλλως ἀδολεσχῶ· ἀλλ' οἶομαι ποθ' ὑμᾶς λυπήσειν, ἃ Φίλιππος πράττει, μᾶλλον ἢ τὰ νυνί· τὸ γὰρ πρᾶγμ' ὄρω προβαίνον, καὶ οὐχὶ βουλοίμην μὲν ἂν 33 εἰκάζειν ὀρθῶς, φοβοῦμαι δέ, μὴ λίαν ἐγγυὺς ἦ τοῦτ' ἤδη. ὅταν οὖν μηκέθ' ὑμῖν ἀμελεῖν ἐξουσία γίγνηται τῶν συμβαι-
αντων
 νόντων μηδ' ἀκούηθ', ὅτι ταῦτ' ἐφ' ὑμᾶς ἐστίν, ἐμοῦ μηδὲ τοῦ δαίνοιο, ἀλλ' αὐτοὶ πάντες ὄρατε καὶ εὔ εἰδῆτε, ὀργίλους

- 34 καὶ τραχεῖς ὑμᾶς ἔσεσθαι νομίζω. φοβοῦμαι δὴ, μὴ τῶν πρέσβεων σεισιπηγότων, ἐφ' οἷς αὐτοῖς συνίσασι δεδωροδοκηκότες, τοῖς ἐπανορθοῦν τι πειρωμένοις τῶν διὰ τούτους ἀπολωλότων τῇ παρ' ὑμῶν ὀργῇ περιπεσεῖν συμβῆ· ὄρω γὰρ ὡς τὰ πόλλ' ἐνίουσ οὐκ εἰς τοὺς αἰτίους, ἀλλ' εἰς τοὺς ὑπὸ χεῖρα μάλιστα τὴν ὀργὴν ἀφιέντας. >
- 35 Ἔως οὖν ἔτι μέλλει καὶ συνίσταται τὰ πράγματα καὶ κατακούομεν ἀλλήλων, ἕκαστον ὑμῶν, καίπερ ἀκριβῶς εἰδόντα, ὅμως ἐπαναμνησάμενοι βούλομαι, τίς ὁ Φωκέας πείσας καὶ Πύλας ὑμᾶς προέσθαι, ὧν καταστάς ἐκεῖνος κύριος γέγονεν, καὶ πεποίηχ' ὑμῖν μὴ περὶ τῶν δικαίων μηδ' ὑπὲρ τῶν ἔξω πραγμάτων εἶναι τὴν βουλήν, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ καὶ τοῦ πρὸς τὴν Ἀττικὴν πολέμου, ὃς λυπήσει μὲν ἕκαστον,
- 36 ἐπειδὴν παρῆ, γέγονε δ' ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. εἰ γὰρ μὴ παρεκρούσθητε τόθ' ὑμεῖς, οὐδὲν ἂν ἦν τῇ πόλει πρᾶγμα· οὔτε γὰρ ναυσὶ δῆπου κρατήσας εἰς τὴν Ἀττικὴν ἤλθεν ἂν ποτε στόλῳ Φίλιππος, οὔτε πεζῇ βαδίζων ὑπὲρ τὰς Πύλας καὶ Φωκέας, ἀλλ' ἢ τὰ δίκαι' ἂν ἐποίει καὶ τὴν εἰρήνην ἄγων ἡσυχίαν εἶχεν, ἢ παραχρήμ' ἂν ἦν ἐν ὁμοίῳ πολέμῳ, δι' ὃν τότε τῆς εἰρήνης ἐπεθύμησεν.
- 37 Ταῦτ' οὖν, ὡς μὲν ὑπομνήσαι, νῦν ἱκανῶς εἴρηται, ὡς δ' ἂν ἐξετασθεῖη μάλιστα' ἀκριβῶς, μὴ γένοιτ', ὃ πάντες θεοί· οὐδένα γὰρ βουλομένην ἔγωγ' ἂν, οὐδ' εἰ δίκαιός ἐστ' ἀπολωλέναι, μετὰ τοῦ πάντων κινδύνου καὶ τῆς ζημίας δίκην ὑποσχεῖν.

βαδίζωμαι ἡσυχίαν εἶρηται

επιαναγωγή
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ
πρωτότυπο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ι. Πολιτική κατάσταση τῶν Ἀθηναίων μέχρι τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Δημοσθένους.

Ἡ ἡγεμονία τῶν Ἀθηναίων καταλυθεῖσα διὰ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἤρξατο ἀναδημιουργουμένη κατὰ τὸν μετὰ τοῦτον ἐκτραγέοντα πόλεμον μεταξὺ Θηβῶν καὶ Σπάρτης. Τὰ κατὰ θάλασσαν περιφανῆ κατορθώματα τῶν Ἀθηναίων στρατηγῶν Χαβρίου καὶ Τιμοθέου, αἱ στρατιωτικαὶ μεταρρυθμίσεις τοῦ Ἴφικράτους καὶ ἡ σφόδρον πολιτικὴ τοῦ Καλλιστράτου συνετέλεσαν ὥστε νὰ δημιουργηθῇ (ἐν ἔτει 377) ἀθηναϊκὴ συμμαχία ἢ ὁμοσπονδία περιλαβούσα περὶ τὰς 70 πόλεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο ἡ Χίος, ἡ Τένεδος, ἡ Μυτιλήνη, τὸ Βυζάντιον, ἡ Χαλκίς καὶ ἄλλαι. Οὕτως ἡ ἡγεμονία περιῆλθε καὶ πάλιν εἰς τοὺς Ἀθηναίους.

Ἄλλ' ἡ ἡγεμονία αὕτη δὲν διετηρήθη ἐπὶ μακρόν· οἱ Ἀθηναῖοι μὴ τηρήσαντες τὰς πρὸς τοὺς συμμάχους τοὺς ταχθέντας ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῶν ἀναληφθείσας ὑποχρεώσεις, ἀλλ' ἐπιδοθέντες εἰς πείσεις καὶ ἀργυρολογίαν αὐτῶν προεκάλεσαν τὸν λεγόμενον συμμαχικὸν πόλεμον, καθ' ὃν αἱ Ἀθηναῖαι ἐπὶ τριετίαν ὅλην (358-355) ἠναγκάσθησαν νὰ πολεμήσωσι κατὰ τῶν ἀποστασῶν ἰσχυροτάτων συμμαχίδων, τῆς Χίου, Ῥόδου, Κῶ καὶ τοῦ Βυζαντίου, βοηθουμένων ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς ἐν Καρία Ἀλικαρνασσοῦ Μανσώλου. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον οἱ Ἀθηναῖοι μικρὰς ἐπιτυχίας ἔσχον φοβηθέντες δὲ τέλος τὰς ἀπειλὰς τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας Ἀρταξέρξου τοῦ Ὠχου, ὅτι θ' ἀποστείλῃ μέγαν στόλον πρὸς βοήθειαν τῶν συμμάχων, ἠναγκάσθησαν νὰ συνάψωσιν εἰρήνην (355) μετὰ τῶν ἀποστατῶν συμμάχων παρέχοντες εἰς αὐτοὺς πλήρη ἀνεξαρτησίαν καὶ ἀνεχόμενοι τὴν πλήρη σχεδὸν διάλυσιν τῆς ἀθηναϊκῆς ἡγεμονίας.

Ἡ διάλυσις αὕτη τῆς ἡγεμονίας συνεπέφερε τὴν ἐκπτώσιν πάσης ἐν γένει δυνάμεως τῶν Ἀθηναίων, οἰκονομικῆς τε καὶ ἠθικῆς. Ἐν αὐταῖς ταῖς Ἀθήναις κατέπεσε τὸ γενναῖον φρόνημα

καὶ ἐξέλιπε πᾶσα πολιτικὴ ἐνέργεια τείνουσα εἰς τὴν ἀνάκτησιν τῆς παλαιᾶς ἰσχύος. Ὁ δῆμος ἀπὸ τῆς μετὰ τῶν συμμαχῶν συναφθείσης εἰρήνης ἠκολούθει τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς τοῦ δημαγωγοῦ Εὐβούλου, ὅστις πρόγραμμα εἶχε τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς ἀρχαίας φιλοδοξίας καὶ τὴν ἐκ παντὸς τρόπου ἐπιδιώξιν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὐζωΐας τοῦ ἰδιώτου. Οἱ πολῖται ἀπηροῦντο ἤδη γὰρ στρατεύωσιν οἱ ἴδιοι μεταχειριζόμενοι τὰ ξενικὰ στρατεύματα, ἐν δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐνήφιζον μὲν πολλὰ, εἶτα δ' ὅμως ὀλίγα ἢ οὐδὲν ἐξετέλουν τὸ σύστημα τῶν **λειτουργιῶν** κατ' ὄνομα μόνον διειρηθεῖτο, ἀφ' οὗ οἱ πλοισιῶτατοι κατώρθωνον ἢ ἀποφεύγωνσιν αὐτάς, ἐπιβαρυνόμενων δυσαναλόγως τῶν ὀλιγώτερον πλουσίων. Ἐν ᾧ δὲ ἡ πολιτεία ἔφθινεν, ἠῦξανον αἱ τρυφαί καὶ αἱ ἀναπαύσεις τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου. Οἱ ἰδιωτικοὶ οἴκοι ἀνηγγείροντο μεγαλοπρεπεῖς, αἱ ἐσοταὶ καὶ πανηγύρεις κατ' οὐδὲν ἠλαττοῦντο τῆς παλαιᾶς μεγαλοπρεπείας. Χρημὰ ἄφθονον κατεσπαταλᾶτο διὰ τὴν ὥς οἶόν τε μεγαλοπρεπεσιέραν διεξαγωγὴν τῶν θεατρικῶν παραστάσεων· τέλος δὲ οὐδέποτε κατεβάλλετο μεγαλυτέρα φροντίς περὶ τὴν εἰς τοὺς πολλοὺς τακτικὴν διανομὴν τῶν **θεωρικῶν** χρημάτων¹.

Οὕτως εἶχον τὰ τῆς πολιτείας τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκεῖνους· ἐν μέσῳ δὲ τῆς τοιαύτης καταστάσεως τῆς πολιτείας ἐμφανίζεται ὁ Δημοσθένης.

II. Δημοσθένης.

α') Βίος Δημοσθένους.

Ὁ Δημοσθένης, υἱὸς Δημοσθένους, ἐκ τοῦ ἐν Ἀττικῇ δήμου Παιανίας, κειμένου κατὰ τοὺς ἀνατολικοὺς πρόποδας τοῦ Ὑμητοῦ, ἐγεννήθη τῷ 383 π. Χ. Καὶ ὁ μὲν πατὴρ του εὔπορος ὢν

¹ Θεωρικὰ ἐκαλοῦντο τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα τῇ προτάσει τοῦ Κλεοφῶντος — οὐχὶ τοῦ Περικλέους — ἀπεφασίσθη γὰρ δίδωνται εἰς ἀπόρους Ἀθηναίους πολίτας, ἵνα πληρώσωσι τὰς θέσεις αὐτῶν ἐν τῷ θεάτρῳ (πρὸς δύο ὀβολοὺς ἐκάστην θέσιν). Τὰ χρήματα ταῦτα ἐπληρῶνοντο ἐκ τῶν περισορευμάτων τῶν δημοσίων εἰσπραξέων ἐν καιρῷ δ' ὅμως πολέμου ὀρίζετο διὰ νόμον γὰρ δαπανῶνται ταῦτα εἰς τὰς στρατιωτικὰς χρεΐας. Ἄλλ' ὅτε προστάτης τοῦ δήμου ἦτο ὁ Εὐβούλος, ἠκρωθῆ ὁ νόμος οὕτως καὶ ἔκτοτε κατ' ἔτος, ὅπως ἴσχυον τῶν πραγμάτων, διενέμοντο τὰ περισορεύματα εἰς τὸν δήμον ὡς **θεωρικὰ**.

ἔκκεκτο ἐν Ἀθήναις δύο ἐργαστήρια, μαχαιοποιεῖον καὶ θρονοποιεῖον, ἣ δὲ μήτηρ του — Κλεοβούλη ὀνομαζομένη — κατήγειο ἐξ ἑλληνικῆς οἰκογενείας διαμενούσης ἐν τῇ Ταυρικῇ Χερσονήσῳ.

Ἐπιαετῆς μόλις γενόμενος ὁ Δημοσθένης ἀπώλεσε τὸν πατέρα του, ὅστις ἀποθνήσκων κατέλιπε τρεῖς ἐπιτρόπους τῶν ἀηλίκων τέκνων, τοῦ υἱοῦ καὶ τῆς θυγατρὸς. Ἄλλ' οἱ ἐπιτροποὶ δὲν ἐφάνησαν ἀξιόπιστοι, διότι τὴν καταλειφθεῖσαν περιουσίαν, ἀνεροχομένην εἰς δέκα πέντε τάλαντα, διεσπάθησαν σχεδὸν τελείως, ἐν ᾧ ἠδύναντο νὰ διπλασιάσωσιν αὐτὴν εὐσυνειδήτως διαχειριζόμενοι. Ὡσαύτως οὗτοι καὶ τῆς παιδείσεως τοῦ Δημοσθένους ἠμέλησαν ἀλλ' οὗτος φιλομαθὴς ὢν καὶ ἐπιμελὴς ἐμόρφωσεν ἑαυτὸν μαθητεύσας παρὰ τῷ ῥήτορι Ἰσαίῳ, τῷ Χαλκιδεῖ, καὶ μελετήσας τοὺς λόγους τοῦ Ἰσοκράτους, τὰ συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Θουκυδίδου, ἣν, ὡς λέγεται, ὀκτάκις ἀντέγραψε καὶ μέγα μέρος αὐτῆς ἀπεμνημόνευσεν. Διαφόρους δ' ἐλλείψεις αὐτοῦ σημαντικὰς διὰ τὸ ἔργον τοῦ ῥήτορος, ὡς τὴν ἀσάφειαν καὶ τραυλότητα τῆς γλώσσης, τὸ ἀσθενὲς καὶ φαῦλον τῆς φωνῆς καὶ τὴν ἀπρεπῆ ἀνακίνησιν τοῦ ὄμου, ὑπερενίκησε δι' ἐπιμόνου ἀσκήσεως καὶ φιλοπονίας.

Ἐνῆλιξ γενόμενος κατεδίωξε δικαστικῶς τοὺς ἐπιτρόπους ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ διδασκάλου του Ἰσαίου καὶ κατώρθωσε μικρὸν μόνον μέρος τῆς πατρικῆς περιουσίας ν' ἀναλάβῃ. Διὰ τοῦτο ἀναγκασθεὶς νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἀναπληρώσεως τῆς ἀπολεσθείσης περιουσίας ἐγένετο **λογογράφος**· ὡς τοιοῦτος συνέταπτε λόγους δικανικοὺς ὑπὲρ ἄλλων καὶ μεγάλως ἐξετιμᾶτο. Ἀλλὰ τὴν δόξαν αὐτοῦ ἐκτίησατο ἐκ τῶν πολιτικῶν λόγων καὶ τῆς πολιτικῆς ἐνεργείας κατὰ Φιλίππου, τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας, ὅστις ὁσημέραι ἀδξανόμενος διενοεῖτο ν' ἄρξῃ ὅλης τῆς Ἑλλάδος· τοῦτο καθορῶν ὁ Δημοσθένης εἰργάζετο ἐκ παντὸς τρόπου ν' ἀνυψώσῃ τὸ φρόνημα τῶν συμπολιτῶν ἀναμιμνήσκων αὐτοὺς τὰ ἐν Μαραθῶνι ἐν Σαλαμῖνι καὶ ἐν Πλαταιαῖς τρόπαια τῶν προγόνων. Καὶ ἔνθεν μὲν ἐπολέμει κατὰ τῶν Φιλίππιζόντων, ἔνθεν δ' ἐφρόντιζε ν' ἀνεύρῃ συμμάχους τῶν Ἀθηναίων· ὅτε δ' ἐπρέσβευσεν εἰς Θήβας, κατώρθωσε νὰ διαλλάξῃ τὰς τέως ἀσπόνδους πόλεις, Ἀθήνας καὶ Θήβας, καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτὰς συμμάχους· ἀλλ' ἡ συμμαχία αὕτη κατεστράφη διὰ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ ἡττης (338).

Καὶ μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ ἡτταν ὁ Δημοσθένης οὔτε τὸ θάο-

ρος ἀπέβαλεν οὔτε ἔπαισε μισῶν τοὺς Μακεδόνας· ἐν ἀρχῇ μάλιστα τῆς βασιλείας τοῦ Μ. ᾽Αλεξάνδρου (336) ἐπέτυχεν, ἵνα οἱ ᾽Αθηναῖοι καὶ οἱ Θηβαῖοι ἀποσιῶσι τῆς μακεδονικῆς κυριαρχίας· ἀλλ' ὁ ᾽Αλέξανδρος ἐπελθὼν κατὰ τῶν Θηβῶν καὶ καταστρέφας αὐτὰς ἐζήτησεν εἶτα παρὰ τῶν ᾽Αθηναίων τὴν παράδοσιν τοῦ Δημοσθένους καὶ ἄλλων τινῶν στρατηγῶν καὶ πολιτικῶν ἐκ τῶν ἰδίως ὑποκινησάντων καὶ ὑποστηριζάντων τὴν ἀποστασίαν τῶν Θηβαίων· τῇ παρεμβάσει δ' ὅμως τοῦ μακεδονίζοντος ῥήτορος Δημάδου ἡ παράδοσις αὕτη ἀπεσοβήθη.

Τῷ 324 κατηγορηθεὶς ὁ Δημοσθένης ὡς δωροδοκῆσας ἐν τῇ δίκῃ τοῦ Ἀρπάλου, ταμίου τοῦ Μ. ᾽Αλεξάνδρου, φυγόντος μετὰ πολλῶν χρημάτων ἐξ Ἀσίας εἰς Ἀθήνας, κατεδικάσθη εἰς πρόστιμον πενήκοντα ταλάντων, μὴ δυνάμενος δὲ ν' ἀποτίσῃ τὸ ποσὸν αὐτὸ ἔφυγεν εἰς Αἴγιναν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Τροιζῆνα. Καὶ ἔγραφε μὲν καὶ πρὸς τὴν βουλὴν καὶ πρὸς τὸν δῆμον τῶν ᾽Αθηναίων δικαιολογούμενος καὶ παρακαλῶν ν' ἀνακληθῆ, ἀλλ' αἱ παρακλήσεις αὐταὶ εἰς οὐδὲν ὠφέλουν καὶ μόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ᾽Αλεξάνδρου (323), ὅτε αἱ ᾽Αθηναῖαι, τὸ Ἄργος καὶ ἡ Κόρινθος ἐπανέστησαν κατὰ τῆς μακεδονικῆς ἀρχῆς, ἐπῆλθε μεταβολὴ τις τῶν διαθέσεων τοῦ δήμου· διότι οὗτος μαθὼν ὅτι ὁ Δημοσθένης, καίπερ φυγὰς, συνώδευσε τοὺς ᾽Αθηναίους πρέσβεις, τοὺς κηρύσσοντας τὸν κατὰ τῶν Μακεδόνων πόλεμον, ἀνεκάλεσεν αὐτὸν πανηγυρικῶς.

Μετὰ τὴν ἀνάκλησίν του ὁ Δημοσθένης ἐξηκολούθει τὸν κατὰ τῶν Μακεδόνων ἀγῶνα· ἀλλ' ὅτε τῷ 322 αἱ ᾽Αθηναῖαι ἐκυριεύθησαν καὶ φρουρὰ μακεδονικὴ ἐγκαθιδρύθη ἐν αὐταῖς, κατεδιώχθη ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τῆς Μακεδονίας Ἀντιπάτρου. Καὶ κατώρθωσε μὲν νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν ἐν Καλαυρίᾳ (νῦν Πόρρο) ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος, ἀλλ' οἱ στρατιῶται τοῦ Ἀντιπάτρου ἀπέσπασαν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ. Εὐτυχῶς ὅμως ὁ ῥήτωρ ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ δηλητήριον ἐντὸς δακτυλίου ἢ γραφικοῦ καλάμου καὶ πῶν αὐτὸ ἀπέφυγε τὰς ὕβρεις τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ δι' ἔκουσίον θανάτου (κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 322).

Οἱ οἰκήτορες τῆς Καλαυρίας ἠγειραν ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος μνήμα τοῦ ῥήτορος καὶ ἐπὶ αἰῶνας πολλοὺς ἐξηκολούθουν τιμῶντες τὴν μνήμην αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ οἱ συμπολι-

ται τοῦ ῥήτορος τεσσαράκοντα καὶ δύο ἔτη μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐψήφισαν, ἵνα ὁ πρεσβύτατος τῶν ἀπὸ τοῦ γένους αὐτοῦ ἔχη σίτησον ἐν τῷ Πρυτανείῳ, καὶ ἀνήγειραν ἐν τῇ ἀγορᾷ χαλκοῦν τοῦ ῥήτορος ἀνδριάντα, ἐφ' οὗ ἐχαράχθη τὸ πολυθρόνητον ἐπίγραμμα:

Ἐἴτερο ἴσῃν ἑώμην γνώμη, Δημόσθενες, εἶχες,
οὔποι' ἂν Ἑλλήνων ἤρξεν Ἄρης Μακεδῶν.

β') Λόγοι Δημοσθένους.

Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Δημοσθένους περιῆλθον εἰς ἡμᾶς 61 λόγοι τούτων οἱ μὲν 15 εἶναι **συμβουλευτικοὶ** ἢ **δημηγοροὶ**, οἱ δὲ λοιποὶ **δικανικοὶ**. Τῶν συμβουλευτικῶν, δηλ. τῶν λόγων τῶν ἀπαγγελθέντων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου, σπουδαιότατοι εἶναι οἱ **Φιλιππικοὶ**, οἱ Ὀλυνθιακοὶ καὶ ὁ **περὶ τῆς εἰρήνης**. τῶν δὲ δικανικῶν ἔχομεν δύο εἶδη: 1) λόγους δικανικοὺς **δημοσίους**, ἀπαγγελθέντας δηλ. ἐν δημοσίαις δίκαις, ὧν σπουδαιότατος εἶναι ὁ **περὶ τοῦ στεφάνου**, καὶ 2) λόγους δικανικοὺς **ιδιωτικούς**, ἀπαγγελθέντας δηλ. ἐν ιδιωτικαῖς δίκαις.

Ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις τοῦ Δημοσθένους καταφαίνεται μεγαλεῖον ψυχῆς, σαφήνεια, γοργότης καὶ σφοδρότης τῆς ἐκφράσεως, σαρκασμοὶ πικροί, ποικιλία ῥητορικῶν σχημάτων καὶ τρόπων λεκτικῶν καὶ ἐν γένει πάντα, ὅσα προσδίδουσιν εἰς αὐτοὺς **δεινότητα** καὶ ὕψος.

Ἐκαστος τῶν λόγων συνίσταται ἐκ πεντε μερῶν, τοῦ **προοιμίου**, τῆς **διηγέσεως**, τῆς **προθέσεως**, τῆς **πίστεως** καὶ τοῦ **ἐπιλόγου**. Τούτων τὸ κυριώτερον μέρος εἶναι τὸ τρίτον—ἢ **πρόθεσις**—, ἐν ᾧ ἀναπτύσσεται ἡ πρότασις τοῦ ῥήτορος· τὸ μέρος τοῦτο προπαρασκευάζει μὲν ἢ **διήγησις**, συμπληροῦ δὲ καὶ ἐξηγεῖ ἢ **πίστις**.

III. Περιληπτικὴ ἱστορία τοῦ Φιλίππου.

Ὁ Φίλιππος, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀμύντου τοῦ Β', ἐγεννήθη τῷ 382 π. Χ. Δεκαπενταετῆς περίπου τὴν ἡλικίαν ἤχθη ὡς ὄμηρος ὑπὸ τοῦ Πελοπίδου εἰς Θήβας, ἔνθα ἔτυχεν ἑλληνοικωτάτης μορφώσεως. Μετὰ τριετῆ δ' ἐν Θήβαις διαμονὴν ἐπανῆλθεν εἰς Μακεδονίαν καί, ὅτε ὁ ἀδελφός του Περδίκκας ἐφο-

νεύθη ἔν τινι πρὸς τοὺς Ἰλλυριοὺς μάχῃ, ἀνεκηρύχθη αὐτὸς βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας (τῷ 359).

Ὁ Φίλιππος ἀναλαβὼν τὴν βασιλείαν ἔσωσε τὴν Μακεδονίαν ἀπὸ τοὺς εἰσβαλόντας εἰς αὐτὴν Ἰλλυριοὺς καὶ Παίονας, ἔστρεψεν τὸν θρόνον του κατὰ τῶν ἀταπειτητῶν αὐτοῦ καὶ ὠργάνωσε τὸν μακεδονικὸν στρατὸν κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς νέας πολεμικῆς τέχνης. Ἀμέσως δὲ κατόπιν θέλων νὰ συνδέσῃ στενότερον τὴν Μα-

ΦΙΛΙΠΠΟΣ

κεδονίαν μετὰ τῆς θαλάσσης ἐστράφη πρὸς τὴν Χαλκιδικὴν χερσόνησον καὶ ἐκυρίευσεν τὴν Ἀμφίπολιν (357), ἀξιολογωτάτην τῶν ἐλληνικῶν ἀποικιῶν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Θράκης, καὶ τὰς ἐπὶ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου κτήσεις τῶν Ἀθηναίων Πύδναν (357) καὶ Ποτείδειαν (356). Καὶ ταύτην μὲν ἔδωκεν εἰς τοὺς Ὀλυνθίους,

ἵνα προσοικειωθῇ αὐτούς, ἀλλὰ συγχρόνως προσκληθεὶς ὑπὸ Θρακῶν εἰς βοήθειαν κατέλαβε τὰς πέρας τοῦ Σιτυμόνος Κορηΐδας, ἠῤῥησεν αὐτὰς μετονομάσας Φιλίππους καὶ ἐγένετο κύριος τοῦ Παγγαίου.

Μετὰ ταῦτα προσκληθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν Λαρίσῃ Ἀλευαδῶν κατὰ τοῦ τυράννου τῶν Φερῶν Ανκόφορος ἔσπευσεν εἰς Θεσσαλίαν καὶ τὰς αὐτόθι καιαπιεζομένας πόλεις ἐπροσείταυσε. Κατὰ τὰ πρῶτα δὲ ἤδη ἔτη τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἐκραγέντος Φωκικοῦ ἢ ἱεροῦ πολέμου (355-346), ὅτε οἱ Φωκεῖς ὑπὸ τὸν Ὀνόμαρχον εἶχον εἰσβάλει εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ὁ Φίλιππος, ἀφ' οὗ ἐκυρίευσεν τὴν Μεθώνην καὶ κατηδάφισεν αὐτὴν (353), ἐζήτησε νὰ λάβῃ μέρος ἐνεργὸν εἰς τὰς ἐσωτερικὰς διενέξεις τῆς Ἑλλάδος. Ἐπὶ τῇ προσκλήσει δὲ τῶν Θεσσαλῶν εἰσήλασε καὶ πάλιν εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἐξεδίωξε

τοὺς Φωκεῖς, καθήρσε τὴν ἐν Φεραῖς τυραννίδα, κατέλαβε τὰς Παγασὰς καὶ τὴν Μαγνησίαν καὶ προεχώρησεν ἤδη, μέχρι Θερμοπυλῶν ἄλλ' εὐρῶν αὐτὰς προκατελιημμένας ὑπὸ ἀθηναϊκοῦ στρατοῦ ἠγαγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Μακεδοσίαν (352).

Μετὰ μικρὰν ἐν Μακεδοσίᾳ ἀνάπαισιν ἐξεστράτευσεν καὶ πάλιν κατὰ τῶν ἐν Χαλκιδικῇ Χερσονήσῳ πόλεων καὶ πολλὰς ἐξ αὐτῶν ὑπέταξεν. Ἐν ἔτει δὲ 349 προσέβαλε τὴν μεγίστην τῶν ἐκεῖ πόλεων Ὀλύνθον καὶ κυριεύσας αὐτὴν διὰ προδοσίας κατέστρεψε (348). Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ὀλύνθου κατώρθωσε νὰ ὑποτάξῃ τὴν Φωκίδα καὶ νὰ εἰσέλθῃ ἀκωλύτως διὰ τῶν Θερμοπυλῶν, μεθ' ὃ συγκαλέσας τὸ ἀμφικτυονικὸν συνέδριον ἀνεκηρύχθη ὑπ' αὐτοῦ ἀμφικτύων ἀντὶ τῶν καθαιρεθέντων Φωκέων (346).

Ἐπιστρέφας ἐκ Φωκίδος εἰς Μακεδοσίαν ἐστράφη πρὸς Β. κατὰ τῶν Θρακῶν, οὓς νικᾷ καὶ προσλαμβάνει παρὰ τὸν Πόντον τὴν Ἀπολλωνίαν καὶ Ὀδησσὸν (τὴν σημερινὴν Βάρναν)· ἐπελθὼν δὲ κατὰ τῶν ἐν Προποντίδι Ἑλληνικῶν πόλεων καταλαμβάνει τὴν Σηλυβρίαν καὶ πολιορκεῖ τὴν Πέρινθον καὶ τὸ Βυζάντιον· στρατὸς δ' ὅμως ἀθηναϊκὸς ἀποσταλεὶς κατὰ τοῦ Φιλίππου ἀναγκάζει αὐτὸν νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τῶν πόλεων καὶ νὰ ἀπέλθῃ ἐκεῖθεν.

Μετὰ ταῦτα ὑποκινήσας διὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι φίλων του νέον ἱερὸν πόλεμον καὶ προσκληθεὶς ν' ἀναλάβῃ τὴν διεξαγωγὴν αὐτοῦ εἰσῆλθε μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ μέρος μὲν τοῦ στρατοῦ του ὤδευσε κατὰ τῆς Ἀμφίσης, ἣν ἐκυρίευσεν καὶ κατέστρεψεν, αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς κυρίας δυνάμεως κατέλαβεν αἰφνιδίως τὴν ὀχυρὰν Ἐλάτιαν (338). Τότε τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Δημοσθένους συνεμάχησαν αἱ τέως ἄσπονοι πόλεις Ἀθῆναι καὶ Θῆβαι καὶ ἀντιπαραταχθεῖσαι ἐν Χαιρωνείᾳ κατὰ τοῦ Φιλίππου ἠτήθησαν ὀλοσχερῶς. Διὰ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ νίκης ὁ Φίλιππος ἐγένετο κύριος ὅλης σχεδὸν τῆς Ἑλλάδος. Ἐν δὲ τῷ συγκληθέντι ὑπ' αὐτοῦ ἐν Κορίνθῳ κοινῷ συνεδρίῳ τῶν Ἑλλήνων ἀνεκηρύχθη ἡγεμῶν αὐτοκρατῶρ συμπάσης τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείαν (337).

Ἐπιστρέφας εἰς Μακεδοσίαν ὁ Φίλιππος ἤρχισε νὰ παρασκευάζεται διὰ τὴν ἐκστρατείαν αὐτήν. Ἄλλ' αἰφνης ἐν τῷ μέσῳ τῶν παρασκευῶν του ἐδολοφονήθη ὑπὸ τῶν σωματοφυλάκων του, Πανσανίου καλουμένου (336).

IV. Ἡ ἐν Ἀθήναις βουλή.

Μετὰ τὴν ἐπὶ Κλεισθένους μεταβολὴν τῆς πολιτείας ἡ βουλὴ τῶν Ἀθηναίων ἀπετελεῖτο ἐκ πεντακοσίων βουλευτῶν, κληρονομῶν πεντήκοντα παρ' ἐκάστης φυλῆς ἐκ τῶν **ἐπιτίμων** Ἀθηναίων πολιτῶν τῶν συμπληρωσάντων τὸ τριακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας. Οἱ βουλευταὶ ἦσαν ἐνιαύσιοι· πρὶν δ' ἀναλάβωσι τὰ καθήκοντα αὐτῶν ὑπεβάλλοντο εἰς **δοκιμασίαν**, εἰς ἀκριβῆ δηλ. ἐξέτασιν τοῦ τε ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου βίου αὐτῶν, καὶ μετὰ τὴν ἐπιδοκιμασίαν ὄμνον τὸν βουλευτικὸν ὄρκον, δι' οὗ ἐβεβαίουν ὅτι θὰ βουλευσῶσι κατὰ τοὺς νόμους. Οἱ βουλευταὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀρχῆς αὐτῶν ἦσαν ἀπηλλαγμένοι τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, κατεῖχον ἐν τῷ θεάτρῳ ἰδίαν θέσιν λόγῳ τιμῆς καὶ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν ἔφερον στέφανον ἐκ μυρσίνης· ἐλάμβανον δὲ καὶ μίαν δραχμὴν καθ' ἡμέραν. Ἐὰν δ' ἐξετέλουν καλῶς τὰ καθήκοντα αὐτῶν, ἐστεφανοῦντο ὑπὸ τοῦ δήμου εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους μετὰ τὴν ἔξοδον αὐτῶν ἐκ τῆς ἀρχῆς.

Οἱ πεντακόσιοι βουλευταὶ, ἐπειδὴ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὐρίσκωνται διηνεκῶς ἅπαντες ἐπὶ τὸ αὐτό, ἵνα συναποφασίζωσιν, διηροῦντο εἰς δέκα τμήματα κατὰ τὰς δέκα φυλάς, ὧν ἕκαστος, κατὰ σειρᾶν ὀριζομένην ὑπὸ τοῦ κλήρου, διώκει τὰ τῆς βουλῆς ἐπὶ τὸ δέκατον μέρος τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἦτοι ἐπὶ 35 ἢ 36 ἡμέρας. Οἱ πεντήκοντα βουλευταὶ ἐκάστου τμήματος ἐκαλοῦντο **πρυτάνεις**, τὸ δὲ δέκατον μέρος τοῦ ἐνιαυτοῦ **πρυτανεία** καὶ ἡ φυλὴ, εἰς ἣν ἀνήκον, **πρυτανεύουσα**. Οἱ πρυτάνεις συνεσείτουν ἐν τῷ ἀρχαίῳ αὐτῶν, τῇ θόλῳ, δημοσίᾳ δαπάνῃ· συνεκάλουν δὲ τὴν μὲν βουλήν καθ' ἐκάστην πλὴν τῶν ἑορτῶν καὶ τῶν ἀποφράδων ἡμερῶν, τὸν δὲ δῆμον τετράκις ἐπὶ ἐκάστης πρυτανείας· ἀνήγγελλον δὲ διὰ προοράμματος τὰ ὑπὸ συζήτησιν ἐκάστοτε θέματα.

Τῶν πρυτάνεων προῖστατο ἐπὶ μίαν ἡμέραν καὶ μίαν νύκτα εἰς ἕξ αὐτῶν, ἐκλεγόμενος καθ' ἐκάστην διὰ κλήρου καὶ καλούμενος **ἐπιστάτης**· δις ὁ αὐτὸς δὲν ἐπιτρέπετο νὰ κληρωθῆ. Οὗτος ἐκράτει τὴν σφραγίδα τῆς πόλεως καὶ τὰς κλεῖδας τῶν ἱερῶν, ἐν οἷς ἦσαν τὰ δημοσῖα χρήματα καὶ τὰ ἀρχεῖα, προήδρνε δὲ ἐν τε τῇ βουλῇ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Δημοσθένους τὴν προεδρίαν εἶχεν ὁ **ἐπιστάτης τῶν προέδρων** ἦσαν

δὲ οἱ πρόεδροι οὗτοι ἐννέα τὸν ἀριθμὸν, πρὸ τῆς συναγωγῆς τῆς βουλῆς καὶ τῆς ἐκκλησίας κληρούμενοι ὑπὸ τοῦ ἐπιστάτου τῶν προτάνεων, εἰς ἕξ ἐκάστης φυλῆς πλὴν τῆς προτανευούσης· ἐκ τούτων δὲ πάλιν ἐκκληροῦτο καὶ ὁ ἐπιστάτης τῶν προέδρων. Εἰς τοὺς προέδρους παρέδιδεν ὁ ἐπιστάτης τῶν προτάνεων τὸ πρόγραμμα, οὗτοι δ' ἐπεμελοῦντο τῆς εὐκοσμίας καὶ δηγύθνον τὰς συζητήσεις.

Αἱ συνεδρίαί τῆς βουλῆς ἐγίνοντο συνήθως ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, ἐν τισὶ δ' ὥρισμέναις περιστάσεσι καὶ ἀλλαχοῦ, ἤτοι ἐν τῷ Ἐλευσινίῳ τῶν Ἀθηρῶν ἢ ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἢ ἐν Πειραιεῖ, ἐν τοῖς ὕστερον δὲ χρόνοις καὶ ἐν τῷ Θησείῳ, ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ σταδίῳ. Τὴν ἡμέραν τῆς συνεδρίας σημεῖόν τι, πιθανῶς σημαία, ὑφοῦτο εἰς τὸ βουλευτήριον. Κατὰ δὲ τὴν ἔναρξιν τῆς συζητήσεως κῆρυξ ἐκάλει τοὺς βουλευτὰς νὰ καταλάβωσι τὰς ἔδρας αὐτῶν καὶ κατεβίβαζε τὸ σημεῖον. Αἱ συνεδρίαί ἦσαν συνήθως μὲν δημόσιαι, σπανίως δὲ ποτε καὶ μυστικαί.

Ἡ βουλή ἔργον εἶχε νὰ **προβουλεύη**, ἤτοι ν' ἀποφασίῃ ἐκ τῶν προτέρων, περὶ πάντων τῶν εἰσφερομένων εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, ἥτις μόνα τὰ **προβουλεύματα**, τὰς ἀποφάσεις δηλ. τῆς βουλῆς, ἔκρινε καὶ ἐψήφισε· πρὸς τούτοις ἡ βουλή εἶχεν ἐξουσίαν ν' ἀποφασίῃ αὐτοτελῶς περὶ διοικητικῶν πραγμάτων συμφώνως πάντοτε πρὸς τοὺς κειμένους νόμους· ἐν τισὶ δὲ περιστάσεσιν εἶχεν αὐτὴ καὶ δικαστικὰ ἔργα.

V. Ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου.

Ἐν Ἀθήναις, δημοκρατικοῦ ὄντος τοῦ πολιτεύματος, κύριος τῆς πολιτείας ἦτο ὁ δήμος· ὅθεν εἶχεν οὗτος τὸ δικαίωμα συνερχόμενος εἰς δημοσίας συνελεύσεις νὰ βουλευῆται περὶ τῶν κοινῶν αἰ συνελεύσεις αὗται ἐκαλοῦντο ἐκκλησίαι καὶ ἦσαν ἢ τακτικαὶ — αἰ ἐκ τοῦ νόμου τεταγμένα — ἢ ἔκτακτοι, **σύγκλητοι** ἢ **κατάκλητοι** καλούμεναι. Καὶ τακτικαὶ μὲν συνήγοντο τέσσαρες ἐν ἐκάστη προτανείᾳ, ὧν ἡ μία ἐλέγετο κυρία, ἔκτακτοι δὲ, ὁσάκις παρίστατο ἐπείγουσα ἀνάγκη. Τὰς ἐκκλησίας συνεκάλουν οἱ προτάνεις, ἐνίοτε δὲ, ἰδίᾳ ἐν πολέμῳ, οἱ στρατηγοί. Κατὰ τὰς ἀποφράδας ἡμέρας ἢ κατὰ τὰς ἐορτὰς δὲν συνήγοντο ἐκκλησίαι, διελύοντο δὲ, ἂν παρετηρεῖτο διοσημία τις, ἤτοι ἀστραπή, βῶντῆ, βροχή, καταιγίς, ἐκλει-

πρὸς ἡλίου, σεισμός. Τὸ πρόγραμμα τῆς ἐκκλησίας, ἐν ᾧ ἀνεγρό-
φοντο τὰ θέματα, περὶ ᾧν ἔπρεπε ν' ἀποφασίσῃ ὁ δῆμος, συνέτα-
τον οἱ πρυτάνεις καὶ ἐδημοσίεον πέντε ἡμέρας πρὸ τῆς συναγω-
γῆς τῆς ἐκκλησίας.

Ὁ τόπος, ἔνθα συνήγето ἡ ἐκκλησία, κατὰ μὲν τοὺς παλαιο-
τέρους χρόνους ἦτο ἡ ἀρχαία ἀγορά, κειμένη παρὰ τὸ ἱερόν
τῆς πανδήμου Ἀφροδίτης, δηλ. πρὸς Ν. τῆς Ἀκροπόλεως, ἐκεῖ
ὅπου ὕστερον ἐκτίσθη τὸ Ὠδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ· κατὰ
δὲ τὸν Ε' καὶ τὸν Δ' αἰῶνα ὁ συνήθης τόπος τῆς ἐκκλησίας ἦτο
ὁ λόφος τῆς Πνυκός, ὁ κείμενος πρὸς Δ. τῆς Ἀκροπόλεως μεταξὺ
τοῦ λόφου τῶν Νυμφῶν (ἐφ' οὗ νῦν τὸ Ἀστεροσκοπεῖον) καὶ
τοῦ λόφου τῶν Μουσῶν ἢ Μουσαίου (ἐφ' οὗ νῦν τὸ μνημεῖον τοῦ
Φιλοπάππου). Ἄλλ' ἤδη ἀπὸ τοῦ Ε' αἰῶνος ἐν ἐξαιρετικαῖς περι-
στάσεσιν ἡ ἐκκλησία συνήγето εἰς τὸ θέατρον ὕστερον δὲ τὸ θέατρον
ἦτο συνήθης ἐκκλησιαστικὸς τόπος καὶ μόνον κατὰ τὰς ἀρχαιεσίας
συνήροχτο εἰς τὴν Πνύκα. Ἐνίοτε κατὰ τοὺς Δημοσθενεῖους χρό-
νους συνήγето ἡ ἐκκλησία ἐν Πειραιεῖ, πιθανῶς ἐν τῷ θεάτρῳ.

Τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκκλησιάζειν εἶχον πάντες οἱ ἐπίτιμοι Ἀθη-
ναῖοι πολῖται, οἱ ἔχοντες ἡλικίαν ἄνω τῶν 20 ἐτῶν. Ἐξήλεγchon δὲ
τοὺς ἐκκλησιάζοντας, ἂν δηλ. εἶχον τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκκλησιάζειν,
οἱ ἐξ **ληξίαρχοι** μετὰ τῶν 30 βοηθῶν αὐτῶν, καλουμένων **συλ-
λογέων τοῦ δήμου**. Παρὰ τῶν ληξίαρχων τούτων οἱ δικαιοῦμε-
νοι ἐκκλησιάζειν ἐλάμβανον κατὰ τὴν εἰσοδὸν των εἰς τὴν ἐκκλη-
σίαν **σύμβολα** πρὸς πληρωμὴν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μισθοῦ, ἅτινα
μετὰ τὴν λύσιν τῆς ἐκκλησίας παρέδιδον εἰς τοὺς **θεσμοθέτας**
πρὸς ἐξαργύρωσιν. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς μισθός, ὃν ἐλάμβανον οἱ
ἐκκλησιάζοντες, ἀφ' οὗτο ἡ ἐκκλησία ἐγένετο μισθοφόρος — ὀλίγον
μετ' Εὐκλείδην ἀρχοντα —, κατ' ἀρχὰς μὲν ἦτο εἰς ὄβολος καθ' ἐκά-
στην ἐκκλησίαν, εἶτα δύο καὶ ὕστερον τρεῖς ὄβολοί· κατὰ δὲ τοὺς
χρόνους τοῦ Ἀριστοτέλους ὁ μισθὸς ἠῦξεν εἰς 9 ὄβολούς, ἦτοι
εἰς 1½ δραχ., καθ' ἐκάστην κυρίαν ἐκκλησίαν καὶ εἰς 6 ὄβολούς,
ἦτοι εἰς μίαν δραχμὴν, καθ' ἐκάστην τῶν λοιπῶν.

Ὁργανα πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἦσαν κατὰ
μὲν τὸν Ε' αἰῶνα οἱ **τοξόται**, ἀπὸ δὲ τοῦ 345 περιέπου μία τῶν
φυλῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον κληρουμένη καὶ ἐν μεταγενεστέ-
ροις χρόνοις οἱ ἔφηβοι.

Αἱ τακτικαὶ ἐκκλησίαι ἤρχιζον λίαν πρῶτ'. Μικρὸν πρὸ τῆς ἐνάροξεως πλησίον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τόπου ἐτίθετο σημεῖον, δηλ. σημαία υς πιθανῶς. Πρῶτον δὲ ἔργον τῆς ἐκκλησίας ἦτο ὁ καθαρισμός. Περιεφέροντο δηλ. περὶ τὸν συνηγμένον δῆμον τὰ καθάρσια, **περίστια** καλούμενα, ἅτινα ἦσαν χοιρίδια ἐσφαγμένα. Ἐπειτα ὁ κῆρυξ κατηρᾶτο τοὺς λαμβάνοντας δῶρα, ὅπως διὰ τῶν λόγων των ἐξαπαιτῶσι τὸν δῆμον. Μετὰ ταῦτα ὁ προεδρεύων τῆς ἐκκλησίας, ἦτοι ὁ **ἐπιστάτης τῶν πρυτάνεων** ἢ — κατὰ τοὺς Δημοσθενεῖους χρόνους — ὁ **ἐπιστάτης τῶν προέδρων** (βλ. ἀνωτέρω ἐν σελ. 30 καὶ 31) ἀνεκοινοῦτο τὸ **προβούλευμα** τῆς βουλῆς. Ἄνευ προβουλεύματος δὲν ἐπιτρέπετο νὰ ψηφίζῃ ὁ δῆμος. Μετὰ τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ προβουλεύματος ἐπηκολούθει ἡ **προχειροτονία**, ἡ ἀπόφασις δηλ. τοῦ δῆμου περὶ τοῦ ἂν πρέπει ν' ἀρκεσθῇ εἰς τὸ προβούλευμα ἢ ἂν ἐπεθύμει νὰ γείνη συζήτησις περὶ αὐτοῦ· ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει προσεκάλει ὁ κῆρυξ τὸν βουλόμενον ν' ἀγορεύῃ· κατὰ τινα δὲ νόμον τοῦ Σόλωνος ἠγόρευον οἱ πρεσβύτεροι πρὸ τῶν νεωτέρων· δι' αὐτὸ καὶ ὁ κῆρυξ ἔλεγε: **«τίς ἀγορεύειν βούλεται τῶν ὑπὲρ πενήκοντα ἔτη γεγονότων καὶ πάλιν ἐν μέρει τῶν ἄλλων Ἀθηναίων;»** Ἄλλ' ἡ διάταξις αὕτη δὲν ἐτηροεῖτο αὐστηρῶς.

Τὸ δικαίωμα τοῦ ἀγορεύειν εἶχον πάντες οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πλὴν τῶν ὑποπεσόντων εἰς ἐν τῶν ἐγκλημάτων ἐκείνων, ἅτινα ὁ νόμος ἐτιμῶρει δι' **ἀτιμίας**. Ἄλλὰ τοῦ δικαίουματος τούτου ἀπέφυγον ἢ ἠδυνάτουσαν πάντες νὰ ποιῶνται χρῆσιν. Ἐν τῷ πολλῷ ὄχλῳ ὑπῆρχον πολυάριθμοι, οἱ πλείστοι μάλιστα, οὔτε τὰς ὑποθέσεις ἱκανῶς ἐννοοῦντες οὔτε νὰ ὁμιλῶσι περὶ αὐτῶν τὴν ἱκανότητα ἔχοντες, οἱ **ιδιωταὶ ἢ ἀπράγμονες** λεγόμενοι, οἵτινες περιορίζοντο μόνον εἰς τὸ νὰ ψηφίζωσι καθ' ἣν ἐσχημάτιζον πεποίθησιν, ἀκούοντες τῶν ἐνγλωτισσοτέρων. Ὁ ῥήτωρ λαμβάνων τὸν λόγον ὠμίλει ἀπὸ τοῦ βήματος καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς θέσεώς του, φέρων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέφανον, ἐμφαίνοντα ὅτι ἱερὸν ἐξεπλήρου καθήκον, καὶ ἦτο, δι' ὅσα ἔλεγεν, ἀνεύθυνος. Παρεκτιρομένους ὁμως ῥήτορας, λοιδοροῦντας ἐν τῇ ἀγορεύσει, φωνασκοῦντας ἐκ τῆς θέσεώς των ἢ διακόπτοντας τὸν ῥήτορα ἠδύναντο νὰ ἐμποδίζωσιν οἱ προεδρεύοντες ἐπικαλούμενοι ἐν ἀνάγκῃ καὶ τὴν σύμπραξιν τῶν **τοξοτῶν** καὶ ἐνίοτε καὶ πρόστιμον μέχρι 50 δραχμῶν ἐπιβάλλοντες.

Περατωθείσης τῆς συζητήσεως, ἂν μηδεὶς πλέον ἤθελε ν' ἀγορεύσῃ, ὁ προεδρεύων **ἐπεψήφισεν**, ἥτοι ἔθετε τὸ ζήτημα εἰς ψηφοφορίαν· αὕτη ἐγίνετο διὰ χειροτονίας, ἥτοι δι' ἀνατάσεως τῶν χειρῶν. Ὁ προεδρεύων προσεκάλει διὰ τοῦ κήρυκος νὰ ἄρῳσι τὰς χεῖρας· πρῶτον μὲν οἱ παραδεχόμενοι τὴν πρότασιν (**καταχειροτονία**), εἶτα δὲ οἱ μὴ ἀποδεχόμενοι αὐτὴν (**ἀποχειροτονία**)· καὶ ἂν μὲν τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο φανερόν, δὲν ἠριθμοῦντο αἱ χεῖρες, ἂν δὲ ἦτο ἀμφίβολον, ἐγίνετο ἡ ἀρίθμησις. Ἄλλος σπανιώτερος τρόπος ψηφοφορίας ἦτο ὁ κρυπτός, ὁ διὰ ψήφων γινόμενος, ἐν χρήσει ὧν κατὰ τὰς ἐκκλησίας, αἵτινες ἀπεφάσιζον περὶ δοτρακισμοῦ καὶ περὶ ἄλλων ζητημάτων ἀφορώντων τὸ ἄτομον καὶ οὐχὶ πάντας τοὺς Ἀθηναίους. Ἐτίθεντο τότε δύο ὑδρῖαι καὶ εἰς μὲν τὴν πρῶτην ἔρριπτον τὴν ψῆφον οἱ παραδεχόμενοι τὴν πρότασιν, εἰς δὲ τὴν ὑστέραν οἱ μὴ παραδεχόμενοι. Περατωθείσης τῆς ψηφοφορίας ὁ προεδρεύων **ἀνηγόρευε τὰς χειροτονίας**, ἥτοι ἀνήγγελλε τὸ ἀποτέλεσμα, καὶ ἂν μὲν ἐξηγτλεῖτο τὸ πρόγραμμα, ἔλνε διὰ τοῦ κήρυκος τὴν ἐκκλησίαν, εἰ δὲ μὴ, ἀνέβαλλεν αὐτὴν εἰς τὴν ὑστεραίαν.

Ἡ ἀπόφασις τοῦ δήμου διευτυποῦτο εἰς ψήφισμα, ὅπερ κατετίθειτο εἰς τὸ Μητροῶν, δηλ. εἰς τὸ ἐν τῇ ἀγορᾷ πλησίον τοῦ βουλευτηρίου κείμενον ἱερόν τῆς μητρὸς τῶν Θεῶν Κυβέλης, ἐν ᾧ ἐφυλάσσοντο τὰ δημόσια γράμματα καὶ οἱ νόμοι· ἂν δ' ἐκρίνετο ἀναγκαῖον νὰ γείνη πασίγνωστον, ἀνεγράφετο εἰς στήλην, ἥτις ἀνετίθειτο ἐν τῇ ἀκροπόλει.

Ἡ ἐκκλησία ἤσχολεῖτο περὶ τὴν ψήφισιν νέων νόμων ἢ τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν παλαιῶν, περὶ τὰς ἀρχαιοσεσίας τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν ἄλλων πολεμικῶν ἀρχῶν, περὶ τὰ τοῦ πολέμου καὶ εἰρήνης καὶ ἐν γένει περὶ πᾶσαν ὑπόθεσιν ἐσωτερικὴν ἢ ἐξωτερικὴν ἀποβλέπουσαν εἰς τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας· ἐνίοτε δὲ καὶ δικαστικὴν ἐξουσίαν εἶχε περὶ ἀδικημάτων, περὶ ὧν δὲν προσέβλεπον οἱ κείμενοι νόμοι· τότε δὲ ἢ ἐξεδίκασεν αὐτὰ ὁ δῆμος ἐκκλησιάζων ἢ παρέπεμπεν αὐτὰ εἰς τὰ τεταγμένα δικαστήρια ὀρίζων τὸν νόμον, καθ' ὃν ἔπρεπε νὰ δικασθῶσι.

I.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ἐν ἔτει 348 ἄλωσις τῆς Ὀλύμπου καὶ τῶν Χαλκιδικῶν πόλεων προεκάλεσε τοσαύτην ἀγανάκτησιν ἐν πάσῃ τῇ Ἑλλάδι καὶ ἰδίᾳ ἐν Ἀθήναις, ὥστε ἤρχισαν νὰ καταβάλλονται προσπάθειαι ἐξ Ἀθηνῶν, ὅπως αἱ ἑλληνικαὶ δυνάμεις συνασπισθῶσι πρὸς κοινὴν καταπολέμησιν τοῦ Φιλίππου. Ἄλλ' αἱ προσπάθειαι αὗται ἀπέβησαν μάταιαι· οἱ εἰς πλείστας πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἀποσταλέντες πρέσβεις, ὅπως παρακινήσωσιν αὐτὰς εἰς κοινὴν μετὰ τῶν Ἀθηνῶν σύμπραξιν κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας, ἐπέστρεψαν εἰς Ἀθήνας ἄπρακτοι. Τότε μετεβλήθησαν καὶ αἱ διαθέσεις τῶν Ἀθηναίων· οὗτοι βλέποντες τὴν ἀδιαφορίαν ταύτην τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, ὄντες δὲ τελείως ἐξηντλημένοι ἐκ τοῦ πολέμου πρὸς τὸν Φίλιππον καὶ φοβούμενοι πρὸς τούτοις μὴ ἐξακολουθοῦντος τοῦ πολέμου ὑποστῶσι νέας ζημίας ἤρχισαν νὰ ἐκδηλῶσι διαθέσεις ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, ὑπὲρ ἧς καὶ ὁ Φίλιππος ἐφαίνετο διατεθειμένος.

Τὰς ὑπὲρ τῆς εἰρήνης διαθέσεις τῶν Ἀθηναίων ὑπέθαλπον οἱ φιλιππίζοντες, ὑπεστηρίχθησαν δ' οὗτοι σθεναρώτατα ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ὅτε παρέσχον εἰς αὐτὸν εὐκαιρίαν πρὸς ἐπίδειξιν τῆς εὐνοίας αὐτοῦ. Ἦλθε δηλ. τὸ ζήτημα περὶ τῆς τύχης τῶν ἐν Ὀλύμπῳ αἰχμαλωτισθέντων Ἀθηναίων· χάριν δὲ αὐτοῦ ἐστάλησαν εἰς τὴν Μακεδονίαν οἱ ὑποκριταὶ Κτησιφῶν, Ἀριστόδημος καὶ Νεοπτόλεμος, οἵτινες ἐπιστρέψαντες εἰς Ἀθήνας ἐμαρτύρουν ὁμοφώνως τὸν θερμὸν πόθον τοῦ βασιλέως νὰ συνάψῃ εἰρήνην καὶ συμμαχίαν μετὰ τῶν Ἀθηναίων. Τότε ὁ Φιλοκράτης κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 346 ὑπέβαλε πρότασιν περὶ ἀποστολῆς πρεσβείας εἰς Πέλλαν, σκοπούσης νὰ παρασκευάσῃ τὰ πράγματα πρὸς συνομολόγησιν εἰρήνης καὶ συμμαχίας μετὰ τοῦ Φιλίππου. Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο ἀσπαστὴ ἄνευ ἀντιρρήσεων καὶ κατεστάθη πρεσβεία δέκα ἀνδρῶν, ἐν οἷς ἦσαν ὁ Αἰσχίνης, ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Φιλοκράτης.

Οἱ πρέσβεις ἔτυχον ἐν Πέλλα λαμπρᾶς δεξιώσεως παρὰ τοῦ Φιλίππου, ὅστις ἠκροάσθη τῶν λόγων τῶν πρέσβειων, τοῦ μὲν μετὰ τὸν δέ, μετ' εὐμενείας· ἀποκρινόμενος δὲ εἶπε πολλὰ ἀγαθὰ περὶ τῆς πόλεως καὶ πολλὴν ἐπέδειξε προθυμίαν συμφιλιώσεως πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἀλλ' οὐδὲν ὠρισμένον διετύπωσεν εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους, οἵτινες οὐχ ἤττον ἐπέστρεψαν εἰς τὰς Ἀθήνας μεμαγευμένοι ἐκ τῶν ὑποσχέσεων καὶ τῶν τρόπων τοῦ Μακεδόνο.

Μετ' ὀλίγον φθάνουσι εἰς Ἀθήνας στελλόμενοι ὑπὸ τοῦ Φιλίππου δύο τῶν ἐπιφανεστέρων ἀνδρῶν τοῦ μακεδονικοῦ κράτους, ὁ Παρμενίων καὶ ὁ Ἀντίπατρος, οἵτινες τῇ ἐντολῇ τοῦ βασιλέως αὐτῶν προτείνουσι εἰρήνην, ἧς βάσις ἦτο ὁ ὅρος τῆς παρ' ἑκατέρου τῶν συμβαλλομένων τηρήσεως τῶν ὑπαρχουσῶν κτήσεων. Ἡ τοιαύτη εἰρήνη ἦτο λίαν ἐπιζήμιος εἰς τοὺς Ἀθηναίους· διότι ἡ Θεσσαλία μετὰ τοῦ λιμένος τῶν Παγασῶν, ἡ Ἀμφίπολις, ἡ Πύδνα, ἡ Μεθώνη, ἡ Ποτεΐδαια καὶ ὅλη ἡ Χαλκιδικὴ ἔμενον εἰς τὸν βασιλέα. Διὰ ταῦτα δὲν ἔλειψαν σφοδραὶ ἀντιρροήσεις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' οὐχ ἤττον ἡ εἰρήνη ἐγένετο δεκτὴ κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 346.

Οἱ πρέσβεις τοῦ Φιλίππου μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἀποδοχὴν τῆς εἰρήνης δὲν ὑπέγραψαν αὐτὴν ἀμέσως ἐν Ἀθήναις, ἅτε μὴ ἔχοντες τοιαύτην ἐντολήν, ἀλλ' ἐχρειάσθη νὰ σταλῶσι καὶ πάλιν πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὸν Φίλιππον, ὅπως λάβωσι τοὺς ὄρκους ἀπὸ μέρους αὐτοῦ. Πρέσβεις ἐξελέγησαν οἱ αὐτοὶ ἐκεῖνοι ἄνδρες, οἵτινες εἶχον συγκροτήσει τὴν πρώτην πρεσβείαν· ἀπελθόντες δὲ οὗτοι ἐξ Ἀθηνῶν ἀντὶ νὰ σπεύσωσι πρὸς συνάντησιν τοῦ Φιλίππου διὰ τῆς βραχυτάτης ὁδοῦ, ὡς συνεβούλευεν ὁ Δημοσθένης, ἐπορεύθησαν τῇ προτροπῇ τοῦ Φιλοκράτους κύκλω μακρὰν ὁδὸν διὰ τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Μακεδονίας εἰς τὴν Πέλλαν, ἔνθα καθήμενοι ἀνέμενον τὸν Φίλιππον. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς ἐπέστρεψεν εἰς Πέλλαν μόνον μετὰ τὴν προσχώρησιν τοῦ βασιλέως τῶν Ὀδρουσῶν Κερσοβλέπτου καὶ τὴν καθυπόταξιν ἀθηναϊκῶν τινῶν κτήσεων ἐν Θράκῃ, ἃς οὐδαμῶς ἦτο διατεθειμένος ν' ἀποδώσῃ εἰς τοὺς προτέρους αὐτῶν κυρίους. Συναντηθεὶς δὲ μετὰ τῶν ἀναμενόντων αὐτὸν Ἀθηναίων πρέσβειων δὲν ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τοὺς περὶ τῆς εἰρήνης ὄρκους, ἀλλ' ἀπῆλθε μετὰ τοῦ στρατοῦ του διὰ τὴν Θεσσαλίαν συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων

πρέσβειων. Ὅτε δ' ἔφθασεν εἰς Φεράς, οἱ πρέσβεις ἐδέχθησαν τέλος ἐν τινι πανδοχείῳ τὸν ὄρκον αὐτοῦ.

Οὕτω λοιπὸν μετὰ τρίμηνον περίπου χρονοτριβὴν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θεσσαλίᾳ ἐπανῆλθον οἱ πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων εἰς Ἀθήνας φέροντες ἐπικεκυρωμένην τὴν συνθήκην καὶ ἐπιστολὴν συγχρόνως τοῦ Φιλίππου πλήρη ἐκφράσεων φιλικῶν. Ὁ Δημοσθένης μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς Ἀθήνας παρουσιασθεὶς εἰς τὴν βουλὴν κατηγορήσας τοὺς συμπρέσβεις ὡς ἀμελήσαντας ἀπάντων τῶν συμφερόντων τῆς πόλεως κατὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης ὑπὸ τοῦ Φιλίππου καὶ ὑπέδειξε τὴν ἀνάγκην τῆς ἀμύνης τῶν Θερμοπυλῶν καὶ τῶν Φωκέων. Ἀλλ' ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου ἀναστάς ὁ Αἰσχίνης ἀντὶ ν' ἀπολογηθῆ παρέστησε τὸν Φίλιππον ὡς εὐνοῦστατον τοῖς Ἀθηναίοις καὶ ἠγωνίσθη νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς Ἀθηναίους μεγάλας περὶ τοῦ μέλλοντος ἐλπίδας. Ὁ δὲ Δημοσθένης, ὅστις ἠθέλησε νὰ νουθετήσῃ τοὺς Ἀθηναίους, δὲν ἠδυνήθη νὰ δημηγορήσῃ, ἀλλ' ἡ φωνὴ του κατεπνίγη ὑπὸ τῶν κραυγῶν τοῦ πλήθους καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταβῆ ἀπὸ τοῦ βήματος χλευαζόμενος καὶ ἀποδοκιμαζόμενος.

Ἐν ᾧ ταῦτα ἐγίνοντο ἐν Ἀθήναις, ὁ Φίλιππος φθίνει μετὰ τοῦ στρατοῦ του εἰς τὰς Θερμοπύλας, ἃς εὗρίσκει κατεχομένας ὑπὸ ὀκτακισχιλίων Φωκέων· ἀλλ' ὁ στρατηγὸς αὐτῶν Φάλαικος προβλέπων τὸν κίνδυνον ἐσυνθηκολόγησε μετὰ τοῦ Φιλίππου καὶ ἐκκενώσας τὰς Θερμοπύλας ἀφῆκε τὸν ἔχθρον νὰ εἰσελάσῃ εἰς τὴν Φωκίδα, λαβὼν ὡς ἀντάλλαγμα τὴν ἄδειαν ἐλευθέρως ἐξόδου μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ὀκτακισχιλίων μισθοφόρων. Καὶ ὁ μὲν Φάλαικος ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὁ δὲ Φίλιππος εἰσέβαλεν εἰς Φωκίδα. Οἱ Φωκεῖς ἠττηθέντες παρεδόθησαν εἰς τὸν Φίλιππον· ἡ δὲ περὶ αὐτῶν ἀπόφασις τοῦ ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου τοῦ συνελθόντος ἐπὶ τῇ προσκλήσει τοῦ Φιλίππου ἐν Δελφοῖς ὑπῆρξεν ἐμπαθῆς καὶ ἀμείλικτος· αἱ δύο ψῆφοι, ἃς εἶχον ἐν τῷ συνεδρίῳ οἱ Φωκεῖς, παρεχωρήθησαν τῷ Φιλίππῳ· αἱ 22 πόλεις τῆς Φωκίδος κατεσκάφησαν πλὴν τῆς ἱερᾶς Ἄβας, ἐν ἣ ὑπῆρχε μανιεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος· οἱ δὲ κάτοικοι τῶν καταστραφεισῶν πόλεων μετῴκηθησαν εἰς κόμας.

Οἱ Ἀθηναῖοι μαθόντες τὴν καταστροφὴν τῆς Φωκίδος καὶ βλέποντες ματαιουμένας τὰς ἐκ τῆς εἰρήνης ἐλπίδας αὐτῶν ἤρχι-

σαν νὰ ἐκφράζωνται πικρῶς κατὰ τοῦ Φιλίππου· ἐπὶ τοσοῦτον δὲ εἶχε κορυφωθῆ ἡ ἀγανάκτησις αὐτῶν, ὥστε κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Πυθίων, ἣν ἐτέλεσεν ὁ Φίλιππος, δὲν ἔπεμψαν θεωροὺς εἰς Δελφοὺς θέλοντες διὰ τούτου νὰ δείξωσιν ὅτι δὲν ἀναγνωρίζουσι τὰ ὑπὸ τῶν Ἀμφικτυόνων γενόμενα· πρὸς τούτοις δὲ καὶ τοὺς φυγάδας τῶν Φωκέων καὶ Βοιωτῶν ἐδέχθησαν εἰς τὴν πόλιν των παρὰ τὰς περὶ αὐτῶν ἀποφάσεις τῶν Ἀμφικτυόνων. Ὁ Φίλιππος μαθὼν ταῦτα ἀπέστειλε κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 346 πρεσβείαν εἰς Ἀθήνας, ἵνα ἀπαιτήσῃ παρὰ τῶν Ἀθηναίων εὐθύνας περὶ τῆς ἐν τῇ πόλει δεξιώσεως τῶν φυγάδων καὶ δεύτερον τὴν ἀναγνώρισιν αὐτοῦ ὡς μέλους τοῦ ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου.

Ἡ ἀπάντησις, ἣν ἔμελλον νὰ δώσωσιν οἱ Ἀθηναῖοι, ἦτο κρίσιμος διὰ τὴν τύχην τῆς πόλεως. Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῇ συνελθούσῃ ἐπὶ τοῦτο πρῶτος λαμβάνει τὸν λόγον ὁ Αἰσχίνης θέλων νὰ συμβουλεύσῃ τοὺς Ἀθηναίους ν' ἀποδεχθῶσι τὰ ὑπὸ τῶν Ἀμφικτυόνων γενόμενα, ἀλλ' ὁ λαὸς ἐθορύβει καὶ δὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ αὐτόν. Οἱ διαδεχθέντες αὐτὸν ῥήτορες ὑπεστήριζον νὰ μὴ ἀπαδεχθῶσι τὰς αἰτήσεις τοῦ Φιλίππου, ἀλλὰ διαρρηξάντες τὴν μετ' αὐτοῦ ὁμολογημένην εἰρήνην νὰ κηρύξωσι πόλεμον κατ' αὐτοῦ. Τότε λαμβάνει τὸν λόγον ὁ Δημοσθένης καὶ ἀπαγγέλλει τὸν περὶ τῆς εἰρήνης—ἐν ἔτει 346—, ἐν ᾧ ὑποδεικνύει εἰς τοὺς Ἀθηναίους τί ὀφείλουσιν οὗτοι νὰ πράξωσιν ἐν τῇ προκειμένῃ περιστάσει.

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

§ 1 — 2.

ὄρω μὲν . . . , ἢ ἀντίθεσις κατωτέρω ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς § 3 «οὐ μὴν ἀλλά». — τὰ παρ. πρῶγμ. πολλὴν δυσκολίαν ἔχ. καὶ ταραχὴν = ὅτι ἡ παροῦσα κατάστασις τῶν πραγμάτων εἶναι πολὺ δυσχερῆς καὶ τεταραγμένη, ἀνώμαλος (διὰ τὸν θέλοντα σήμερον νὰ συμβουλεύσῃ) παρατηρητέα ἢ συνωνυμία: δυσκολίαν. . . καὶ ταραχὴν· οὕτω καὶ κατωτέρω: «δυσκόλου καὶ χαλεποῦ». — οὐ μόνον τῷ πολλὰ προεῖσθαι (πρξμ. τοῦ β. προῖεμαι), ἢ δοτκ. τῷ . . . προεῖσθαι — ὡς καὶ αἱ κατωτέρω «τῷ . . . ἠγεῖσθαι», (τῷ) εἶναι, (τῷ) δοκεῖν — δηλοῖ τὸ αἴτιον (πρβλ. καὶ § 21) = ὅχι μόνον διὰ τοῦτο, διότι πολλὰ (ἐξ ἀμελείας ἡμῶν) ἔχουσι ἀπολεσθῆ· οἱ Ἰσθμῶν. διὰ τὴν βραθυμίαν καὶ ἀμέλειαν αὐτῶν εἶχον χάσει ὅχι μόνον τὴν Ἀμφίπολιν, τὴν Πύδναν, τὴν Μεθώνην, τὴν Ποτεΐδειαν, ἀλλὰ καὶ πλείστας ἄλλας πόλεις (πρβλ. Α' κατὰ Φιλ. § 4 — Β' κατὰ Φιλ. § 7). — καὶ μηδὲν εἶναι προὔργου (κατὰ κρᾶσιν ἀντὶ τοῦ: πρὸ ἔργου) περὶ αὐτῶν (δηλ. τῶν προειμένων) εὖ λέγειν = καὶ (διότι) οὐδὲ ὡς ὠφελεῖ νὰ ὁμιλήσῃ τις μετὰ δεινότητος περὶ αὐτῶν (τῶν ἐξ ἀμελείας ἀπολεσθέντων). — ἀλλὰ καὶ τῷ περὶ τῶν ὑπολοίπων (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τό: τῷ πολλὰ προεῖσθαι) κατὰ ταῦτά κτλ. = ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο, διότι ὡς πρὸς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀκόμη ὑπολείπονται εἰς ἡμᾶς, οὐδὲ εἰς ἐν σημεῖον ἔχουσι πάντες τὴν αὐτὴν γνώμην περὶ τούτου, ὅπερ ὠφελεῖ, ἀλλ' ἄλλοι μὲν ἔχουσι ταύτην (τὴν γνώμην), ἄλλοι δ' ἐκείνην· κατ' ἔννοιαν = ἀλλὰ καὶ διότι ὡς πρὸς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀκόμη ὑπολείπονται εἰς ἡμᾶς, αἱ γνώμαι εἶναι οὕτω διηρημέναι, ὥστε εἰς τοῦτο μὲν νὰ φαίνηται τοῦτον ὠφέλιμον, εἰς ἄλλον δὲ ἐκεῖνο. — δυσκόλου δ' ὄντος φ. καὶ χαλεποῦ τοῦ β. = ἐν τῷ δὲ (αὐτὸ) καθ' ἑαυτὸ τὸ βουλευέσθαι (= τὸ νὰ δίδῃ τις συμβουλήν) εἶναι δυσχερὲς καὶ δύσκολον. — αὐτό, δηλ.; — πρὸ τῶν πραγμάτων (= πρὸ τῶν γεγονότων, πρὶν δηλ. γείνωσι τὰ πράγματα) . . . μετὰ τὰ πρά-

γματα, τὴν αὐτὴν γνώμην καὶ ἀλλαγῶς ἐκφράζει ὁ ῥήτωρ (πρβλ. Α' κατὰ Φιλ. § 39 καὶ § 41).—χοῆσθαι τῷ βουλευέσθαι, ἐμφαντικώτερον τοῦτο τοῦ ἀπλοῦ «βουλευέσθαι» = νὰ συσκέπτωνται.—ἐκ δὲ τούτου συμβαίνει . . . τὸν μὲν οἷς κτλ. (=τὸν μὲν ἐπιτιμῶντα τούτοις, ἃ ἂν ἀμάρτητε, εὐδοκιμεῖν καὶ . . .) = τὸ ἀποτέλεσμα δὲ τούτου (τίνος;) εἶναι ὅτι . . . ὁ μὲν ἐλέγχων (ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ) τὰ σφάλματά σας τυγχάνει ἐπιδοκιμασίας (παρ' ὑμῶν) καὶ θεωρεῖται δεινὸς ῥήτωρ. — παρὰ πάντα τὸν χρόνον = καθ' ἕνα τὸν χρόνον. — ὃν οἶδ' ἐγώ, κατ' ἔννοιαν = ἐφ' ὅσον ἐγὼ ἐνθυμοῦμαι. — τὰ δὲ πρ. καὶ περὶ ὧν (= καὶ ταῦτα, περὶ ὧν) βουλ. ἐκφεύγειν ὑμᾶς, τὸ ἀπρμφ. ἐκφεύγειν ἐκ τοῦ συμβαίνει = τὰ δὲ πράγματα, τὰ ζητήματα, περὶ ὧν ἐκάστοτε ἢ σκέψεις, χάνονται, δὲν δύνασθε δηλ. μῆδὲν περὶ αὐτῶν μέτρον νὰ λαμβάνητε (πρὸς ἐπανόρθωσιν).

§ 3.

οὐ μὴν ἀλλὰ = ἀλλ' ὅμως, ἐν τούτοις. — καίπερ τούτων οὕτως ἐχόντων = ἂν καὶ ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων εἶναι τοιαύτη (δηλ. δυσχερής): κατ' ἔννοιαν = παρὰ ταύτην τὴν δυσχερῆ κατάστασιν τῶν πραγμάτων. — οἶομαι, ἐνταῦθα, ἔνθα ὁ ῥήτωρ πρόκειται νὰ προτείνῃ γνώμην ἀπάδουσαν πρὸς τὴν μέχρι τοῦδε πολιτικὴν του — ἣτις πρόγραμμα εἶχε τὴν καταπολέμησιν τοῦ Φιλίππου — καὶ ἀπαρέσκουσαν εἰς τοὺς πολλοὺς, δὲν ἤρκει μόνον τὸ οἶομαι δι' αὐτὸ πρὸς ἐνίσχυσιν τούτου ἐπιφέρει τό: «καὶ πεπεικῶς ἑμαυτὸν» = νομίζω καὶ ὧν πεπεισμένος (= μετὰ ταύτης τῆς πεποιθήσεως) ἐκ τούτων ἐξαρτᾶται τὸ ἔξειν = . . . ὅτι . . . θὰ δυνηθῶ. — ἀνέστηκα = ἔχω ἐγερθῆ (διὰ νὰ ὁμιλήσω) = ἔχω ἀναβῆ εἰς τὸ βῆμα: οἱ ἀγορευόντες ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀνίσταντο, ἐν ᾧ οἱ λοιποὶ παρευρισκόμενοι Ἀθηναῖοι ἐκάθηντο: φράσεις δὲ συνήθεις περὶ τῶν ἀγορευόντων ῥητόρων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἶναι αἱ ἐξῆς: ἀνίστασθαι, παριέναι, παρεῖναι ἐπὶ τὸ βῆμα, πρόσοδον ἢ πάροδον ποιεῖσθαι, ἀναβαίνειν εἰς τὸ πλῆθος. — ἂν ἐθελήσητε, ἐκ τούτου ἐξαρτᾶται τὸ ἀπρμφ. ἀκούειν. — τυῦ θ. καὶ φ. ἀποσιάντες = ἄνευ θορύβου (ἀποδοκιμαστικοῦ [ἦτοι ἄνευ ψιθυρισμῶν, συριγμῶν, φωνασκιῶν κ. τ. τ.]) καὶ φιλονικιῶν: οἱ Ἀθην. καθ' ὑπερβολὴν ἠρέσκοντο ν' ἀκούωσιν ἀντεγκλήσεις καὶ ἀμοιβαίας λοιδορίας τῶν ῥητόρων

(πρβλ. Β' κατὰ Φιλ. § 32). — ὡς ὑπὲρ πόλεως κτλ. = καθὼς ἀρμόζει εἰς πολίτας, οἵτινες συσκέπτονται περὶ τοῦ συμφέροντος τῆς πολιτείας καὶ περὶ τόσῃ σπουδαίων ὑποθέσεων. — καὶ λέγειν καὶ συμβουλ., τὰ ἀπαρμφ. ἐκ τοῦ ἔξειν = δι... θὰ δυνηθῶ καὶ νὰ προτείνω καὶ νὰ συμβουλευῶ. — δι' ὧν καὶ τὰ παρόντ' (δηλ. πράγματα) ἔσται βελτίω = ἐκεῖνα, δι' ὧν (= διὰ τίνων μέσων) καὶ ἡ παρούσα κατάστασις τῶν πραγμάτων θὰ βελτιωθῇ. — καὶ τὰ προειμμένα σωθήσεται (= ἀνασωθήσεται [πρβλ. Β' κατὰ Φιλ. § 15]) = καὶ τὰ (ἐξ ἀμελείας σας) ἀπολεσθέντα θ' ἀνακτηθῶσιν. — Ἐν τῷ προοίμιῳ, ὅπερ περιέχεται ἐν τοῖς § 1-3, ὁ ρήτωρ ζητεῖ νὰ ἐγείρῃ α') τὴν εὐνοίαν τῶν ἀκρατῶν ὑπὲρ ἑαυτοῦ δηλῶν τὴν δυσχέρειαν τῆς παρουσίας καταστάσεως καὶ β') τὴν προσοχὴν τῶν ἀκρατῶν ὑποσχόμενος δι' ἃ ὑποδείξῃ τὰ μέσα, δι' ὧν ἡ παρούσα κατάστασις τῶν πραγμάτων θὰ βελτιωθῇ.

§ 4.

ἀκριβῶς εἰδῶς κτλ., ἢ μετχ. εἰδῶς ἐνδοκτ. ἐκ ταύτης ἔξαρτ. ἢ κατηγορημκ. μετχ. ὄν, ἧς ὑποκμ.: τὸ λέγειν, κτγρμ. δὲ τό: τῶν πάντων λυσιτελούντων = ἂν καὶ πολὺ καλῶς γνωρίζω, ὃ ἄνδρες Ἄθην., δι' ἃ νὰ λέγῃ τις περὶ ὅσων ὁ ἴδιος (πρότερόν ποτε) εἶπε πρὸς ὑμᾶς καὶ περὶ τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ εἶναι πάντοτε πολὺ ὠφέλιμον πρᾶγμα (= φέρει μεγάλας ὠφελείας) εἰς τούτους, οἵτινες τολμῶσι (τοῦτο [δηλ. τὸ λέγειν περὶ ὧν κτλ.]). — τοῖς τολμῶσι, κατὰ πληθυντκ. ἀριθμόν, διότι τὸ τίς, εἰς ὃ ἀναφέρεται, ἔχει ἔννοιαν περιληπτικὴν (πρβλ. κατωτέρω § 19). — οὕτως ἡγοῦμαι φορτικὸν καὶ ἐπαχθές (= [ὅμως] νομίζω τοῦτο [δηλ. τὸ λέγειν περὶ ὧν κτλ.] τόσῃ ὀχληρὸν καὶ δυσάρεστον), καὶ αὐταὶ αἱ λέξεις, ἀπεικονίζουσαι τὴν ἀποστροφὴν τοῦ ρήτορος πρὸς τὸ περιαιτολογεῖν, ἐξέρχονται δυσκόλως ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ· ἐν τούτοις ὅμως οἱ πολιτικοὶ τῆς ἀρχαιότητος ὠφείλον πολλάκις νὰ περιαιτολογῶσι· καὶ αὐτὸς ὁ Δημοσθ. πράττει τοῦτο (πρβλ. Α' κατὰ Φιλ. § 1 καὶ § 51, Β' κατὰ Φιλ. § 20 καὶ § 30), ἀλλὰ πανταχοῦ ἀναγκαζόμενος ὑπὸ τῶν πραγμάτων καὶ μακρὰν πάσης κενοδοξίας. — φορτικὸν καὶ ἐπαχθές, συνωνυμία. — ἀνάγκην οὔσαν ὁρῶν = ἂν καὶ βλέπω δι' ἃ ὑπάρχει ἀνάγκη (τούτου, δηλ. τοῦ νὰ περιαιτολογῶ). — ἀποκνῶ

= διστάζω (να πράξω τούτο [δηλ.]). — ἄμεινον ἂν ὑμᾶς... κρίναι = ὅτι ὀρθότερον σεῖς ἠθέλετε κρίνει. — περὶ ὧν = περὶ τούτων, ἄ. — μικρὰ τῶν πρότερόν κτλ. = ἔαν ἠθέλετε ἐνθυμηθῆ ὀλίγα ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα πρότερόν ποτε ἐλέχθησαν ὑπ' ἐμοῦ· διὰ τοῦ μικρὰ προλαμβάνων ὁ ῥήτωρ διορθοῖ τὸ δυνάμενον νὰ κάμῃ κακὴν ἐντύπωσιν ὡς μακρὸν καὶ ἐκτενές· σχῆμα προδιορισώσεως. — νομίζω δ' ἄμεινον κτλ., κατ' ἔννοιαν = ἐν τούτοις ἐγὼ θὰ σᾶς ὑπενθυμίσω ὀλίγα ἐξ ὧν πρότερόν ποτε εἶπον, διότι νομίζω, ὅτι οὕτω θὰ δυνηθῆτε νὰ κρίνητε ὀρθότερον περὶ τούτων, τὰ ὁποῖα τώρα θὰ εἶπω.

§ 5.

γάρ, διασαφητικός. — πρῶτον μὲν, ἢ ἀπόδοσις κατωτέρω ἐν § 6 «πάλλιν τοίνυν». — ἔπειθόν (= προσεπάθουν νὰ πείσωσι) τινες, νοεῖται ὁ Μειδίας μετὰ τῶν περὶ αὐτόν, φίλος τοῦ ἐν Ἐρετρίᾳ τῆς Εὐβοίας τυράννου Πλουτάρχου. — τῶν ἐν Εὐβοίᾳ πραγμ. ταρατ. (= κατὰ τὰς ἐν Εὐβοίᾳ [πολιτικὰς] ταραχὰς) βοηθεῖν Πλουτάρχῳ κτλ., ὁ ἐν Ἐρετρίᾳ τῆς Εὐβοίας τυραννῶν Πλούταρχος μὴ δυνάμενος ν' ἀντιταχθῆ διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ δυνάμεων πρὸς τὴν ἀντίθετον τῶν Ἐρετριέων φατρίαν, ἧς προϊστάτο ὁ Κλείταρχος, ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τῶν Ἀθηναίων· οὗτοι τῇ προτροπῇ τοῦ Μειδίου, πιστοῦ φίλου τοῦ Πλουτάρχου, καὶ παρὰ τὴν γνώμην τοῦ Δημοσθ. ἀπέστειλαν (τῆ 350 π. Χ.) τὸν Φωκίωνα μετὰ στρατοῦ εἰς Ἐρέτριαν· ὁ Φωκίων κατ' ἀρχὰς παρὰ τὰς Ταμύνας (τὸ σημερινὸν Ἀλιθέριον) προσβλήθεις ὑπὸ τῶν ἐναντίων περιήλθεν εἰς μέγιστον κίνδυνον, κατώρθωσε δ' ὁμοῦς εἶτα νὰ ὀδηγήσῃ νικηφόρως τὸν στρατόν του εἰς Ἐρέτριαν καὶ ν' ἀσφαλίσῃ τὴν κυριαρχίαν τοῦ τυράννου. Ὀλίγον μετὰ ταῦτα ὁ Πλούταρχος, ἀμνήμων τῆς εὐεργεσίας ταύτης, τῆς παρασχεθείσης αὐτῷ ὑπὸ τῶν Ἀθην., κατὰ τινὰ στάσιν τῶν μισθοφόρων, τῶν ὑπηρετούντων ἐν τῇ ἀθηναϊκῇ στρατῷ, τῷ διαμένοντι ἐν Εὐβοίᾳ, προσεἰλκυσεν αὐτοὺς πρὸς ἑαυτόν, τοὺς Ἀθηναίους πολίτας συνέλαβε μετὰ τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν Μολοσσοῦ, τοῦ διαδεχθέντος τὸν Φωκίωνα, καὶ τούτους ἀπηλευθέρωσε τότε, ὅτε οἱ Ἀθην. ἐπλήρωσαν αὐτῷ πενήκοντα τάλαντα, ἧτοι τριακοσίας χιλιάδας δραχμῶν (ὧν ὀκταπλασία περίπου εἶναι ἡ ἀνάλογος σημερινῆ ἀξία)· ἔκτοτε δὲ πᾶσα ἡ

Εὐβοία ἀπεχωρίσθη τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐστράφη πρὸς τὸν Φίλιπ.—
 βοηθεῖν, τὸ ἀπρμφ. τοῦτο — καθὼς καὶ τὸ ἐπόμενον ἄρασθαι (=
 ν' ἀναλάβητε)— ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἔπειθον.— ἄδοξον καὶ δαπανηρὸν,
 ὁ Δημοσθ. καλεῖ τὸν ἐν Εὐβοίᾳ πόλεμον ἄδοξον μὲν διὰ τε τὴν
 ἔκθεσιν αὐτοῦ καὶ διότι ἐπεχειρήθη οὗτος πρὸς ὑποστήριξιν
 τυράννου ἀνταγωνιζομένου πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πόλιν· δαπανη-
 ρὸν δὲ διὰ τε τὴν δαπάνην τὴν ἀπαιτηθεῖσαν πρὸς διεξαγωγὴν
 αὐτοῦ καὶ διὰ τὰ πεντήκοντα τάλαντα, ἅτινα ἐπληρώθησαν πρὸς
 ἀπελευθέρωσιν τῶν ἐν Εὐβοίᾳ αἰχμαλωτισθέντων Ἀθηναίων.—
 πρῶτος καὶ μόνος παρελθὼν ἀντιῆπον, κατ' ἔννοιαν = ἤμην ὁ
 πρῶτος, ὅστις ἀνέβην εἰς τὸ βῆμα διὰ νὰ ἀντιῆπω (κατ' ἐκείνων,
 οἵτινες συνεβούλευον ὑμᾶς ν' ἀναλάβητε τὴν εἰς Εὐβοίαν στρα-
 τείαν) καὶ ἔμεινα ὁ μόνος (διότι οὐδεὶς ἄλλος ἀντιῆπε)· περὶ τοῦ
 παριέναι, καθὼς καὶ περὶ τῶν ἄλλων φράσεων τῶν συνήθων διὰ
 τοὺς ἀγορεύοντας ῥήτορας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, βλ. § 3 ἐν σελ. 42.—
 καὶ μόνον οὐ διεσπίασθην = καὶ (διὰ τοῦτο) ὀλίγον ἔλειψε νὰ
 διασπασθῶ (= νὰ καταξέσχισθῶ).— ὑπὸ τῶν ἐπὶ μικροῖς λήμμασι
 κτλ., ὁ προσδιορισμὸς ἐπὶ μικροῖς λήμμασι συναπτέος (οὐχὶ τῷ
 ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ) τῷ πεισάντων = ὑπὸ τούτων, οἵτινες ἔνελα
 ἀσημάντου κέρδους ἔπεισαν ὑμᾶς νὰ διαπράττητε πολλὰ καὶ
 μεγάλα σφάλματα (= παρέσυραν ὑμᾶς εἰς πολλὰ καὶ ... [δηλ. εἰς
 τὴν ὑποστήριξιν τυράννου ἀνταγωνιζομένου πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ
 πόλιν, ὅπερ ἀντίκειται εἰς τὰς παραδόσεις ὑμῶν, καθ' ὅς ὀφεί-
 λετε νὰ δράττησθε τῶν ὅπλων μόνον χάριν ἐθνικῶν σκοπῶν καὶ
 χάριν τῆς ἐλευθερίας τῶν Ἑλλήνων]).— χρόνου βρ. διελθόντος
 = μετὰ πάροδον ὀλίγου χρόνου.— μετὰ τοῦ προσοφλεῖν (τοῦ
 ῥ. προσοφλισκάνω) αἰσχ. καὶ (μετὰ τοῦ) παθεῖν ... = ἐκτός τοῦ
 ὅτι προσήψατε εἰς τὸν ἑαυτὸν σας κατασχύνην (= ἐμείνατε κατη-
 σχυμμένοι) καὶ ἐπάθατε ... περὶ τοῦ πράγματος βλ. ἀνωτέρω ἐν
 σελ. 44.— οἷα τῶν ὄντων ἀνθρ. οὐδένες... = τοιαῦτα, ὅποια
 οὐδένες ἐξ ὄλων τῶν ἐπὶ γῆς ἀνθρώπων (= οὐδεὶς λαὸς ἐν τῇ
 ἀνθρωπότητι)... — πάντες, καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ περιωρισμένον
 νοῦν ἔχοντες· προετάχθη μετ' ἐμφάσεως.— τὴν ... κακίαν = τὴν
 μηδαμινότητα.— τὴν τε τῶν τότε ταῦτα, παρήχησις.— ταῦτα,
 δηλ.; — τὰ βέλτιστ' εἰρηκότ' (μετχ. κτηγρμτκ. ἐκ τοῦ ἔγνωτε)
 ἐμὲ (= ὅτι ἐγὼ συνεβούλευσα [τότε] τὰ ὠφελιμώτατα), ἢ κανο-

νική αντίθεσις εἰς τό: τὴν τότε τῶν πεισάντων κακίαν θὰ ἦτο: τὴν τοῦ ἀντειπόντος ἀρετὴν ἐμοῦ· ἀλλ' ὁ Δημοσθ. μετριοφρόνως μετασχηματίζει τὴν ἀντίθεσιν ταύτην οὕτως, ὥστε ἐπιφυλάττει ἑαυτῷ μόνον τὸν ἔπαινον μιᾶς μόνης πράξεως (δηλ. τοῦ «εἰρηκέναι τὰ βέλτιστα»): πρὸς τούτοις ἀρκετὴ ἔμφασις προσδίδεται εἰς τὸ ἐν τέλει τῆς προτάσεως τεθὲν «ἐμέ».

§ 6—8.

πάλιν τοίνυν (=πρὸς τούτοις πάλιν), ἀνταποκρίνεται εἰς τὸ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς § 5 «πρῶτον μὲν». — Νεοπτόλεμον τὸν ὑποκριτὴν, οὗτος ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς τέχνης του μετέθη μετ' ἄλλων ἠθοποιῶν, τοῦ Ἀριστοδήμου καὶ τοῦ Κτησιφῶντος, εἰς Μακεδονίαν πρὸς τὸν Φίλιππον· δεκασθεῖς δὲ παρ' αὐτοῦ διὰ χρημάτων καὶ ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας ὑπεστήριξε τὰ συμφέροντα τοῦ Φιλίπ. καὶ ἐνήργησε παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις νὰ σταλῇ πρὸς αὐτὸν πρεσβεῖα περὶ εἰρήνης. — τῷ τῆς τέχνης προσχήματι = ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς τέχνης του = προφασισζόμενος ὅτι θέλει νὰ ἐξασκήσῃ τὴν τέχνην του (δηλ. ;). — τυγχάνοντ' ἀδειίας (δηλ. τοῦ ἵεναι, ὅποι βούλοιο), ἢ μετχ. τυγχάνοντα — ὡς καὶ αἱ ἐπόμεναι ἐργαζόμενον . . . διοικοῦντα καὶ πρυτανεύοντα — χτηρμτικὴ ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ κατιδῶν· ἐν τῇ μεταφράσει ὅμως ἄς ληφθῇ ὡς ἐπιθετικὴ = ἀφ' οὗ παρατήρησα ὅτι ὁ Νεοπτόλεμος ὁ ἠθοποιός, ὅστις . . . ἐλάμβανε πλήρη ἐλευθερίαν (νὰ ταξειδεύσῃ ὅπου ἤθελε [καὶ εἰς ἐμπολέμους ἀκόμη χώρας]), διέπραττε τὰ μέγιστα κτλ.· οἱ ἠθοποιοὶ ἠδύναντο νὰ ταξειδεύωσιν ἐλευθέρως καὶ ἀφόβως ὅπου ἤθελον καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμη τὰς χώρας τῶν πολεμίων. — καὶ τὰ παρ' ὑμῶν (δηλ. πράγματα) διοικοῦντα Φιλ. καὶ πρυτανεύοντα = καὶ (ὅτι) τὰς ὑποθέσεις ὑμῶν διεχειρίζετο καὶ ἐκανόνιζε πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ Φιλ.· παρατηρητέα ἢ συνωνυμία: διοικοῦντα καὶ πρυτανεύοντα· τὸ δὲ πρυτανεύω κυρίως = εἶμαι πρύτανις ἢ πρόεδρος· εἶτα = διευθύνω, κανονίζω. — παρελθὼν εἶπον εἰς ὑμᾶς = (τότε) ἀνέβην εἰς τὸ βῆμα καὶ ἐξέθηκα εἰς ὑμᾶς (τοῦτο [ὅτι δηλ. ὁ Νεοπτ. διεχειρίζετο τὰς ὑποθέσεις ὑμῶν πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ Φιλίπ.]). — οὐδεμιᾶς ἰδίας κτλ. = οὐχὶ ἐκ προσωπικῆς ἐχθρας ἢ συκοφαντίας. — ὡς ἐκ τῶν μετὰ κτλ. = καθὼς σαφῶς ἀπέδειξαν (τοῦτο) τὰ

μετὰ ταῦτα συμβάντα. — οὐκέτ'... αἰτιάσομαι = δὲν θὰ κατηγορήσω πλέον (ὡς κατηγορήσα ἀνωτέρω ἐν § 5, ἔνθα κατηγορήσα οὐχὶ πάντας ὑμᾶς, ἀλλὰ τοὺς συνηγόρους τοῦ Πλουτάρχου, τοὺς ἀγωνισθέντας νὰ πείσωσιν ὑμᾶς ν' ἀναλάβητε τὴν εἰς Εὐβοίαν στρατείαν). — ἐν τούτοις (γέν. οὐδετ.) = ἐν τούτῳ τῷ γεγονότι (δηλ. ἐν τῇ προδοσίᾳ τοῦ Νεοπτολέμου)· κατ' ἔννοιαν = ἐνταῦθα. — τοὺς ὑπὲρ Νεοπτ. λέγοντας = τοὺς ῥήτορας, οἵτινες ἔλεγον ὑπὲρ τοῦ Νεοπτ. = τοὺς συνηγόρους τοῦ Νεοπτ. — οὐδὲ εἰς γὰρ ἦν, παρενθετική αἰτιολογία τοῦ «οὐκέτ' αἰτιάσομαι» = διότι οὐδὲ εἰς ὑπήρχε (τοιούτος, δηλ. συνήγορος [καθ' ὅσον πᾶσα ἡ ἐκκλησία ἦτο ὑπὲρ τοῦ Νεοπτολέμου καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡ ὑπεράσπισις αὐτοῦ ὑπὸ συνηγῶρων καθίστατο περιττή]). — ἐν Διονύσου, δηλ. ἱερῶ = ἐν τῷ θεάτρῳ. — τραγῳδοὺς, μετωνομικῶς ἀντί: τραγῳδίας. — ἀλλὰ μὴ περὶ κτλ. = καὶ δὲν ἦτο ἡ συζήτησις (= δὲν συνεζητεῖτο) περὶ σωτηρίας καὶ περὶ κοινῶν συμφερόντων (τῆς πολιτείας). — οὐκ ἂν οὕτως οὐτ' κτλ., διὰ τούτων ὁ ῥήτωρ ἐλέγχει μετὰ δριμύτητος τὴν κούφότητα τῶν Ἀθην. = οὔτε ἐκεῖνον θὰ ἠκούετε μετὰ τόσης εὐμενείας (μεθ' ὅσης ἠκούσατε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ) οὔτε ἐμὲ μετὰ τόσης δυσμενείας (μεθ' ὅσης ἠκούσατε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ)· ἡ ἔννοια: τὸν μὲν Νεοπτόλεμον ἀπολογούμενον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου ἠκούσατε μετὰ τόσης εὐμενείας, μεθ' ὅσης δὲν θὰ ἠκούετε αὐτὸν ἐν τῷ θεάτρῳ ὑποκρινόμενον· ἐμὲ δὲ κατηγοροῦντα τὸν Νεοπτ. ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀπεδοκιμάσατε οὕτως, ὡς δὲν θὰ ἀπεδοκιμάζετε, ἐὰν ὑπεκρινόμενον ἐν τῷ θεάτρῳ ἔργον τι. — καίτοι = καὶ ἕμωσ. — τοῦτο γ' = τοῦτο βεβαίως· ἐπεξηγεῖται διὰ τοῦ: ὅτι τὴν τότε κτλ. — ἦσθησθαί, ὅτι... ἐποιήσαθ', τὸ νόημα διευπλώθη χαλαρῶς πῶς· διότι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον νῦν ὀφείλουσιν οἱ Ἀθην. νὰ γνωρίζωσι, δηλοῦται ἐν τῇ ἐπομένῃ προτάσει «καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ... οἴχεται»· πρβλ. Α' κατὰ Φιλ., § 23 «πολίτας δὲ παρεῖναι καὶ συμπλεῖν διὰ ταῦτα κελεύω, ὅτι καὶ...», ἔνθα ἡ κυρία αἰτία, δι' ἣν ὁ ῥήτωρ προτείνει νὰ συστρατεῦνται μετὰ τῶν ξένων καὶ πολῖται, δηλοῦται ἐν τῇ ἐπομένῃ προτάσει «οἶδ' ὅτι...». — ὅτι τὴν τότε ἄφριξιν εἰς τοὺς πολ. ἐποιήσατ(ο) = ὅτι τὰ τότε ταξείδια εἰς τὴν χώραν τῶν πολεμίων (δηλ. τοῦ Φιλ.) ἐπεχείρησε. — ὑπὲρ τοῦ τάκεϊ κτλ., ἡ φυσικὴ σειρὰ τῶν λέξεων: ὑπὲρ τοῦ λειτουργεῖν κομίσας, ὡς ἔφη, δεῦρο τάκεϊ ὀφειλόμενα (δηλ. αὐτῶ) χρήματα, κατ' ἔννοιαν = ἐπὶ τῷ

σκοπῶ νὰ εἰσπράξῃ, καθὼς ἔλεγε, τὰ ἐκεῖ (δηλ. ἐν Μακεδονίᾳ) ὀφειλόμενα αὐτῷ χρήματα καὶ ἀφ' οὗ κομίση αὐτὰ ἐδῶ (δηλ. εἰς Ἀθήνας) ἀναλαμβάνη δι' αὐτῶν λειτουργίας· λειτουργίαι δὲ ἐν Ἀθήναις ἐκαλοῦντο αἱ δημόσιαι ὑπηρεσίαι, ἃς οἱ πλουσιώτεροι τῶν πολιτῶν ἐπετέλουν ἰδίαις δαπάναις· τοιαῦται ἦσαν ἡ χορηγία, ἡ γυμνασιαρχία, ἡ τριηραρχία καὶ ἄλλ. — τὰκεῖ χρήματ' ὀφειλόμενα, ἢ τοιαύτη θέσις τῆς μετοχῆς (ἀντί: τὰκεῖ ὀφειλόμενα χρήματα) διὰ τὴν εὐρυθμίαν καὶ τὴν ἀποφυγὴν τῆς χασμωδίας. — καὶ τούτῳ... οἴχεται, ἐξακολουθεῖ ἢ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ ὅτι.—τούτῳ τῷ λόγῳ πλείστῳ χρῆσθ. = πολλάκις ἐπαναλαβὼν τὸν ἐπόμενον λόγον. — ὡς δεινόν (ἔστι) εἶ τις..., ἐπεξήγησις τοῦ τούτῳ τῷ λόγῳ = ὅτι δηλ. εἶναι ἀνήκουστον (πρᾶγμα) ἐάν τις κατηγορῇ τοὺς κομίζοντας ἀπὸ ἐκεῖ (δηλ. ἐκ Μακεδονίας) ἐδῶ (δηλ. εἰς Ἀθήνας) τὰ πλοῦτη των· ἐνταῦθα ἐπαναλαμβάνονται σκωπτικῶς αἱ ἴδιαι λέξεις τοῦ Νεοπτολέμου, εἰς ἃς εἶτα ἀντιπαρτίθενται οὕτω τὰ ὑπὸ τοῦ ῥήτορος ἐκτιθέμενα, ὥστε πρὸς τὸ «ἐκεῖθεν ἐνθάδε» νὰ κείται κατὰ χιαστὸν σχῆμα τὸ «ἐνθάδε... πρὸς ἐκεῖνον», τὸ δὲ ὅλον νὰ κατακλείηται σκωπτικῶς διὰ τοῦ «οἴχεται». — ἐπειδὴ διὰ τὴν εἰρήνην ἀδείας ἔτυχεν (δηλ. ἐξαργυρίσαντα οἴχεσθαι) = εὐθύς ὡς ἔνεκα τῆς (συνωμολογημένης [Φιλοκρατείου]) εἰρήνης ἠδυνήθη ἀνευ ζημίας καὶ κατακρίσεως νὰ πράξῃ τοῦτο (δηλ. νὰ ἐξαργυρώσῃ... καὶ ν' ἀπέλθῃ). Ὁ Νεοπτ. διαρκοῦντος τοῦ πρὸς Φίλ. πολέμου καὶ εἰς οὐχὶ καλὴν τιμὴν θὰ ἐπώλει καὶ θὰ κατεκρίνετο ὡς λησμονήσας τὰς ὑποσχέσεις του (ὑπὲρ τοῦ τὰκεῖ ὀφειλόμενα χρήματα... λειτουργεῖν). — οὐσίαν φανεράν, ἧτοι τὴν κτηματικὴν περιουσίαν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν χρηματικὴν, δηλ. τὴν ἀφανῆ. — ταύτην ἐξαργ. πρὸς ἐκεῖνον ἄπ. οἴχεται (ἱστορικ. ἐνεστῶς = ὄχεται) = ταύτην ἐξηργύρωσε (= μετέβαλεν εἰς χρήματα) καὶ λαθῶν μεθ' ἑαυτοῦ τὰ (ἐκ τῆς ἐξαργυρώσεως τῆς κτηματικῆς περιουσίας του) χρήματα ἀπῆλθε πρὸς ἐκεῖνον (δηλ. τὸν Φίλιππον).

§ 9—10.

δύο μὲν δὴ κτλ. = λοιπὸν τὰ μὲν δύο ταῦτα γεγονότα (δηλ. ἢ εἰς Εὐβοίαν στρατεία καὶ ἢ προδοσία τοῦ Νεοπτολέμου) ἐκ τούτων (= μεταξὺ τούτων), εἰς ἃ ἐγὼ ἔκαμα πρόρρησιν, παρέχουσι

τὴν μαρτυρίαν εἰς τοὺς (τότε) λόγους μου, ὅτι ἀπεκαλύφθησαν ὀρθῶς καὶ δικαίως τοιαῦτα, ὅποια πράγματι ἦσαν ἢ ἔννοια: ἡ ἔκθεσις τῶν δύο τούτων γεγονότων ἀπέδειξε τὴν ἀλήθειαν τῶν τότε (περὶ αὐτῶν τῶν γεγονότων) λόγων μου. — τὸ τρίτον δέ, ἀνήκει εἰς τὸ ἐν § 10 «φανήσομαι... προειπών», ὡς ἀνωτέρω τὸ ἐν § 5 «πρῶτον μὲν» εἰς τὸ «παρελθὼν ἀντεῖπον» καὶ τὸ ἐν § 6 «πάλιν τοίνυν» εἰς τὸ «παρελθὼν εἶπον». — καὶ μόνον ἐν τοῦτ' κτλ., προδιόρθωσις (πρβλ. ἀνωτέρω § 4 «μικρὰ... μνημονεύσαντας» καὶ κατωτέρω § 15 «καὶ μοι μὴ θορυβήσῃ...») = καὶ μόνον ἐν τούτῳ ἀφ' οὗ ἀκόμη εἶπω, εὐθύς (= καὶ δὴ) θὰ ὀμιλήσω περὶ τούτων, δι' ἃ ἔχω ἀναβῆ εἰς τὸ βῆμα (= εὐθύς θὰ μεταβῶ εἰς τὸ κύριον θέμα τοῦ λόγου μου). — ἤνικα τοὺς ὄρκους κτλ. = ὅτε ἡμεῖς οἱ πρέσβεις μετὰ τὴν ἀποδοχὴν τῶν περὶ τῆς εἰρήνης ὄρκων ἐπανήλθομεν (δηλ. ἐκ Μακεδονίας εἰς Ἀθήνας [κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 346]): ἐνταῦθα νοοῦνται οἱ πρέσβεις τῆς β' πρεσβείας, τῆς σταλείσης εἰς Μακεδονίαν πρὸς ἐπικύρωσιν τῆς εἰρήνης διὰ τῆς ὄρκωμοσίας τοῦ βασιλέως· τῆς β' ταύτης πρεσβείας μετέσχε καὶ ὁ Δημοσθένης· οὗτος μετέσχε καὶ τῆς α', τῆς σταλείσης εἰς τὸν Φίλιπ., ἵνα παρασκευάσῃ τὰ πράγματα πρὸς συνομολόγησιν εἰρήνης καὶ συμμαχίας μετ' αὐτοῦ (πρβλ. εἰσαγ. ἐν σ. 37-38 καὶ Β' κατὰ Φιλ. 29). — Θεσπιάς καὶ Πλ., καὶ τοὺς μὲν Φωκ... τὴν δὲ Θηβ. πόλιν... καὶ τὸν Ὀρωπὸν καὶ τὴν Εὐβοίαν, πάντα τὰ ἀντικείμενα τῶν ὑποσχέσεων τῶν φιλιππιζόντων ρητόρων προτάσσονται ἐν ἀρχῇ, ἐν μακρᾷ σειρᾷ λαμπρῶν ἐλπίδων (ὡς καὶ ἐν Β' κατὰ Φιλ., § 30), ἅτινα διὰ τοῦ ἐν τέλει «καὶ τοιαύτας ἐλπίδας καὶ φενακισμοὺς» χαρακτηρίζονται, ὅποια πράγματι εἶναι. — Θεσπιάς καὶ Πλαταιάς, πόλεις ἐν Βοιωτίᾳ· ἡ α' παρὰ τὸν Ἐλικῶνα, 4 ὥρας μακρὰν τῶν Θηβῶν, ἡ β' παρὰ τὴν Β. ὑπώρειαν τοῦ Κιθαιρώνος 2-3 ὥρας νοτίως αὐτῶν· ἀμφότεραι κατεσκάφησαν ὑπὸ τῶν Θηβαίων ἐν ἔτει 373· ἡ ἀνοικοδόμησις τούτων ὑπὸ τοῦ Φιλίπ. θὰ ἠδῆχαρίσται τοῖς Ἀθηναίοις, τρέφοντας ἄσπονδον μῖσος κατὰ τῶν Θηβ. (πρβλ. Β' κατὰ Φιλ., § 30). — τινων... ὑπισχνουμένων = ὅτε τινὲς ὑπισχνούντο· ὑπονοεῖ ὁ Δημοσθ. μέλη τινὰ τῆς β' πρεσβείας, ἰδίᾳ τὸν Αἰσχίνην, ὅστις ἐν τῇ πρώτῃ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου, τῇ συνελθούσῃ μετὰ τὴν ἐκ Μακεδονίας ἐπάνοδον τῶν πρέσβειων τῆς β' πρεσβείας, παρέστησε τὸν Φίλ. εὐνούστατον εἰς τοὺς Ἀθην. καὶ παρέσχεν εἰς

αὐτοὺς τὰς ἐν τοῖς ἐπομένοις ἀναφερομένας ὑποσχέσεις καὶ ἐλπίδας (πρβλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 39 καὶ Β' κατὰ Φιλ., § 30, § 35). — οἰκισθῆσθαι (δηλ. ὑπὸ τοῦ Φιλίππου), τὸ ἀπρμφ. τοῦτο — καθὼς καὶ τὰ ἐπόμενα σώσειν, διοικεῖν, ὑπάρξειν, ἀποδοθῆσθαι—ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ὑπισχνουμένων.—τοὺς Φωκέας τὸν Φίλ... σώσειν=(ἔτι) ὁ Φίλιπ. τοὺς Φωκεῖς — ὧν σύμμαχοι ἦσαν οἱ Ἄθην. — θὰ διασώσῃ (ἀπὸ τῆς ἐπαπειλούσης αὐτοὺς ἐκ τοῦ ἱεροῦ πολέμου κακαστροφῆς)· πρβλ. κατωτέρω § 18. — ἂν γένηται κύριος, δηλ. τῶν πραγμάτων = ἂν ἀναλάβῃ τὴν ἐξουσίαν νὰ κανονίσῃ τὰ ἐν Φωκίδι πράγματα (= νὰ διευθετήσῃ τὸν ἱερὸν πόλεμον [πρβλ. Β' κατὰ Φιλ., § 7]). — τὴν Θηβ. πόλ. διοικεῖν=(ἔτι) τοὺς Θηβαίους θὰ διασκορπίσῃ κατὰ κώμας (= θὰ ἀναγκάσῃ νὰ κατοικῶσι χωριστὰ κατὰ κώμας)· ἐπομένως=(ἔτι) τὴν πόλιν τῶν Θηβ. θὰ ἐξαφανίσῃ· τοῦτο δὲ καθ' ὑπερβολὴν θὰ ἠὲ χαρίσται τοὺς Ἄθηναίους· διατί;—τὸν Ὄρ. ὑμῖν ὑπάρξειν=(ἔτι) ὁ Ὄρωπος θὰ γείνη ὀριστικῶς κτῆμα ὑμῶν (διὰ τῆς ὑποστηρίξεως—ἐννοεῖται— τοῦ Φιλίπ.)· ὁ δὲ Ὄρωπος, πόλις κειμένη μεταξὺ Βοιωτίας καὶ Ἀττικῆς, ἔπου ἀκριβῶς νῦν κεῖται τὸ χωρίον τῆς Ἀττικῆς Ὄρωπος (βλ. γεωγρ. πίν.)· ἡ πόλις αὕτη ἀνήκε πρότερον εἰς τοὺς Ἄθηναίους· εἴτα δὲ ἐν ἔτει 365 ὑπετάχθη ὑπὸ τῶν Θηβαίων καὶ ἔκτοτε οὗτοι κατεῖχον αὐτήν· πρβλ. κατωτέρω § 16 καὶ Β' κατὰ Φιλ., § 30. — τὴν Εὐβοίαν ἀντ' Ἀμφιπόλεως ἀποδ., ἡ Εὐβοία κατεῖχετο τότε ὑπὸ τυράννων, οὓς εἶχεν ἐγκαταστήσει ὁ Φίλιπ., καὶ ὑπὸ μακεδονικῆς φρουρᾶς· ἡ δὲ Ἀμφιπόλις—πόλις τῆς Μακεδονίας οὐ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Στρυμόνος, νῦν Νεοχώρι (βλ. γεωγρ. πίν.)—κατὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης εἶχεν ἀναγνωρισθῆ ὑπὸ τῶν Ἄθην. ὡς κτῆσις τοῦ Φιλίπ.· πρβλ. Β' κατὰ Φιλ., § 30. — καὶ τοιαύτας ἐλπίδας καὶ φανακισμούς, ἐν διὰ δυοῖν—καὶ τοιαύτας ἀπατηλάς ἐλπίδας· ἡ αἰτιατικ. ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ὑπισχνουμένων, ὅπερ κατὰ ζεῦγμα πρέπει νὰ ἐκληφθῆ κατ' ἄλλην σημασίαν—καὶ (ἐν ᾧ) παρεῖχον τοιαύτας...· παρατηρητέα δὲ ἡ μεταβολὴ τῆς συντάξεως· ἐκ τῆς αὐτῆς μετοχῆς· ὑπισχνουμένων ἐξαρτῶνται 1) ἀπρμφ. (ποιᾶς), καὶ 2) οὐσιαστικά (ἐλπίδας καὶ φανακισμούς). — οἷς ὑπαχθέντες = ὑπὸ τῶν ὁποίων ἀπατηθέντες. — οὔτε συμφόρως οὔτ' ἴσως καλῶς προεῖσθε (ἀόρ. τοῦ προῖεμαι) Φωκέας = ἐναντίον τοῦ συμφέροντός σας καὶ ἴσως οὐχὶ πρὸς τιμὴν σας ἀφήκατε εἰς τὴν τύχην των τοὺς Φωκεῖς· ἐπὶ

πολλὰ ἔτη οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν σύμμαχοι τῶν Φωκέων· ἀλλὰ κατὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης ἀπεκλείσθησαν οὗτοι ταύτης καὶ κατελείφθησαν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Φιλίππου· πρὸς τούτοις οὗτος μετὰ τὴν ἀπόλεμον παράδοσιν τῶν Φωκέων ἐγένετο κύριος τῶν Θερμοπυλῶν, ὅπθθεν ἠδυνήθη μετ' ὀλίγον νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἑλλάδος· ὥστε πολὺ ὀρθῶς παραιτηρεῖ ὁ ῥήτωρ ὅτι ἡ τιμὴ καὶ τὸ συμφέρον τῶν Ἀθηνῶν ἐπέβαλλε ν' ἀντισταθῶσιν οἱ Ἀθην. κατὰ τῆς καταστροφῆς τῶν συμμάχων τῶν Φωκέων.—οὐδέν, ἀντικμ. τῶν μετοχῶν ἔξαπατήσας καὶ σιγήσας, αἴτινες, ὡς καὶ ἡ ἐπομένη προειπών, ἔξαπτῶνται ἐκ τοῦ φανήσομαι κατ' ἔννοιαν = (ὅτε—λέγω—τινὲς ὑπισχνοῦντο εἰς ὑμᾶς πάντα ταῦτα) ἐγώ, καθὼς δύναται ν' ἀποδειχθῇ, οὔτε εἰς ταύτας τὰς ἀπάτας ἔλαβον μέρος οὔτε ἀπεσιώπησα ταύτας, ἀλλὰ προεῖπον εἰς ὑμᾶς...· περὶ τοῦ πράγμ. πρβλ. Β' κατὰ Φιλ., § 29, § 30.—ὡς οἶδ' ὅτι μνημ. = καθὼς βεβαίως ἐνθυμεῖσθε· περὶ τῆς ἐπιρρηματικῆς ἐκφράσεως οἶδ' ὅτι πρβλ. καὶ Β' κατὰ Φιλ., § 29, § 30.—ταῦτα, ἄτινα δηλ. ὑπισχνοῦντο ἐκεῖνοι.—προσοδοκῶ = ἐλπίζω (νὰ πραγματοποιηθῶσι).—νομίζω δὲ τὸν λ. κτλ. = ἀλλὰ θεωρῶ τοῦτον, ὅστις λέγει ταῦτα, μωρολόγον (= φρενοβλαβῆ).

§ 11 — 12.

φαίνομαι... προορῶν = προφανῶς προβλέπω.—οὐδ' εἰς μίαν (ἐμφαντικώτερον τοῦ: εἰς οὐδεμίαν)... οὔτε δεινότητ' οὔτ' ἀλαζ. ἐπιανοίσω = δὲν θ' ἀποδώσω εἰς οὐδεμίαν ἀπολύτως οὔτε ἐπιτηδειότητα (ιδιαιτέραν ὀξυδέρκειαν) οὔτε εἰς (ἄλλην) ἱκανότητα (ἣν ἀποδίδει τις εἰς ἑαυτὸν ἐξ ἀλαζονείας).—οὐδὲ προσποιήσομαι κτλ. = οὐδὲ δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν θὰ ἀποδώσω εἰς τὸν ἑαυτὸν μου νοημοσύνην καὶ προσρατικότητα.—πλὴν δι' ἄν (= ἅ ἄν) ὑμῖν εἶπω δύο, ἢ ὑποκτ. μετὰ τοῦ ἄν εἶναι ἐνταῦθα λεπτοτέρα τις ἔκφρασις τοῦ ἐρῶ (ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν μετριωτέραν ἔκφρασιν εἶπομι ἄν = ἐρῶ) = εἰ μὴ μόνον διὰ δύο αἰτίας, ἅς θὰ εἶπω, οἰαιδήποτε καὶ ἄν εἶναι αὗται.—ἐν μὲν... ἕτερον δέ, πρὸ τούτων νοητέα ἢ πρόθεσις διὰ = δι' ἐν μὲν... δι' ἕτερον δέ = διὰ μίαν μὲν αἰτίαν... δι' ἄλλην δέ· κατ' ἔννοιαν = πρῶτον μὲν... δεύτερον δέ.—δι' εὐτυχίαν = διὰ τὴν καλήν μου τύχην = διότι εἶμαι τυχηρός.—ἦν συμπά-

σης κλπ. = ἤτις—τύχη—, καθὼς βλέπω, ἐπικρατεῖ πάσης ἀνθρωπίνης ἱκανότητος καὶ σοφίας (πρβλ. καὶ Β' Ὀλυμπ., § 22 «μεγάλῃ ὀσπῇ, μᾶλλον δ' ὄλον ἢ τύχη παρὰ πάντ' ἐστὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα»).—προῖκα..., παρατηρητέα ἢ μεταβάσεις εἰς εὐθὺν λόγον, ἀντί: ὅτι προῖκα...=(διότι) δωρεάν, χωρὶς νὰ δεκάζωμαι διὰ χρημάτων (ὡς ὁ Αἰσχίνης, ὁ Φιλοκράτης καὶ οἱ ἄλλοι φιλιππίζοντες ῥήτορες)...—κρίνω καὶ λογιζομαι (=ὑπολογίζω), συνωνυμία.—καὶ οὐδὲν λῆμμ' ἂν κτλ., ἢ συντακτικὴ σειρὰ τῶν λέξεων: καὶ οὐδεὶς ἂν ἔχοι δεῖξαι οὐδὲν λῆμμα προσηρητημένον πρὸς οἷς (= πρὸς τούτοις, αἱ) ἐγὼ πεπολίτευμαι καὶ λέγω = καὶ οὐδεὶς θὰ ἠδύνατο ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἔχει προσαρτηθῆ κέρδος τι εἰς τὰς πολιτικὰς μου πράξεις καὶ λόγους (=ὅτι αἱ πολιτικαὶ μου πράξεις καὶ λόγοι ἔχουσιν ἐξαρτηθῆ ἐξ οἴουδήποτε κέρδους).—ἐν μὲν... ἕτερον δὲ κτλ., ὁ Δημοσθ. καλυτέρας αἰτίας τῆς πολιτικῆς του νοημοσύνης καὶ προορατικότητος δὲν ἠδύνατο ν' ἀναφέρῃ ἢ ταύτας· οὕτως ἐκλείπει ὁ φθόνος καὶ διὰ τὴν προκειμένην περίστασιν ἢ πεποίθησιν ἐνισχύεται· διότι εἰς τίνα μᾶλλον θὰ ἐνεπιστεύετό τις ἢ εἰς ἄνδρα εὐτυχῆ — ὅπερ μετὰ λεπτότητος ὁ ῥήτωρ προτάσσει — καὶ ἔχοντα χαρακτηρὰ ἀδωροδόκητον;—ὄρθον (κτγρμν. τοῦ: τὸ συμφέρον) οὖν κτλ.=λοιπὸν τὸ (κοινὸν) συμφέρον, ὅπερ (=ἐφ' ὅσον) προκύπτει ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων (=κεῖται ἐν αὐτοῖς τοῖς πράγμασι), μοι φαίνεται ὄρθον· τὸ ὄρθον ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἀκολουθοῦσαν παραβολὴν πρὸς τὴν τρυτάνην=ἀμετακίνητον, ἀσάλευτον, μὴ κλίνον δηλ. δεξιᾶ ἢ ἀριστερᾶ· κατ' ἐννοίαν=ἀληθές, πραγματικόν.—ὅταν δ' ἐπὶ θιάτερ(α) κτλ.=ὅταν δὲ εἰς τὸ ἐν ἑκ τῶν δύο (τ. ἔ. τοῦ κοινοῦ συμφέροντος καὶ τοῦ λογισμοῦ) μέρος (δηλ. εἰς τὸν λογισμὸν) ὡς εἰς ζυγαριὰν προσθέσης χρήματα, (τὸ μέρος, ἐν ᾧ τὰ χρήματα) καταβαίνει φέρον τὸν λογισμὸν καὶ συμπαρασύρει αὐτὸν (τὸν λογισμὸν) πρὸς ἑαυτό.—καὶ οὐκ ἂν ἔτ' ὄρθῶς οὐδ' ὑγιῶς κτλ.=καὶ ὁ πράξας τοῦτο (δηλ.;) περὶ οὐδενὸς δύναται πλέον νὰ σκεφθῆ ὄρθῶς καὶ ἀμερολήπτως.

§ 13 — 14 πρὸς ἡμᾶς.

ἐν μὲν κτλ., εἰσέρχεται ἤδη ὁ ῥήτωρ εἰς τὴν κυρίαν ὑπόθεσιν τοῦ λόγου του· ταύτην προπαρεσκευάσας διὰ τῶν ἐν § § 4-12 λεχθέντων, δι' ὧν ἐπεδίωξε νὰ ἐνισχύσῃ τὴν εἰς ἑαυτὸν πεποίθησιν

τῶν ἀκρατῶν του. — ἔν μὲν οὖν ἔγωγε πρῶτον (ἐπίρρ.) ὑπ. φημί δεῖν = λοιπὸν ἔν κατὰ πρῶτον πρέπει κατὰ τὴν γνώμην μου νὰ εἶναι ὡς βάσις (τῶν περαιτέρω σκέψεων ἡμῶν). — ὅπως... τοῦτο ποιήσει, πλαγία ἐρωτικ. πρότασις ἐξαρτωμένη ἐξ ἐννοουμένης λέξεως σημαντικῆς φροντίδος καὶ χρησιμεύουσα ὡς ἐπεξηγήσις τοῦ ἔν = δηλ. (ἢ πρόνοια, ἢ φροντίς) πῶς νὰ κατορθώσῃ τοῦτο. — συμμάχους, ὡς τοὺς Λακεδ. (πρβλ. § 18). — σύνταξιν = (περισσότερα) εἰσοδήματα, προσόδους (παρὰ τῶν [μέχρι τοῦδε καὶ τῶν ἔν τῷ μέλλοντι προσκτηθησομένων] συμμάχων) τὰ χρήματα, ἅτινα ἐτέλουν οἱ σύμμαχοι εἰς τοὺς Ἰσθμ. πρὸς συντήρησιν τῆς συμμαχίας, ἐκαλοῦντο κατ' ἀρχάς — κατὰ τὴν πρώτην ἀθηναϊκὴν συμμαχίαν, τὴν ἰδρυθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἀριστείδου (476) — φόροι· εἶτα δὲ — ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς β' ἀθηναϊκῆς συμμαχίας (378/7) — κατ' εὐφημισμὸν συντάξεις· ἢ τότε — ἔν ἔτει 355 — χρημάτων σύνταξις ἀνῆρχετο μόνον εἰς 45 τάλαντα (κατὰ τὸν Δημοσθ. ἔν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου, § 234). — ἄλλο τι = ἄλλην τινὰ ὠφέλειαν. — κατασκευάζειν τῇ πόλει = νὰ παρέχῃ εἰς τὴν πόλιν (= νὰ κάμνῃ ὥστε ἢ πόλις νὰ ἔχῃ). — τὴν ὑπ. εἰρήνην μὴ λύων = χωρὶς νὰ διαλύῃ τὴν ὑπάρχουσαν (μεταξὺ ἡμῶν καὶ τοῦ Φιλίπ.) εἰρήνην. — οὐχ ὡς θ. κτλ. = οὐχὶ διότι αὕτη — ἢ εἰρήνη — εἶναι ἀξιολογώτερος οὐδ' ἀξία ὑμῶν. — ἀλλ' ὁποῖα τίς κτλ., διὰ τοῦ τίς καὶ ποτε ἐξαιρεται ἢ ἀοριστία, ἢ ἐνυπάρχουσα ἔν τῷ «ὁποῖα» = ἀλλ' ὁποιαδήποτε καὶ ἀνεῖναι αὕτη. — μὴ γεν. μᾶλλον κτλ., ἢ συντακτικὴ σειρὰ τῶν λέξεων: (ἢ εἰρήνη) εἶχε καιρὸν τοῖς πράγμασι μᾶλλον (= ἐπικαιροτέρα ἦν τοῖς [ἡμετέροις] πράγμασι [= τῇ πόλει]) μὴ γενέσθαι ἢ γεγ. λυθῆναι νῦν δι' ἡμᾶς = ὠφελιμώτερον διὰ τὴν πόλιν ἦτο νὰ μὴ γείνη ἢ εἰρήνη παρὰ τῶρα, ἀφ' οὗ ἔχει γείνει, νὰ λυθῇ ἐξ αἰτίας ἡμῶν. — πολλὰ γὰρ προείμεθα (πρkm. τοῦ β. προῖμαι)..., αἰτιολογεῖ τὸ μὴ γενέσθαι... = διότι πολλὰ (δι' αὐτῆς — τῆς εἰρήνης) ἔχομεν ἀπολέσει· περὶ τοῦ πράγμ. βλ. εἰσαγ. ἔν σελ. 38. — ὧν ὑπαρχόντων = ἂ εἰ ὑπῆρχε (ἡμῖν) = τὰ ὁποῖα ἔάν εἶχομεν. — τότε, ἐπαναλαμβάνει — ὡς καὶ τὰ ἐπίρρ. οὕτως, ἔπειτα κ.τ.τ. — τὴν ἔν τῷ μετοχῇ ὑπάρχουσαν ἐννοίαν καὶ βραχέως συγκεκριαίσι αὐτὴν = τότε, ἔν ταύτῃ τῇ περιπτώσει (ἔάν δηλ. εἶχομεν ὅσα ἐχάσαμεν). — ἂν ἢ νῦν κτλ. = θὰ ἐπολεμοῦμεν ἡμεῖς ἀσφαλέστερον καὶ εὐκολώτερον ἢ τῶρα. — δεύτερον δ', δηλ. φημί δεῖν. — ὅπως μὴ προαξό-

μεθ(α) ... εἰς ἀνάγκην καὶ πρόφασιν (σχῆμα ἐν διὰ δυσιν),
 πλαγία ἐρωτητικ. πρότασις ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ ὄρᾶν = νὰ προσέ-
 χωμεν πῶς νὰ μὴ ὠθήσωμεν εἰς φαινομενικὴν (τινα) ἀνάγκην.—
 τοὺς συνεληλυθότας τούτους καὶ φάσκοντας Ἄμφ. νῦν εἶναι
 = τούτους, οἵτινες ἔχουσι συνέλθει καὶ ἰσχυρίζονται τώρα ὅτι εἶναι
 Ἄμφικτύονες· διὰ τούτων, ἅτινα μετὰ τινος καταφρονήσεως ἔχουσι
 λεχθῆ—ὡς φαίνεται ἐκ τῶν λέξεων τούτους καὶ φάσκοντας—ὑπο-
 δηλοῖ ὁ ῥήτωρ ὅτι δὲν ἀναγνωρίζει τὸ δικαίωμα τῆς τελευταίας
 τῶν Ἄμφικτύωνων συνελεύσεως τῆς συγκληθείσης ὑπὸ τοῦ Φιλίπ.
 καὶ τῶν ἀποφάσεων αὐτῆς· ἦτο δὲ παράνομος ἢ συνέλευσις αὕτη,
 καθ' ὅσον ἀφ' ἐνὸς μὲν δὲν παρίσταντο ἐν αὐτῇ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ
 ἄλλοι δικαιοῦμενοι νὰ παραστῶσιν, ἀφ' ἐτέρου δὲ παρευρίσκοντο
 οἱ Θεσσαλοί, οἵτινες εἶχον ἀποκλεισθῆ ποτε ἀπὸ τοῦ ἀμφικτυονι-
 κοῦ συνεδρίου ὑπὸ τῶν Φωκέων (πρβλ. Β' κατὰ Φιλ., § 22), καὶ
 προήδρευεν ἐν τῇ συνελεύσει βάρβαρος, ὁ Φίλιπ· Ἄμφικτύονες
 δ' ἐκαλοῦντο οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν πόλεων, ὅσαι ἦσαν συνδεδεμέναι
 εἰς ἀμφικτυονίαν ἢ ἀμφικτυονικὴν ὁμοσπονδίαν· αὕτη συνήδρευε
 δις τοῦ ἔτους τὸ μὲν ἔαρ ἐν Δελφοῖς, τὸ δὲ φθινόπωρον ἐν Ἀνθήλῃ
 παρὰ τὰς Θερμοπύλας (πρβλ. κατωτέρω § 23)· τὸ δὲ συνέδριον τῶν
 Ἄμφικτύωνων—ἀμφικτυονικὸν καλούμενον—σκοπὸν τὸ πάλαι εἶχε
 τὴν προστασίαν τῶν κοινῶν συμφερόντων τῶν μετεχουσῶν πόλεων·
 ἀλλ' εἰς μεταγενεστέρους χρόνους κατήντησεν ἀπλοῦν ὄργανον ἐν
 ταῖς χερσὶ τῶν ἰσχυροτέρων πολιτειῶν «ἢ ἐν Δελφοῖς σκιά» (πρβλ.
 κατωτέρω ἐν § 25).—κοινοῦ πολέμου= Ἄμφικτυονικοῦ πολέμου·
 Ἄμφικτυονικὸς δὲ=κηρυχθῆσόμενος ὑπὸ τοῦ ἀμφικτυονικοῦ συνε-
 δρίου· τούτου δὲ τοῦ πολέμου θὰ μετάσχῃσι πάντες οἱ λαοὶ οἱ
 συνδεδεμένοι διὰ τοῦ ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου· ἐπομένως οἱ Ἀθην.,
 ἂν λύσωσι τὴν εἰρήνην, θὰ ἀναλάβωσι τὸν πόλεμον οὐχὶ καθ' ἐνὸς
 ἐκάστου λαοῦ χωριστὰ οὐδὲ κατὰ τοῦ Φιλίππου μόνου, ἀλλὰ κατὰ
 πάντων ὁμοῦ. — πρὸς ἡμᾶς = καθ' ἡμῶν.

§ 14 ἐγὼ — 15.

εἰ γένοιθ' ἡμῖν . . . πάλιν πόλ.= ἐὰν ἡμεῖς ἠθέλομεν ἀναλάβει
 πάλιν πόλεμον· ἢ ἀπόδοσις τῆς ὑποθκ. προτάσεως κατωτέρω:
 «οὐκ ἂν ἡμῖν . . .».—ἦ (διά) τι τοιοῦτον ἔγκλ. ἴδιον=ἦ διὰ παρο-

μοίαν τινὰ ἀμφισβήτησιν ἀφορῶσαν ἡμᾶς μόνον καὶ τὸν Φίλιπ. — οὐ μὴ μετέχουσι = ἤς (ἀμφισβητήσεως) δὲν μετέχουσιν ἢ ἀρνησις ἐτέθη μὴ — καὶ ὄχι οὐ — διότι ἢ πρότασις εἶναι ἀναφορικῆ ὑποθετικῆ. — οὐκ ἂν ἡμῖν οἴομαι κτλ., ὁ ἂν συναπτεὸς τῷ πολεμῆσαι = νομίζω ὅτι οὐδεὶς ἐκ τούτων (δηλ. ;) ἤθελε πολεμήσει καθ' ἡμῶν, καὶ ἤκιστα πάντων . . . οἱ Θηβαῖοι. — καὶ μοι (δοκ. ἠθικῆ) μὴ θορυβήσῃ μ. = καὶ παρακαλῶ, κανεὶς ἄς μὴ θορυβήσῃ· ὁ βήτωρ προτιθέμενος νὰ εἴπῃ παράδοξόν τι καὶ ἀπίθανον, ὅτι δηλ. οἱ Θηβαῖοι, οἱ θανάσιμοι ἐχθροὶ τῶν Ἀθην., δὲν θὰ πολεμήσωσι μετὰ τοῦ Φιλ., παρ' οὗ ἔχουσιν εὐεργετηθῆ, κατ' αὐτῶν, προλαμβάνει τὴν ἐκ τούτου δυναμένην νὰ προσέλθῃ κακὴν ἐντύπωσιν παρακαλῶν τοὺς Ἀθην. ν' ἀκούσωσιν αὐτὸν ἄνευ θορύβου· σχῆμα προδιορισθείσης. — πρὶν ἀκοῦσαι (= προτοῦ με ἀκούσῃ), τὸ πρὶν, ἀφ' οὗ ἢ κυρία πρότασις (καὶ . . . μὴ θορυβήσῃ . . .) εἶναι ἀρνητικῆ, πῶς ἔπρεπε κανονικῶς νὰ συνταχθῆ; — οὐχ ὡς ἠδέως ἔχουσιν ἡμῖν = οὐχὶ διότι (τάχα) εὐνοοῦσιν ἡμᾶς (= εἶναι φίλοι ἡμῶν)· οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Θηβ. ἀνέκαθεν ἔτρεφον ἄσπονδον μίσος πρὸς ἀλλήλους (πρβλ. § 18). — οὐδ' ὡς οὐκ ἂν χαρίζοιντο Φιλ. (δηλ. εἰ πόλεμος γένοιτο) = οὐδὲ διότι δὲν θὰ ἤθελον νὰ εὐχαριστήσωσι τὸν Φίλ. (καθ' ἡμῶν πολεμοῦντες)· οἱ Θηβ. εἶχον πολλαπλῶς εὐεργετηθῆ ὑπὸ τοῦ Φιλ. (πρβλ. § 21). — ἀλλ' (ὡς) ἴσασι = ἀλλὰ διότι γνωρίζουσιν. — εἰ καὶ . . . , ἐνδοτικῆ πρότασις. — πάνυ . . . αὐτοὺς (δηλ. τοὺς Θηβ.) ἀναισθητοὺς (= μωροὺς, ἀνοήτους) εἶναι, ἢ ἠλιθιότης καὶ μωρία τῶν Βοιωτῶν ἦτο παροιμιώδης (πρβλ. καὶ Β' κατὰ Φιλ., § 19). — ὅτι . . . , ἐκ τοῦ ἴσασι. — εἰ γενήσεται πόλ. πρὸς ἡμᾶς αὐτοῖς = ἐὰν αὐτοὶ θὰ περιπλακῶσιν εἰς πόλεμον καθ' ἡμῶν (διὰ τὴν Ἀμφίπολιν ἢ διὰ παρομοίαν τινὰ ἀμφισβήτησιν ἀφορῶσαν τοὺς Ἀθην. μόνον καὶ τὸν Φίλ.). — τὰ μὲν κακὰ πάνθ' (δηλ. τὰ ἐκ τοῦ πολέμου) ἔξ. αὐτοῖς = ἔλα μὲν τὰ βάρη τοῦ πολέμου θ' ἀναλάβωσιν αὐτοί. — αὐτοί, ἢ ἐξέχουσα ἐν τέλει θέσις τῆς ἀντωνυμίας προεκλήθη ὑπὸ τῆς ὡσαύτως ἐν τέλει τεθείσης ἀντωνυμίας αὐτοῖς καὶ ἔτι μᾶλλον ἐξαίρεται διὰ τῆς ἐμφάσεως τῆς κειμένης ἐν τῇ ἐπαναλήψει (πρβλ. § 20, § 23). — τοῖς δ' ἀγαθοῖς ἐφεδρεύων ἕτερος καθεδεῖται (μέλλ. τοῦ καθέξομαι) = ἐπὶ δὲ τῶν ἀγαθῶν τῆς νίκης θὰ καθίσῃ, θὰ καρπωθῆ τὰ ἀγαθὰ τῆς νίκης (κοινῶς : θὰ στρωθῆ στὸ τραπέζι) ἄλλος (δηλ. ὁ Φίλ.) ἀναμένων δίκην ἐφεδρου τὸ

ἀποτέλεσμα τοῦ ἀγῶνος. Ἡ ἔννοια: ἐὰν τυχὸν ἡμεῖς ἀναλάβω-
 μέν ποτε, δι' Ἀμφίπολιν π. χ., πόλεμον πρὸς Φίλ., οἱ Θηβαῖοι
 δὲν θὰ θεωρήσωσιν εὐκαιρίαν νὰ πολεμήσωσι καθ' ἡμῶν (ἀμέσως
 μὲν χάριν ἰδίων σκοπῶν, ἐμμέσως δὲ χάριν τοῦ Φίλ., ὡς σύμμα-
 χοι ὄντες), διότι γνωρίζουσιν ὅτι καὶ νικῶντας αὐτοὺς ὁ Φίλ. δὲν
 θ' ἀφίσῃ ν' ἀποκομίσωσιν ὅσας ἤλπιζον ὠφελείας ἐκ τοῦ πρὸς ἡμᾶς
 πολέμου, ἀλλ' αὐτοὺς θὰ καρπωθῆ καὶ ταύτας. Ἡ παρομοίωσις
 πρὸς ἔφεδρον ἀθλητὴν (δηλ. πρὸς ἀθλητὴν, ὅστις, ἐν ᾧ δύο ἀγω-
 νίζονται, κάθεται περιμένων τὸ τέλος τοῦ ἀγῶνος, ἵνα ἔπειτα μὲ
 ἀκμαίας τὰς δυνάμεις ἀγωνισθῆ πρὸς τὸν καταπεπονημένον νικη-
 τὴν) δὲν εἶναι τελεία κατὰ τοῦτο, ὅτι δηλ. ὁ Φίλ. ἐπισκοπεῖ τὸν
 ἀγῶνα Θηβαίων καὶ Ἀθηναίων οὐχὶ ἵνα καὶ αὐτὸς ὡς ὁ ἔφεδρος
 συμμετάσῃ, ἀλλ' ἵνα καρπωθῆ τὰς ὠφελείας ἐν τέλει. — οὐκουν
 προοῖντι(το) ἂν αὐτοὺς εἰς τοῦτο (δηλ. εἰς τὸ πολεμῆσαι ἡμῖν)
 = λοιπὸν (οὗτοι — οἱ Θηβ. —) δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ρίψωσιν ἑαυ-
 τοὺς (= νὰ ἐμπέσωσιν) εἰς τοιοῦτον σφάλμα (δηλ. νὰ πολεμήσωσι
 καθ' ἡμῶν): τὸ δὲ προοῖντο (ἀόρ. τοῦ προίεμαι) ἔχει σχηματισθῆ
 κατὰ τὰ βαρύτερα: πῶς θὰ ἦτο, ἐὰν ἐσχηματίζετο κατὰ τὰ εἰς
 μι; — μὴ... οὔσης. ὑποθιτ. μετοχή, ἐν ἣ περιέχεται τὸ ἡγούμενον
 τοῦ ὑποθιτ. λόγου = εἰ μὴ... εἴη (ἢ ἀπόδοσις: οὐκουν προοῖντ' ἂν...)
 = ἂν δὲν εἶναι κοινὴ ἢ ἀρχὴ καὶ ἡ αἰτία τοῦ πολέμου.

§ 16—17 οὐδὲ εἰς.

οὐδέ γε, ὁ γε ἐνισχύει τὴν ἔννοιαν τοῦ οὐδέ· ἐν τῇ νέᾳ δὲν ἀπο-
 δίδεται. — δι' Ὄρωπόν, πρβλ. § 10. — ἡ (διά) τι τῶν ἰδίων (δηλ.
 ἐγκλημάτων) = ἡ δι' ἄλλην τινὰ ἀφορμὴν ἐνδιαφέρουσιν ἡμᾶς
 μόνον καὶ τοὺς Θηβαίους. — καὶ γὰρ ἡμῖν κακ. τοὺς βοηθοῦντας
 (= εἰ τινες βοηθοῖεν) ἂν οἶμαι... βοηθεῖν = διότι νομίζω ὅτι οἱ
 μέλλοντες σύμμαχοι καὶ ἡμῶν καὶ ἐκείνων (δηλ. τῶν Θηβ.) ἤθε-
 λον βοηθεῖ. — εἰς τὴν οἰκείαν (δηλ. χώραν) εἴ τις ἐμβ., ὁ ρήτωρ
 θέλων νὰ ἐξάρῃ τὸ: εἰς τὴν οἰκείαν, ἐν ᾧ περιέχεται ἡ κυριωτέρα
 ἔννοια τῆς προτάσεως, θέτει μετὰ τοῦτο — καὶ οὐχὶ πρὸ τούτου —
 τὸν ὑποθιτ. σύνδεσμον εἰ = ἐν μόνῃ τῇ περιπτώσει, καθ' ἣν ἤθελέ
 τις εἰσβάλει εἰς τὴν ἰδικήν μας χώραν (δηλ. εἰς τὴν χώραν ἡμῶν
 ἢ τῶν Θηβ.). — οὐ συνεπιστρατεύσειν οὐδ., ἀσύνδετον· ἐν βρα-

χείαις ἀντιθέσσειν ὁ τόνος ὁ προσδιδόμενος εἰς τὸ οὐ (οὐχί, μὴ) ἀναπληρῶι πολλάκις τὸν σύνδεσμον = ἀλλ' οὐ συνεπιστρατεύσειν οὐδ'. τὸ δὲ συνεπιστρατεύσειν — μετὰ βεβαιότητος λεγόμενον — ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ οἶμαι, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἄν... βοηθεῖν = ἀλλ' (ὅτι) δὲν θὰ ἐκστρατεύσωσι μὲ κανένα ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς δύο (δηλ. οὔτε μὲ τοὺς Ἀθην. οὔτε μὲ τοὺς Θηβ.) ἐναντίον ἄλλης χώρας· ἢ ἔννοια: οἱ μέλλοντες σύμμαχοι ἡμῶν καὶ ἐκείνων θὰ λάβωσι μέρος μόνον εἰς ἀμυντικούς πολέμους, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς ἐπιθετικούς. — καὶ γὰρ... = διότι ἀκριβῶς, διότι πράγματι... — τοῦτον... τὸν τρόπον (= τὸν χαρακτήρα)... τοιοῦτον, αἱ ἀντωνυμίαι οὗτος καὶ τοιοῦτος ἀναφέρονται εἰς τὰ ἐπόμενα: «οὐκ ἄχρι τῆς κτλ.» — ὦν καὶ φροντίσειεν ἄν τις, διὰ τῆς προτάσεως ταύτης περιορίζεται ἢ ἔννοια τῆς προηγουμένης λέξεως: αἱ συμμαχίαι· κατ' ἔννοιαν = τοῦλάχιστον ἐκεῖναι (αἱ συμμαχίαι), ἃς δύναται τις νὰ λάβῃ ὑπὸ σπουδαίαν ἐποψιν (= αἱ σπουδαῖται, αἱ ἀξίαι προσοχῆς [καὶ οὐχὶ αἱ ἀσήμαντοι, αἱ ἀσθενεῖς, αἵτινες ἀναγκάζονται πολλάκις δι' ἀσθένειαν νὰ προσχωρῶσιν εἰς πόλεις ἄνευ ὄρων καὶ οὕτω λαμβάνουσι μέρος καὶ εἰς ἐπιθετικούς πολέμους]). — οὐκ ἄχρι τῆς ἴσης (δηλ. μοίρας [= ἐξ ἴσου, ὁμοίως]) ἕκαστος κτλ., ἀσύνδετον ὡς ἐπεξήγησιν τοῦ τοῦτον καὶ τοιοῦτον· τὰ δ' ἀπρμφ. σῶς εἶναι (δηλ. ἀμφοτέρους) καὶ κρατεῖν δηλοῦσι τὸ κατὰ τι, ἀναφορὰν· κατ' ἔννοιαν = δηλ. ἢ πρὸς ἡμᾶς ἢ τοὺς Θηβ. εὔνοια ἕκαστου τῶν συμμάχων δὲν παραμένει ἢ αὐτῇ προκειμένου νὰ εἴμεθα ἡμεῖς οἱ δύο — δηλ. οἱ Ἀθην. καὶ οἱ Θηβ. — ἀδλαθεῖς καὶ ν' ἄρχωμεν τῶν ἄλλων. — ἀλλὰ σῶς μὲν κτλ. = ἀλλὰ νὰ εἴμεθα μὲν ἡμεῖς οἱ δύο ἀδλαθεῖς πάντες οἱ σύμμαχοι θὰ ἐπεθύμουν ἔνεκα τῶν ἰδίων συμφερόντων (ἕνα μὴ δηλ. ἡμῶν καταστρεφόμενων γείνωσι καὶ αὐτοὶ λεία τοῦ νικητοῦ). — κρατήσαντας δὲ τοὺς ἑτέρους δ. ὑπ. αὐτῶν (δηλ. τῶν βοηθησάντων)... οὐδὲ εἰς (δηλ. ἄν βούλοιο) = νὰ ὑπερισχύσωσι δ' ἕμωσ οἱ μὲν ἢ οἱ δὲ (δηλ. οἱ Ἀθην. ἢ οἱ Θηβ.) καὶ (οὕτω) νὰ γείνωσι κύριοι αὐτῶν — τῶν (πρότερον) συμμάχων — οὐδὲ εἰς θὰ ἐπεθύμει.

§ 17 τὶ οὖν — 19.

τὶ οὖν..., ῥητορικὴ ἐρώτησις — ἢ πρώτη ἀπαντῶσα ἐν τῷ παρόντι λόγῳ —, δι' ἧς ὁ ῥήτωρ ἐπιδιώκει νὰ διεγείρῃ τὴν προσο-

χὴν τῶν ἀκροατῶν.—τὶ... φοβερόν, τὸ α' ἀντικμ., τὸ β' κατηγορημ.— τὶ φυλ. δεῖν ἡμᾶς; τὸ ἀπαρμφ. φυλάξασθαι ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ δεῖν, τοῦτο δὲ ἐκ τοῦ ἡγοῦμαι = ἀπὸ τί (νομίζω ὅτι) πρέπει νὰ προσφυλαχθῶμεν; — μὴ κοινήν... , πλαγία ἐρωτηματικ. πρότασις ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ φοβερόν καὶ φυλάξασθαι. — κοινήν πρόφασιν καὶ κοινὸν ἔγκλ., ὁ διπλασιασμός τῆς ἐννοίας γίνεται πρὸς ἐξαρσιν τῆς μεγάλης σπουδαιότητα ἐχούσης καὶ ἐν ἀρχῇ τεθείσης λέξεως κοινός.—ὁ μέλλον πόλεμος, πρόκειται περὶ τοῦ ἀπειλουμένου νῦν δὴ πολέμου, ἂν μὴ οἱ Ἄθην. ἐγκρίνωσι τὴν εἰρήνην, περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκφωνεῖται· ὥστε μέλλον=ὁ ἀπειλούμενος, ἂν μὴ προλάβωμεν.—πρὸς ἅπαντας, κοινὸς προσδιορισμὸς τοῦ «κοινήν πρόφασιν» καὶ «κοινὸν ἔγκλημα» ἐνισχύων τὴν ἐννοίαν τοῦ κοινήν καὶ κοινόν· διὰ τῆς ἐν τῷ μεταξύ δὲ θέσεως τοῦ ὑποκμ. (ὁ μ. πόλεμος) καὶ τοῦ οὕτω γιγνομένου ἀποχωρισμοῦ τοῦ προσδιορισμοῦ (πρὸς ἅπαντας) λαμβάνει ὁ προσδιορισμὸς αὐτὸς ἔτι μεγαλυτέραν ἔμφασιν. — μὴ κοινήν πρόφασιν κτλ. = μήπως ὁ ἀπειλούμενος πόλεμος λάβῃ κοινήν πρόφασιν καὶ κοινήν ἀφορμὴν ἀφορῶσαν ἔλους ὁμοῦ (τοὺς Ἑλλ.). Ἡ ἐννοία: μήπως μὴ ἀποδεχόμενοι τὴν εἰρήνην δώσωμεν εἰς πάντας (Φίλιππον καὶ Ἀμφικτύονας καὶ ἄλλους, Ἀργεῖους κλπ.) ἀφορμὴν κοινήν κοινοῦ πολέμου καθ' ἡμῶν. — εἰ γὰρ Ἀργεῖοι... , οἱ ἐνταῦθα ἀναφερόμενοι λαοὶ ἀπειλούμενοι νὰ στερηθῶσι τῆς ἀνεξαρτησίας των ὑπὸ τῶν Λακεδ., οἵτινες ἐπωφελοῦμενοι ἐκ τῆς ἀπασχολήσεως τῶν Θηβαίων εἰς τὸν Φωκικὸν πόλεμον ἐπεζήτησαν ν' ἄρξωσι πάλιν τῆς Πελοποννήσου, πολλὰ ἠλπίζον παρὰ τοῦ Φιλίπ., ὃν ἐθεώρουν ὡς προστάτην τῶν συμφερόντων αὐτῶν. — καὶ... καὶ... καί, πολυσύνδετον· διὰ τοῦ σχήματος τούτου ὁ λόγος λαμβάνει δύναμιν καὶ μεγαλοπρέπειαν. — Μεγαλοπολίται, οἱ κάτοικοι τῆς Μεγαλοπόλεως, πόλεως ἐν Ἀρκαδίᾳ, ἰδρυθείσης ὑπὸ τοῦ Ἐπαμεινώνδου μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις νίκην, ἕνα χρησιμεύσῃ ὡς κέντρον μᾶλλον κατάλληλον πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς φιλαρχίας τῶν Λακεδ.—ὅσοι ταῦτά τούτοις (δηλ. τοῖς Ἀργεῖοις καὶ Μεσ. καὶ Μεγ. καὶ τισι...) φρονοῦσι = ὅσοι ἔχουσι τὰ αὐτὰ (πολιτικά) φρονήματα μετὰ τούτους (νὰ ὑποστηρίξωσι δηλ. ἀντὶ πάσης θυσίας τὴν ὑπὸ τῶν Λακεδ. ἀπειλουμένην ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν). — διὰ τὴν πρὸς Λακεδ... ἐπικηρυκείαν=διὰ τὰς πρὸς τοὺς Λακεδ. διαπραγματεύσεις (ἡμῶν)· ἴσως ἐννοοῦνται

αἱ διαπραγματεύσεις, ἃς διεξῆγον τότε οἱ Ἄθην. μετὰ τῶν Λακεδ. περὶ συμμαχίας αὐτῶν κατὰ τοῦ Φιλίπ. καὶ τῶν ἐν Πελοπον. φίλων αὐτοῦ. — ἡμῖν, ἀνήκει τῷ ἐχθρῶς σχήσουσι (= θὰ διατεθῶσιν ἐχθρικῶς πρὸς ἡμᾶς), ἐτέθη δὲ μετὰ τὸ Λακεδ. καὶ οὐχὶ μετὰ τὸ ἐχθρῶς, τὸ μὲν ἵνα ἀποχωρίσῃ τὰς δύο ἐξασυλλάβους λέξεις (Λακεδ. — ἐπικηρουκείαν), τὸ δὲ ἵνα ἐξάρῃ τὸ Λακεδ. — καὶ (διὰ) τὸ δοκεῖν = καὶ διότι ὑπάρχει ἰδέα (περὶ ἡμῶν). — ἐκδέχεσθαι τι τῶν ἐκείνοις (ποιητκ. αἷτιον) πεπορ. = ἔτι ἐπιδοκιμάζομεν τινὰς ἐκ τῶν πολιτικῶν πράξεων ἐκείνων (δηλ. τῶν Λακεδ.) = ἔτι ἐπιδοκιμάζομεν τὴν πολιτικὴν ἐκείνων (τὴν ἀποσκοποῦσαν εἰς τὴν ἀνάληψιν τῆς ἡγεμονίας ἐν Πελοπ.). — Θηβ. δέ, ἐξακολουθεῖ ἢ ὑποθετκ. πρότασις ἢ ἀρξαμένη διὰ τοῦ «εἰ γὰρ Ἀργεῖοι...». — ἔχουσι... ἀπεχθῶς (=διάκεινται ἐχθρικῶς [καθ' ἡμῶν]), διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τῆς αὐτῆς ἐννοίας καὶ διὰ τῆς παρηγήσεως (ἐχθρῶς σχήσουσι... ἔχουσι ἀπεχθῶς... ἐχθροτέρως σχήσουσι) ἐπιζητεῖ ὁ ῥήτωρ νὰ προκαλέσῃ τὸν φόβον τῶν Ἄθην. — ὡς λέγουσιν, (οὐχὶ οἱ Θηβ., ἀλλ') οἱ ἄνθρωποι = καθὼς λέγεται. — ἔτι δ' ἐχθροτέρως (ἀντί: ἐχθιον) σχήσουσι = θὰ γίνωσι δ' ἔτι θανασιμώτεροι ἐχθροὶ ἡμῶν. — ὅτι, αἰτλγκ. — τοὺς παρ' ἐκείνων (δηλ. τῶν Θηβ.) φεύγοντας σῶζ. = παρέχομεν ἄσυλον εἰς τοὺς φυγάδας ἐκείνων νοσοῦνται οἱ κάτοικοι τῶν ὑπὸ τῶν Θηβ. καταστραφεισῶν πόλεων Θεσπιῶν καὶ Πλαταιῶν (§ 10), ὡς καὶ οἱ κάτοικοι τῶν παραδοθεισῶν τῶς Θηβ. πόλεων Ὀρχομενοῦ καὶ Κορωνείας (§ 22). — καὶ πάντα τρ. τὴν δυσμ. ἐνδ. αὐτοῖς = καὶ παντοιοτρόπως δεικνύομεν πρὸς αὐτοὺς τὰ ἐχθρικά μας φρονήματα. — Θετταλοὶ δὲ... Φίλιπ. δέ, ἐξακολουθεῖ ἢ ἐκ τοῦ εἰ ἐξάρτησις ποῖα ῥ. ἐννοοῦνται; — ὅτι τοὺς Φωκ. φυγάδας σῶζ. = διότι δεχόμεθα τοὺς φυγάδας ἐκ τῶν Φωκέων (παρὰ τὴν ἀπόφασιν τῶν Ἀμφικτυόνων, καθ' ἣν ἔπρεπε νὰ ἐκδιώκωνται ἔπου καὶ ἂν εὕρισκοντο «οἱ πεφευγότες τῶν Φωκέων καὶ τῶν ἄλλων τῶν μετεσχηκότων τῆς ἱεροσυλίας»); οἱ δὲ Θεσσαλοὶ ἦσαν οἱ θανασιμώτατοι ἐχθροὶ τῶν Φωκέων. — καλύομεν αὐτὸν κ. τῆς ἀμφικτυονίας = ἐμποδίζομεν αὐτὸν νὰ μετέχῃ τοῦ ἀμφικτυονικοῦ συνδέσμου· ὑπερηφάνως ἐνταῦθα ἐκφράζεται ὁ ῥήτωρ· διότι τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι οἱ Ἄθην. δὲν ἐκώλυον τὸν Φίλ. τῆς ἀμφικτυονίας, ἀλλὰ δὲν ἤθελον ν' ἀναγνωρίσωσιν αὐτὸν ὡς μέλος τοῦ ἀμφικτυονικοῦ συνδέσμου· περὶ τῆς ἀμφικτυονίας,

καθώς και περί τοῦ ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου, πρβλ. ἀνωτέρω § 14. — φοβοῦμαι μὴ... ἢ ἀπόδοσις τῆς ὑποθηκ. προτάσεως (εἰ Ἄργεῖοι... Θηβ. δὲ... Θεττ. δὲ... Φίλ. δὲ...). — περί τῶν ἰδίων ἕκαστος ὄργ. = ἕκαστος ὀργιζόμενος δι' ἰδίας αἰτίας. — κοινόν, κτηρμ. τοῦ «τὸν πόλεμον». — ἔφ' ἢ. ἀγάγωσι = ἐπιφέρωσι καθ' ἡμῶν. — τὰ τῶν Ἄμφ. δόγματα προστησάμενοι = προβαλόντες ὡς πρόφασις (ἐν ᾧ ὡς ἀληθῆς αἰτία ἦτο ἡ κοινὴ ἀγανάκτησις αὐτῶν κατὰ τῶν Ἀθην.) τὰς ἀποφάσεις τῶν Ἀμφικτυόνων (τὰς ἱληφθείσας μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Φωκέων ὡς πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ μαντείου καὶ τᾶλλα πάντα τὰ πρὸς εὐσέβειαν καὶ κοινὴν εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν τῶν Ἑλλήνων ἀνήκοντα). — εἶτ' ἐπισπασθῶσιν (ἐκ τοῦ φοβοῦμαι μὴ)... ἡμῖν πολ. = καὶ ἔπειτα (ἄφ' οὗ ἅπαξ ἀρχίσῃ ὁ πόλεμος) παρασυρθῶσι νὰ ἐξακολουθήσωσι τὸν πόλεμον καθ' ἡμῶν. — πέρα τοῦ συμφέρ. ἑαυτοῖς (=παρὰ τὸ συμφέρον των), τὸ συμφέρον αὐτῶν ἀπῆτει νὰ μὴ καταστραφῶσιν αἱ Ἀθηναί, διότι διὰ τῆς καταστροφῆς τῶν Ἀθηναίων ὁ Φίλ. θὰ καθίστατο ἰσχυρὸς καὶ διὰ πάντας αὐτοὺς λίαν ἐπικίνδυνος. — ὥσπερ καὶ περί Φωκ., δηλ. γέγονε ἢ ἐπεσπάσθησαν πέρα τοῦ συμφ. πολεμῆσαι, κατ' ἔνοιαν = καθὼς συνέβη καὶ ἐν τῷ (πρὸ δλίγου ἀποπερατωθέντι) Φωκικῷ πολέμῳ (καθ' ὃν οἱ Θηβ., ὁ Φίλ. καὶ οἱ Θεσσαλοὶ παρεσύρθησαν — ὡς ἀποδεικνύεται ἐν τοῖς ἐπομένοις [§ 20 - 23] — πέραν τῶν συμφερόντων αὐτῶν).

§ 20 - 23.

δήπου = καθὼς νομίζω. — ταῦτα... ταῦτά, ἡ ἐμφαντικὴ ἐν ἀρχῇ θέσις τοῦ α' ταῦτά προκαλεῖ τὴν ὡσαύτως ἐμφαντικὴν ἐν ἀρχῇ θέσιν τοῦ β' (πρβλ. § 15 «αὐτοῖς... αὐτοί»). — οὐχὶ ταῦθ' ἔκ. κτλ., ἢ μετχ. ἐσπουδακότες εἶναι ἐνδοτικῆ, τὸ δὲ μάλιστα προσδιορίζει τὸ ταῦθ' (= ταῦτά) = ἐν ᾧ δὲν εἶχον ἐπιδιώξει τὰ αὐτά (ὡς ἔγγιστα) ἀκριβῶς συμφέροντα ἕκαστοι (δηλ. Θηβ. καὶ Φίλιπ. καὶ Θεσσαλοί). — ταῦτά πάντες ἔπρ. = (ἐν τούτοις ὄμω) πάντες τὰ αὐτά ἔπραξαν (= κατέληξαν εἰς τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα [ἦτοι εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν Φωκέων]). — οἶον = οὕτω π. χ. — τὸν μὲν Φίλ., ἢ ἀντίθεσις κεῖται κατωτέρω (§ 21) ὑπὸ ἄλλην μορφήν ἐν ταῖς λέξεσι: «τὸν Ὀρχομένον καὶ τὴν Κορ. λαβεῖν» (ἀντί: τὸν δ'

Ὁρχομενὸν καὶ τὴν Κορ. λαβεῖν ἐπεθύμουν».— παρελθεῖν (δηλ. εἴσω Πυλῶν) καὶ λαβεῖν τὰς παρόδους (=τὰς Πύλας)=νὰ εισέλθῃ εἰς τὰς Θερμοπύλας καὶ νὰ καταλάβῃ αὐτάς· Θερμοπύλαι δὲ ἢ Πύλαι, ἢ γνωστὴ στενωπός, ἢ σχηματιζομένη μεταξὺ τοῦ ὄρους Καλλιδρόμου καὶ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου· ἢ στενωπὸς αὕτη ἦτο ἡ μόνη ἀπὸ Θεσσαλίας ἄγουσα ὁδὸς εἰς Φωκίδα καὶ εἶχεν ὡς ἐκ τούτου μεγάλην στρατηγικὴν σημασίαν.—οὐδέ γε (δηλ. ἐδύναντο κωλύσαι) τῶν αὐτοῖς (ποιητικ. αἷτιον) πεπ. ὑστατον ἐλθόντα (ἐνδτικ. μετχ.) τὴν δ. ἔχειν=οὐδὲ ἠδύναντο νὰ ἐμποδίσωσιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νὰ ἔχῃ τὴν δόξαν δι' ὅσα αὐτοὶ εἶχον κοπιᾶσει (=τὴν δόξαν, τὴν ἀρμόζουσαν εἰς αὐτοὺς διὰ τοὺς [ἐν τῷ πολέμῳ — τῷ Φωκικῷ —] κόπους των), ἐν ᾧ αὐτὸς ἦλθε τελευταῖος (=ἀνεμίχθη εἰς τὸν πόλεμον ἐλθὼν τελευταῖος). Ὁ Φίλιπ. ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ μόνος ἀποπερατώσας τὸν Φωκικὸν πόλεμον, ὡς ἀπελευθερώσας τὸν ἐν Δελφοῖς ναὸν καὶ ὡς ἀποκαταστήσας τὴν παλαιὰν λατρείαν τοῦ Ἀπόλλωνος.—Θηβ. πρὸς μὲν τὸ τὴν χώραν κτλ.=διὰ τοὺς Θηβαίους ὡς πρὸς μὲν τὴν ἀνάκτησιν τῆς ὑπ' αὐτῶν διαφιλονικουμένης χώρας (δηλ. τῶν Βοιωτικῶν πόλεων, Ὁρχομενοῦ καὶ Κορωνείας, ἃς κατὰ τὸν Φωκικὸν πόλεμον κατεῖχον οἱ Φωκεῖς [§ 22]) ἔχει κατορθωθῆ τι.—πρὸς δὲ τιμὴν καὶ δ. αἴσχ., δηλ. πέπρακται=ὡς πρὸς δὲ τὴν τιμὴν καὶ δόξαν τὸ ἀποτέλεσμα δι' αὐτοὺς (τοὺς Θηβ.) εἶναι λίαν ἐπονείδιστον.—εἰ... μὴ παρῆλθε (δηλ. εἴσω Πυλῶν [§ 20])=ἐάν δὲν εἰσῆρχετο (τότε) εἰς τὰς Θερμοπύλας.—οὐδὲν ἂν αὐτοῖς δ. εἶναι =φαίνεται ὅτι τίποτε δὲν θὰ εἶχον αὐτοὶ (ἐξ ὅσων δηλ. ἐπεθύμουν)· ἐπομένως τὰ πάντα οὗτοι ὤφειλον εἰς τὸν Φίλιπ.—ταῦτα δ' οὐκ ἔβ, δηλ. Φίλιππον λαβεῖν τὰς παρόδους καὶ τὴν δόξαν τῶν αὐτοῖς πεπονημένων ἔχειν.—ἀλλὰ τῷ (τὸ ἄρθρον συναπτέον τῷ: ἐπιθυμεῖν [πρβλ. § 1, § 6]) τὸν Ὁρχ. κτλ.=ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπεθύμουν νὰ λάβωσι τὸν Ὁρχομενὸν καὶ τὴν Κορ., δὲν ἠδύναντο ὁμοῦ νὰ κατορθώσωσι (τοῦτο), ἠνέχθησαν πάντα ταῦτα (δηλ.); ὁ δὲ Ὁρχομενὸς καὶ ἡ Κορώνεια Βοιωτικαὶ πόλεις, κατεχόμεναι κατὰ τὸν Φωκικὸν πόλεμον ὑπὸ τῶν Φωκίων· ταύτας μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου παρέδωκεν ὁ Φίλιπ. τοῖς Θηβαίοις (πρβλ. § 22 καὶ Β' κατὰ Φιλ., § 13).—Φίλιππον τοίνυν... τὸ ὑποκμ. τῆς δευτερευούσης προτάσεως (ὡς οὐδ' ἐβούλετο...) ἐτέθη κατὰ πρόληψιν ὡς ἀντικείμενον τῆς κυρίας ἐν ἀρχῇ καὶ οὕτως ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰ ὡσαύ-

τως ἐν ἀρχῇ τεθέντα: Θηβαίους (§ 21) καὶ Θετταλοὶ (§ 23) = ὁ Φίλιππος λοιπὸν κατὰ μὲν τοὺς δισχυρισμοὺς ἀνθρώπων τινῶν τολμηρῶν βεβαίως (δηλ. τῶν φιλιππιζόντων) οὐδὲ ἤθελε... — ἀλλ' ἠναγκάσθη (εἰς τοῦτο, εἰς τὸ νὰ παραδώσῃ δηλ. τὸν Ὀρχ. καὶ τὴν Κορ. [πρβλ. Β' κατὰ Φιλ., § 14 «ἀλλ' ἐβιάσθη νῆ Δία...»]), ὁ Δημοσθ. θὰ ἠδύνατο νὰ υἰοθετήσῃ τὴν γνώμην ταύτην, ἣτις προφανῶς θὰ συνεφώνει πρὸς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ζητεῖ ν' ἀποδείξῃ, ὅτι δηλ. πᾶς τις, ἐπομένως καὶ ὁ Φίλιπ., ἐν τῷ πολέμῳ παρασύρεται πέραν τοῦ ἀρχικοῦ του σκοποῦ· ἀλλ' οὕτω θὰ ὑπεστήριξε τὸν δισχυρισμὸν τῶν ἀντιπάλων του, ὅτι ὁ Φίλιπ. διακείται ἐχθρικῶς πρὸς τοὺς Θηβ. δι' αὐτὸ λοιπὸν οὗτος παραλαβὼν τὸν δισχυρισμὸν τῶν φιλιππιζόντων, ὅτι δηλ. ὁ Φίλιπ. ἀναγκασθεὶς παρέδωκε τοῖς Θηβ. τὰς πόλεις Ὀρχ. καὶ Κορ., ἀπορρίπτει αὐτὸν σκωπτικῶς διὰ τῶν λέξεων ἐγὼ δὲ τούτοις μὲν ἐρωῶσθαι (τοῦ β. ῥώννυμαι) λέγω (ὑπερ κυρίως = ἐγὼ δὲ εἰς τούτους μὲν λέγω νὰ χαίρωσιν· εἶτα = ἐγὼ δὲ τούτους μὲν ἀφίνω νὰ λέγωσιν ὅτι θέλουσι). — ὅτι οὐ μᾶλλον γε ταῦτ' ἔμελεν αὐτῷ ἢ... ἐβούλετο = ὅτι κύριον μέλημα αὐτοῦ δὲν ἦτο τόσον τοῦτο (δηλ. ἢ εἰς τοὺς Θηβ. παράδοσις τοῦ Ὀρχομενοῦ καὶ τῆς Κορωνείας), ὅσον ἢ ἐπιθυμία... — καὶ τὴν δόξαν τοῦ πολ., δηλ. λαβεῖν ἐβούλετο = καὶ (ἢ ἐπιθυμία) ν' ἀποκτήσῃ πολεμικὴν δόξαν. — τοῦ δοκεῖν (δηλ. τὸν πόλεμον) δι' αὐτὸν κρ. εἴληφ., ἐπεξηγεῖ τό: «δόξαν τοῦ πολέμου» = δηλ. νὰ φαίνεται ὅτι ὁ (Φωκικὸς) πόλεμος ἔχει λάβει κρίσιμον τροπὴν ἐξ αἰτίας αὐτοῦ. — καὶ τὰ Πύθια θεῖναι δι' αὐτοῦ, τὸ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ ἐβούλετο = καὶ (ἢ ἐπιθυμία) νὰ διευθύνῃ αὐτὸς τὰ Πύθια· τὸ δικαίωμα τοῦτο — ἀνῆκον μέχρι τοῦδε εἰς τοὺς Ἀμφικτύονας — ἀνετέθη εἰς τὸν Φίλιπ. δι' ἀποφάσεως τῶν Ἀμφικτύωνων τῶν συνελθόντων ἐπὶ τῇ προσκλήσει αὐτοῦ ἐν Δελφοῖς μετὰ τὴν ἀπόλεμον παράδοσιν τῶν Φωκέων (βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 39)· τὰ δὲ Πύθια ἦσαν μία τῶν τεσσάρων μεγάλων ἐθνικῶν ἐορτῶν τῶν Ἑλλήνων τελουμένη κατὰ πᾶν τέταρτον ἔτος πρὸς τιμὴν τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος παρὰ τοὺς Δελφοὺς ἐπὶ τοῦ Κρῖσσαίου πεδίου. — δι' αὐτὸν... δι' αὐτοῦ, περὶ τῆς ἐμφαντικωτάτης ταύτης ἐπαναλήψεως πρβλ. § 15 καὶ § 20. — ὦν... ἐγλίχεται = τὰ ὅποια... διακαῶς ἐπεθύμει. — δὲ γ' = ἀφ' ἐτέρου. — οὐδέτερ(α)... τούτων = οὐδὲν ἐκ τούτων τῶν δύο. — οὔτε Θηβ. οὔτε

τὸν Φίλ. μ. γίνν., ἐπεξήγησις τοῦ «οὐδέτερα τούτων» = δηλ. οὔτε τὴν αὐξῆσιν τῶν δυνάμεων τῶν Θηβ. οὔτε τὴν αὐξῆσιν τῶν δυνάμεων τοῦ Φιλίπ.—ταῦτα πάντ' ἐφ' ἑ. (δηλ. εἶναι) ἠγοῦντο = ταῦτα πάντα (δηλ. τὴν αὐξῆσιν τῶν δυνάμεων τῶν Θηβ. καὶ τοῦ Φιλίπ.) ἐθεώρουν ἐπικίνδυνα δι' αὐτούς.—τῆς πυλαίας... καὶ τῶν ἐν Δελφοῖς... κύριοι γενέσθαι, ἀμφοτέρας αἱ γενκ. ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ κύριοι = νὰ τύχῃσι τοῦ δικαιώματος τῆς συμμετοχῆς ἐν τῇ ἀμφιφικτυονικῇ συνεδρίῳ καὶ τοῦ δικαιώματος τῆς διαχειρίσεως τῶν θησαυρῶν τοῦ ἐν Δελφοῖς ναοῦ τῶν δικαιωμάτων τούτων οἱ Θεσσαλοὶ εἶχον στερηθῆ ποτε ὑπὸ τῶν Φωκέων (πρβλ. Β' κατὰ Φιλ. § 22, ἔνθα βλ. καὶ περὶ τῆς πυλαίας). — πλεονεκτημάτων δυοῖν, παράθεσις = τὰ ὅποια (δηλ. ἡ πυλαία καὶ τὰ ἐν Δελφοῖς) εἶναι δύο πλεονεκτήματα· παρατηρητέα ἢ — συνήθως παρὰ τοῖς Ἀττικῶς — σύνδεσις τοῦ δύο μετὰ ὀνόματος πληθυντικ. ἀριθμοῦ.— τῷ... γλίχσθαι, ἢ δοτικ. δηλοῖ τὸ αἷτιον (πρβλ. ἀνωτέρω: § 21 «τῷ... ἐπιθυμεῖν») = ἐπειδὴ διακαῶς ἐπεθύμουν. — τάδε συγκατέπραξαν = συνέπραξαν εἰς ταῦτα, τὰ ὅποια τώρα ἔγειναν (ἦτοι εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν Φωκέων, ἐξ ἧς ἠύξησαν αἱ δυνάμεις τοῦ Φιλίπ. καὶ τῶν Θηβαίων). — τῶν τοίνυν κτλ., ἢ συντακτικὴ σειρά τῶν λέξεων: εὐρήσετε τοίνυν ἕκαστον προηγμένον πρᾶξι πολλά, ὧν οὐδὲν ἐβούλετο (πρᾶξαι), ἔνεκα τῶν ἰδίων = (οὕτω) λοιπὸν θὰ εὐρητε ὅτι ἕκαστος ἔχει παρασυρθῆ νὰ πράξῃ πολλά παρὰ τὴν ἀρχικὴν του ἐπιθυμίαν ἔνεκα τῶν ἰδίων του συμφερόντων.—οὐδὲν ἐβούλετο, παρατηρητέον τὸ κατ' ἐπανάληψιν τιθέμενον οὐκ (οὐδ', οὐδέτερο, οὐδὲν) ἐβούλοντο, ὅπερ ἐνιαχοῦ ἐναλλάσσεται μὲ τὸ ἐπιθυμεῖν καὶ γλίχσθαι.—τοῦτο (αἰτιατικ.) μ. τοῦτ' (αἰτιατικ.) ἐστὶ φυλακτέον ἡμῖν (= δεῖ ἡμᾶς φυλάξασθαι [§ 17 τέλος]) = ἀπὸ τοῦτο ὅμως, καὶ ἀπὸ τοῦτο πρέπει (νῦν) ἡμεῖς νὰ προφυλαχθῶμεν (δηλ. μὴ ἕκαστοι πολλά προαχθῶσι πρᾶξι κτλ.).

§ 24—25.

τὰ κελεύόμενα..., ἀφ' οὗ διὰ τῆς ἀνωτέρω (ἐν § 20-23) σαφοῦς, ἀλλ' ἄνευ πάθους ἀποδείξεως ἀρκούντως ἀνένηψαν οἱ ἀκροαταί, ὁ Δημοσθ. εἰσάγει νῦν κατὰ τὸ ῥητορικὸν σχῆμα τῆς ὑποφορᾶς ἐνδεχομένην ἐνστάσιν θέτων εἰς τὸ στόμα τῶν πολιτικῶν του ἀντι-

πάλων τὴν μισητὴν λέξιν — τὴν συμβολικὴν ἔκφρασιν, καθὼς φαίνεται, πολιτικῆς δουλείας — ὑπὸ τύπον χιασμοῦ: τὰ κελευόμενα ἡμᾶς...; οὐ ταῦτα κελεύεις; Ἡ δ' ἀπόκρισις τοῦ ῥήτορος εἶναι λίαν διπλωματικὴ· διότι, χωρὶς ἀπ' εὐθείας νὰ εἴπῃ «ναί», δηλοῖ σαφῶς ὅτι οἱ Ἄθην. ὀφείλουσι ν' ἀποδεχθῶσιν ὅτι δὲν δύνανται οὗτοι νῦν νὰ μεταβάλλωσι. — τὰ κελευόμενα (δηλ. ὑπὸ τοῦ Φιλ. καὶ τῶν Ἀμφικτυόνων) ἡμᾶς ἄρα δεῖ π. = λοιπὸν τὰς διαταγὰς τοῦ Φιλ. καὶ τῶν Ἀμφικτυόνων πρέπει ἡμεῖς νὰ ἐκτελώμεν ὁ Φίλ. διὰ πρέσβειων, οὓς — συγκατανεύοντων τῶν Ἀμφικτυόνων — ἀπέστειλεν εἰς Ἀθήνας, ἡξίου παρὰ τῶν Ἀθηναίων ν' ἀναγνωρίσωσιν αὐτὸν ὡς μέλος τοῦ ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου. — ταῦτα φοβούμενους = ἐκ φόβου πρὸς ταῦτα (ἦτοι πρὸς τὸν πρὸ ὀλίγου ὑποδηλωθέντα κίνδυνον κοινοῦ πολέμου). — καὶ ὁ... = καὶ ἀκριβῶς σύ, Δημόσθηνες... (παρ' οὗ ἡκιστα θὰ περιέμενέ τις τοῦτο [διατί;]). — ταῦτα = τοῦτο (δηλ. τὸ ποιεῖν τὰ κελευόμενα). — πολλοῦ γε καὶ δέω, συνήθης Δημοσθένειος ἔκφρασις — ἀπαντῶσα καὶ ἀπροσώπως «πολλοῦ γε καὶ δεῖ» — τιθεμένη πρὸς ἐμφαντικὴν ἄρνησιν προηγουμένου τινὸς δισχυρισμοῦ ἢ — ὅπως ἐνταῦθα — προηγουμένης ἐρωτήσεως = ὅχι, πολὺ ἀπέχω ἀπὸ τούτου (ἀπὸ τοῦ νὰ ἀπαιτῶ δηλ. παρ' ὑμῶν τοῦτο). — ἀλλ' ὡς κτλ., ἢ σύνταξις: ἀλλ' οἶμαι δεῖν (ἡμᾶς) ποιεῖν τοῦτο, ὡς οὔτε πράξομεν κτλ. = ἀλλὰ νομίζω ὅτι πρέπει νὰ πράττωμεν τοῦτο, πῶς (= τίνι τρόπῳ) δηλ. οὔτε θὰ πράξωμεν οὐδὲν ἀνάξιον ἡμῶν αὐτῶν οὔτε πόλεμος θὰ γείνη, ἀλλὰ (πῶς) θὰ φανῶμεν εἰς πάντας ὅτι εἴμεθα συνετοὶ καὶ ὅτι λέγομεν τὰ δίκαια (= ὅτι τὸ δίκαιον εἶναι ὑπὲρ ἡμῶν). Τὸ μὲν οὐδὲν ἀνάξιον πράξομεν ἔχει ἀντίστοιχον καταφατικὴν ἔκφρασιν κατὰ χιασμὸν τὸ τὰ δίκαια λέγειν δόξομεν, ἐννοεῖται δὲ δι' ἀμφοτέρων ἀξιοπρεπῆς τις καὶ δικαία διαμαρτυρία, οὐχὶ δουλικὴ ἀποδοχὴ· τὸ δὲ οὐδ' ἔσται πόλεμος ἔχει ἀντίστοιχον τὸ νοῦν δὲ δόξομεν ἔχειν = οὐχὶ πόλεμος, ὅπερ ἀφροσύνη, ἀλλὰ φρόνησις, ὅπερ ἀποδοχὴ τῶν τετελεσμένων.] — πρὸς δὲ τοὺς θρασέως ὀτιοῦν κτλ. = ὡς πρὸς ἐκείνους δέ, ὅτινες μετὰ θράσους νομίζουσιν, ὅτι πρέπει νὰ ἐκτεθῶμεν εἰς πάντα κίνδυνον καὶ δὲν λαμβάνουσι πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν (ἀφευκτὸν) πόλεμον, ταύτην τὴν σκέψιν ἐπιθυμῶ νὰ κάμω, νὰ ἀντιτάξω. — ἐκεῖνα, ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐπόμενα: «ἡμεῖς Θηβ...» (πρβλ. § 8 «τοῦτο γε...» καὶ § 16 «τοῦτον

τὸν τρόπον... τοιοῦτόν ἐστι».)— ἡμεῖς Θηβ... ἀσύνδετον ὡς ἐπεξήγησις τοῦ ἐκεῖνα· ὁ ῥήτωρ ἐπεφύλαξεν ἐν τέλει διὰ τοὺς φιλοπολέμους ῥήτορας ταύτην τὴν σαφεστάτην ἀπόδειξιν, ὅτι οἱ Ἄθην. ἐν πολλαῖς παρομοίαις περιστάσεσιν οὕτως ἀκριθῶς πράττουσιν, ὡς ὁ Δημοσθ. νῦν ἀξιοῖ παρ' αὐτῶν, δηλ. ἀνέχονται μικράν τινα ἀδικίαν, ἵνα ἀποφεύγῃσι τὸ μέγα κακὸν τοῦ πολέμου.— Ὁρωπόν, πρβλ. § 10.— εἴ τις ἔροιθ'... ἢ ἀπόδοσις κατωτέρω: φαῖμεν ἂν· τίνας εἶδους εἶναι ὁ ὑποθκ. λόγος; — κελεύσας = μετὰ τῆς προτροπῆς.— διὰ τί (δηλ. ἐῷμεν Θηβ. ἔχειν Ὁρ.);, ἐκ τοῦ ἔροιτο. — Φιλίππῳ... Ἀμφιπόλεως παρακεχωρ., παρατηρητέα ἢ μετὰ δοτκ. καὶ γενκ. σύνταξις τοῦ παραχωρεῖν = ἔχομεν παραχωρήσει τὴν Ἀμφίπολιν εἰς τὸν Φίλ. περὶ τοῦ πράγμ. πρβλ. § 10 καὶ βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 38.— κατὰ τὰς συνθήκας, ἐννοεῖ τὴν πρὸ ὀλίγου συνομολογηθεῖσαν μεταξὺ Ἄθην. καὶ Φιλίπ. εἰρήνην (346), ἣς ἢ βάσις ἦτο ὁ ὅρος τῆς παρ' ἑκατέρου τῶν συμβαλλομένων τηρήσεως τῶν ὑπαρχουσῶν κτήσεων· ὡς ἐκ τούτου καὶ ἡ Ἀμφίπολις ὡς κατεχομένη ὑπὸ τοῦ Φιλίπ., καθ' ὃν χρόνον συνωμολογεῖτο ἢ εἰρήνη, ἀνεγνωρίσθη ὡς κτήσις αὐτοῦ.— Καρδιανούς ἐῷμεν ἔξω κτλ. = ἀφίνομεν τοὺς κατοίκους τῆς Καρδίας νὰ εἶναι ἀποκεχωρισμένοι ἀπὸ τῶν λοιπῶν κατοίκων τῆς Θρακικῆς Χερρονήσου (= νὰ μὴ ἔχωσιν ἀπέναντι ἡμῶν τὴν αὐτὴν θέσιν, ἣν ἔχουσιν οἱ λοιποὶ κάτοικοι τῆς Χερ.)· ἡ Καρδία, πόλις τῆς Θρακικῆς Χερρονήσου κειμένη κατὰ τὸν ἰσθμὸν τὸν ἐνοῦντα αὐτὴν μετὰ τῆς ἠπείρου (βλ. γεωγρ. πίν.), ἦτο ἢ μόνη ἐκ τῶν ἐν Χερρονήσῳ πόλεων, ἣτις δὲν ἤθελε ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἐπὶ τῆς Χερρονήσου κυριαρχίαν τῶν Ἄθην., ἀλλ' ἐφρόνει τὰ τοῦ Φιλίπ.— τὸν Κᾶρα, μετωνυμία = τῶν Καρῶν βασιλεῖα· ἐννοεῖται ὁ Ἰδριεύς, ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τῆς Καρίας Μουσώλου, ἀναβάς εἰς τὸν θρόνον τῆς Καρίας μετὰ τὴν Ἀρτεμισίαν τῷ 350· ἢ μετωνυμία ἐνταῦθα ἔχει λεχθῆ μετὰ περιφρονήσεως καὶ ὑπενθυμίζει τὴν παροιμίαν «ἐν Καρὶ τὸν κίνδυνον», ἣτις λέγεται περὶ ἐκείνου, ὅστις βάλλει ἄλλον νὰ κινδυνεύσῃ δι' αὐτόν· καθ' ὅσον οἱ Κᾶρες ἐμισθοῦντο ὡς μισθοφόροι ὡς τοιοῦτοι δ' ἐχρησιμοποιοῦντο κατὰ τὰς μάχας ἐν ἀπογνώσει πραγμάτων, ὅπως μὴ ἀπολεσθῶσιν οἱ ἐκ τῶν πολιτῶν στρατιῶται.— καταλαμβάνειν, τὸ ἀπρμφ. τοῦτο— ὡς καὶ τὸ κατάγειν— ἐξαρτ. ἐκ τοῦ ἐῷμεν.— Χίον καὶ Κῶν καὶ Ῥόδον, τὰς νήσους ταύτας —

καθώς και τὸ Βυζάντιον—εἶχον ἀναγκασθῆ οἱ Ἄθην. ν' ἀφήσωσιν ἐλευθέρως μετὰ τὸν συμμαχικὸν πόλεμον (358-355), ὃν οὗτοι εἶχον ἐγείρει κατὰ τῶν νήσων αὐτῶν καὶ τοῦ Βυζαντίου (βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 23). — κατὰγειν τὰ πλοῖα = νὰ σύρωσιν εἰς τὸν λιμένα των τὰ (ἐκ τοῦ Πόντου) καταπλέοντα (ἀθηναϊκὰ) σιταγωγὰ πλοῖα (ἢ διὰ νὰ εἰσπράττωσι τέλη ἢ διὰ νὰ λαφυραγωγῶσιν αὐτά) οἱ Ἄθηναῖοι τὸν ἀναγκαιοῦντα αὐτοῖς σίτον μετεκόμιζον ἰδίᾳ ἐκ τοῦ Πόντου.—δῆλον ὅτι=βεβαίως, προφανῶς.—νομίζοντες, μετχ. αἰτλγκ.—ἢ τὸ προσκρ. καὶ φ., β' ὄρος τῆς συγκρίσεως=παρὰ τὸ νὰ ἐρχώμεθα εἰς σύγκρουσιν καὶ νὰ φιλονικῶμεν.—περὶ τούτων, δηλ.;—οὐκοῦν εὐήθης καὶ κ. σκέτλ. (δηλ. ἐστὶ)=λοιπὸν μωρὸν καὶ ἐντελῶς ἀδικαιολόγητον εἶναι.—πρὸς ἐκάστους καθ' ἓνα, πλεονασμὸς =πρὸς ἓνα ἕκαστον (τῶν ἐχθρῶν) χωριστά.—οὕτω προσ.=ἀφ' οὗ ἔχομεν οὕτω—ὡς ἀνωτέρω ἐδηλώθη—προσενεχθῆ.—περὶ τῶν οἰκ. καὶ ἀναγκ.= (προκειμένου) περὶ πραγμάτων ἀνηκόντων εἰς ἡμᾶς (ἰδικῶν μας [᾽Ωρωποῦ, ᾽Αμφιπόλεως]) καὶ ἀποτελούντων δι' ἡμᾶς ζήτημα ζωῆς (ὡς εἶναι ὁ ἐλεύθερος διάπλους τῶν σιταγωγῶν μας πλοίων διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τοῦ Βοσπόρου, ὅστις παρακωλύεται ὑπὸ τῶν Βυζαντίων, ἢ κατάληψις τῆς Χίου, Κῶ, Ῥόδου ὑπὸ τοῦ Ἰδριέως κ.τ.ἄ.).—πρὸς πάντας (=καθ' ὅλων ὁμοῦ), συναπτεόν τῆ πολεμῆσαι κείται δὲ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τό: «πρὸς ἐκάστους καθ' ἓνα», ὡς τὸ κατωτέρω: «περὶ τῆς ἐν Δελφοῖς σκιᾶς» πρὸς τό: «περὶ τῶν οἰκειῶν καὶ ἀναγκαιοτάτων». — περὶ τῆς ἐν Δελφοῖς σκιᾶς, δηλ. περὶ πράγματος ὅπως ἀναξίου λόγου (ὅσον εἶναι τὸ ὑπὸ τῶν Ἀμφικτυόνων παραχωρηθὲν τῆ Φιλίπ. δικαίωμα νὰ μετέχη οὗτος τοῦ ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου): σαρκαστικὴ παραποίησης ὑπὸ τοῦ ῥήτορος τῆς γνωστῆς παροιμίας: «μάχεσθαι περὶ ὄνου σκιᾶς», ἣτις λέγεται περὶ ἐκείνων, οἵτινες μάχονται διὰ πράγματα ἀνάξια λόγου.—πολεμῆσαι=ν' ἀναλάβωμεν πόλεμον σκοπίμως ὁ ῥήτωρ ἔθηκεν ἐν τέλει τῆς περιόδου τὴν σπουδαιότεραν λέξιν αὐτῆς.

Περάνας τὸν λόγον τοῦ ὁ Δημοσθ. παρέδωκε τῆ γραμματεῖ πρὸς ἀνάγνωσιν τὸ σχέδιον τῆς ἀποκρίσεως, ἣν ὤφειλον οἱ Ἄθην. νὰ δώσωσιν εἰς τοὺς πρέσβεις τοῦ Φιλίππου (βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 40)· τοῦτο λείπει ἐν τῆ λόγῳ· κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἢ ἀπόκρισις θὰ εἶχεν ὡς ἐξῆς: «οἱ Ἄθηναῖοι δὲν σκοποῦσι ν' ἀντιτάξωσιν ἀντιρρήσεις περὶ τῆς διατάξεως τῶν κατὰ τὴν ἀμφικτυονίαν καὶ μέλλουσι νὰ στέλλωσιν εἰς τὸ ἐξῆς ἀντιπροσώπους εἰς τὰ Πύθια».

II.

ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Β.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ὁ Φίλιππος μετὰ τὴν Φιλοκράτειον εἰρήνην οὐδαμῶς ἡσύχασεν, ἀλλ' ἐξηκολούθησεν ἐργαζόμενος διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος κατακτητικῶν του σχεδίων. Οὕτω τῷ 344 π. Χ., ἀφ' οὗ ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ κατέβαλεν ἐν αὐτῇ πᾶσαν ἀντίδρασιν, ἐζήτησε νὰ ἐπέμβῃ ἐν Πελοποννήσῳ λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τοῦ ἐξῆς γεγονότος: οἱ Λακεδαιμόνιοι διαρκοῦντος τοῦ Φωκικοῦ πολέμου ἐπεδίωξαν καὶ πάλιν ν' ἄρξωσι τῆς Πελοποννήσου, οἱ δ' Ἀργεῖοι καὶ οἱ Μεσσήνιοι πιεζόμενοι ὑπὸ τούτων ἐστράφησαν πρὸς τὸν Φίλιππον ἐπικαλούμενοι τὴν βοήθειαν αὐτοῦ. Ὁ Φίλιππος θεωρήσας κατάλληλον τὴν εὐκαιρίαν προθύμως ἐδέχθη νὰ βοηθήσῃ τοὺς Ἀργεῖους καὶ Μεσσηνίους· ὅθεν διατάττει τοὺς Λακεδαιμονίους ν' ἀφήσωσι τὴν Μεσσηνίαν αὐτόνομον, ἀποστέλλει χρήματα καὶ μισθοφόρους εἰς τοὺς Ἀργεῖους καὶ Μεσσηνίους καὶ ὑπόσχεται ὅτι μετ' ὀλίγον θὰ ἔλθῃ καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Πελοπόννησον μετὰ στρατοῦ.

Οἱ Ἀθηναῖοι μαθόντες τὰς τοιαύτας ἐνεργείας τοῦ Φιλίππου ἐν Πελοποννήσῳ, τὰς ἀποσκοπούσας εἰς τὴν καθυπόταξιν αὐτῆς, καὶ θέλοντες νὰ ματαιώσωσιν αὐτὰς ἀποστέλλουσιν ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ Δημοσθένους πρέσβεις εἰς τὰς Πελοποννησιακὰς πόλεις ἠγεῖτο δὲ τῆς πρεσβείας αὐτὸς ὁ Δημοσθένης. Οὗτος ἠγωνίσθη νὰ παραστήσῃ εἰς τοὺς Ἀργεῖους καὶ Μεσσηνίους τὴν δολίαν πολιτικὴν τοῦ Φιλίππου καὶ προσεπάθησε ν' ἀποτρέψῃ αὐτοὺς ἀπὸ τῆς μετ' αὐτοῦ συμμαχίας. Οἱ λόγοι τοῦ ῥήτορος ἐνεποίησαν ἀρίστην αἴσθησιν, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα δὲν ὑπῆρξεν ἀνάλογον πρὸς τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ. Οἱ Μεσσήνιοι καὶ οἱ Ἀργεῖοι μεριμνῶντες περὶ μόνων τῶν ἐπιχωρίων συμφερόντων καὶ οὐχὶ περὶ τῶν κοινῶν πάσης τῆς Ἑλλάδος δὲν ἔπαυσαν πιστεύοντες εἰς τὴν φιλίαν καὶ τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Φιλίππου.

Ὁ Φίλιππος ὀργισθεὶς διὰ τὰς ἐνεργείας αὐτὰς τῶν Ἀθηναίων ἐν Πελοποννήσῳ, καθὼς καὶ διὰ τὰς κατ' αὐτοῦ ἐκτοξευο-

μένος καθ' ἑκάστην ἀπὸ τοῦ ἀθηναϊκοῦ βήματος κατηγορίας τῶν ῥητόρων, πέμπει πρέσβεις εἰς Ἀθήνας παραπονούμενος ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι κατηγοροῦσιν αὐτὸν εἰς τοὺς Ἑλληνας ὡς μὴ ἐκτελέσαντα τὰς ὑποσχέσεις, τὰς δοθείσας κατὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης. Συγχρόνως μετὰ τῶν Μακεδόνων πρέσβεων καταφθάνουσιν εἰς Ἀθήνας καὶ πρέσβεις τῶν Μεσσηνίων καὶ Ἀργείων παραπονούμενοι ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι προστατεύοντες τοὺς Σπαρτιάτας παρακωλύουσι τοὺς ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνας τῶν ἐχθρῶν τῆς Σπάρτης.

Τότε συνέρχονται εἰς ἐκκλησίαν οἱ Ἀθηναῖοι, ἵνα συσκεφθῶσι περὶ τῆς ἀποκρίσεως, ἣτις πρέπει νὰ δοθῇ εἰς τοὺς πρέσβεις. Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ λαμβάνει τὸν λόγον ὁ Δημοσθένης καὶ ἀπαγγέλλει τὸν Β' Φιλιππικὸν—ἐν ἔτει 344—, ἐν ᾧ οὗτος ὑποδεικνύει τίνα ἀπόκρισιν ὀφείλουσιν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ δώσωσιν εἰς τοὺς πρέσβεις.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

§ 1—2.

ὅταν...λόγοι γίνωνται=δσάκις ἐκφωνοῦνται λόγοι.—λόγοι...
λόγους...λέγειν, ἐπανάληψις, δι' ἧς ἐπιζητεῖ ὁ ῥήτωρ νὰ χλευάσῃ
τοὺς Ἀθην., περιοριζομένους πάντοτε εἰς λόγους μόνον.—περὶ ὧν
=περὶ τούτων, ἄ.—πράττει καὶ βιάζεται, ἐν διὰ δυοῖν =πράττει
βιαζόμενος (ἢ βία).—παρὰ τὴν εἰρήνην, δηλ. τὴν Φιλοκράτειον,
τὴν γενομένην τῷ 346· περὶ ταύτης τῆς εἰρήνης βλ. εἰσαγ. ἐν σελ.
38-39.—ἄει τοὺς ὑπὲρ ἢ. λόγους καὶ δικ. καὶ φ...φαινομένους,
ἢ μετχ. φαινομένους—ὡς καὶ αἱ ἐπόμεναι δοκοῦντας...γιγνόμενον
—κατηγρημτκ. ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ ὀρθῶ = βλέπω πάντοτε ὅτι οἱ
λόγοι, δι' ὧν ὑπερασπίζονται αἱ ὑποθέσεις ἡμῶν, φαίνονται καὶ
δίκαιοι καὶ φιλόανθρωποι· δίκαιοι μὲν, διότι δι' αὐτῶν ὑπερασπίζονται
τὰ δίκαια τῶν Ἀθηναίων κατὰ τοῦ Φιλίππου, φιλόανθρωποι
δέ, διότι δι' αὐτῶν ὑπερασπίζονται οὐ μόνον τὰ συμφέροντα
τῶν Ἀθην., ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, τῶν ὑπὸ τοῦ Φιλίπ.
καταπιεζομένων.—δοκοῦντας μὲν λέγειν...γιγνόμενον δ', ἀντιθε-
σις.—καὶ λέγειν μὲν...Φιλίππου, ἢ σύνταξις: καὶ (ὀρθῶ) τοὺς Φιλίπ-
που κατηγοροῦντας ἅπαντας δοκοῦντας μὲν λέγειν ἄει τὰ δέοντα
(=ἄ δεῖ λέγειν κατὰ Φιλίπ.) = καὶ (βλέπω) ὅτι ὅλοι ἀνεξαιρέτως
ἐκεῖνοι, οἵτινες κατηγοροῦσι τὸν Φίλ., φαίνονται μὲν ὅτι λέγουσι
πάντοτε ἐκεῖνα, τὰ ὅποια πρέπει νὰ λέγῃσι κατὰ τοῦ Φιλίπ.—
οὐδὲν...τῶν δεόντων = οὐδὲν τούτων, ἄ δεῖ γίνεσθαι.—ὡς ἔπος
εἶπεῖν (=ἵνα οὕτως εἶπω = σχεδόν), μετριάζει τὸ οὐδέν.—οὐδ' ὧν
(=τούτων, ὧν) ἕνεκα...ἄξιον = οὐδὲ ἐκ τούτων, χάριν τῶν ὁποίων
ἀξίζει καὶ ν' ἀκροᾶταί τις (ὧν ἢ ἐκτέλεσις δηλ. θὰ ἐδικαιολόγει
τὸν δαπανώμενον εἰς τὴν ἀκρόασιν χρόνον).—εἰς τοῦτ' ἤδη κτλ.,
μετὰ μεγάλης πικρίας λέγει ταῦτα ὁ ῥήτωρ = εἰς τοιοῦτον σημεῖον
ἔχουσι περιέλθει τῶρα πλέον ὅλοι αἱ ὑποθέσεις τῆς πόλεως ἡμῶν.
—ὡσθ', συναπτόεν τῷ χαλεπώτερον εἶναι.—μᾶλλον = ἐντονώτερον.

— παραβαίνοντα καὶ . . . ἐπιβουλεύοντα, μετχ. κατγρμ. ἔξαρτ. ἐκ τοῦ ἐξελέγῃ ὡς δεικτικῶς.—τὴν πρὸς ὑμᾶς εἰρήνην=τὴν εἰρήνην, τὴν συναφθεῖσαν μεθ' ὑμῶν (πότε;). — τὸ τί χρῆ π. συμβ., ὑπερβατὸν = τὸ συμβουλευσαί τί χρῆ ποιεῖν (δηλ. ὑμᾶς) = τὸ νὰ συμβουλευσῇ τις τί πρέπει νὰ πράττητε.

§ 3.

αἷτιον τούτων, δηλ. ἐστὶ.—πάντας, ἡ γενικὴ αὕτη ἔννοια μερίζεται κατωτέρω εἰς δύο: 1) πρῶτον μὲν ἡμεῖς οἱ παριόντες . . . 2) ἔπειθ' ὑμεῖς οἱ καθήμενοι. — πάντας τοὺς πλεονεκτεῖν κτλ., ἡ σύνταξις: δέον (αἰτιατκ. ἀπόλυτος) πάντας (ἡμᾶς) κωλύειν ἔργω καὶ πράξεσιν, οὐχὶ λόγοις τοὺς ζητοῦντας πλεονεκτεῖν = ἐν ᾧ ἔπρεπε πάντες ἡμεῖς νὰ ἐμποδίζωμεν μὲ ἔργα καὶ πράξεις, οὐχὶ μὲ λόγους τοὺς ζητοῦντας νὰ πλεονεκτῶσιν (ὡς τὸν Φιλ.).—ἔργω καὶ πράξεσιν, συνωνυμία πρὸς ἐντονωτέραν παράστασιν τῆς ἔννοιᾶς. — ἔργω καὶ πράξεσιν, οὐχὶ λόγοις, ἀντιθέσις: πρβλ. καὶ κατωτέρω § 4 «ἐκείνῳ μὲν αἱ πράξεις, ὑμῖν δ' οἱ λόγοι». — οἱ παριόντες, δηλ. ἐπὶ τὸ βῆμα = οἱ ῥήτορες. — τούτων ἀφέσταμεν καὶ γρ. καὶ συμβ. = ἀπέχομεν ἀπὸ ταῦτα, δηλ. ἀπὸ τὸ νὰ προτείνωμεν ἐγγράφως καὶ νὰ συμβουλευώμεν (ταῦτα, δι' ὧν θὰ κωλύσωμεν κτλ.). — τὴν πρὸς ὑμᾶς ἀπέχθ. ὀκνοῦντες = διότι φοβούμεθα τὸ καθ' ἡμῶν μίσος σας (= μὴ ἐπισύρωμεν καθ' ἡμῶν τὸ μίσος σας [ὡς μὴ λέγοντες τὰ ἀρέσκοντα]). — οἶα ποιεῖ δέ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ: τούτων μὲν ἀφέσταμεν· ὁ δὲ ἔπρεπε νὰ τεθῆ μετὰ τὸ οἶα: πρὸς ἔξαρσιν δ' ὅμως τῆς ἔννοιᾶς τοῦ ποιεῖν ἐτέθη μετὰ τοῦτο. — οἶα ποιεῖ κτλ., ἡ σύνταξις: διεξερχόμεθα οἶα ποιεῖ, ὡς δεινὰ καὶ . . . = διεκτραγωδοῦμεν τίνα πράγματα κάμνει, ὅτι δηλ. εἶναι φοβερὰ καὶ ἀπειλητικὰ καὶ παρόμοια· διὰ τούτων δεικτικῶς σκώπτει ὁ ῥήτωρ τοὺς Ἀθην. — ἔπειθ', ἄνευ τοῦ δὲ ἀνταποκρίνεται εἰς τὸ πρῶτον μὲν (πρβλ. Α' κατὰ Φιλ., § 3).—οἱ καθήμενοι, δηλ. ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ=οἱ ἀκροαταὶ (πρβλ. § 5 «τοῖς ἀκούουσι»).—ὡς μὲν ἂν εἶποιτε . . . ὡς δὲ κωλύσαιτ' ἂν . . ., ἀντιθέσις.—ὡς μὲν ἂν εἶποιτε κτλ., πλαγία ἐρωτημητκ. πρότασις ἔξαρτωμένη ἐκ τοῦ παρεσκευάσθε = τίνοι μὲν τρόπῳ ἠθέλετε εἶπει δικαίους λόγους καὶ ἠθέλετε ἐννοήσει ἄλλον ὁμιλοῦντα; δίκαιοι δὲ λόγοι τίνες καλοῦνται; (βλ. ἀνωτέρω ἐν § 1). — ἄμεινον Φιλίπ. παρεσκευάσθε = (κατὰ τοῦτο)

εἰσθε καλύτερον ἀπὸ τὸν Φίλιπ. ἡτοιμασμένοι, γεγυμνασμένοι. — ὡς δὲ κωλ. κελ., πλαγία ἐρωτηματκ. πρότασις ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ ἀργῶς ἔχετε = τίνι δὲ τρόπῳ ἠθέλετε ἐμποδίσει ἐκεῖνον ἀπὸ τοῦ νὰ πράττῃ ταῦτα. — ἐφ' ὧν ἐστί νῦν = εἰς τὰ ὅποια τώρα ἀσχολεῖται (δηλ. εἰς τὸ παραβαίνειν τὴν εἰρήνην καὶ εἰς τὸ ἐπιβουλεύειν πᾶσι τοῖς Ἑλλησι). — παντελῶς ἀργῶς ἔχετε = (πρὸς τοῦτο) εἰσθε παντελῶς νωθοί.

§ 4.

συμβαίνει δὴ πρᾶγμ' ἀναγκ... καὶ ἴσως εἰκός, κατ' ἔννοιαν = λοιπὸν τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἀναγκαῖον, ἴσως καὶ δίκαιον. — ἐν οἷς ἐκάτεροι κτλ., ἀσύνδετον ὡς ἐπεξηγήσεις = εἰς ὅσα δηλ. ἀμφότεροι (ἡμεῖς καὶ ὁ Φίλ.) κατατρέβετε τὸν χρόνον σας καὶ περὶ ὅσα προθύμως ἀσχολεῖσθε. — ταῦτα (ὑποκμ.) ἄμεινον ἔκατ. ἔχει κτλ. = εἰς ταῦτα εὐδοκιμεῖτε ἀμφότεροι, δηλ. ἐκεῖνος μὲν εἰς τὰς πράξεις, σεις δὲ εἰς τοὺς λόγους.

§ 5.

εἰ μὲν οὖν... εἰ δ' ὅπως..., ἀντίθεσις. — καὶ νῦν λέγειν δικαιότερ(α) ὑμῖν ἐξαρκεῖ = καὶ τώρα ἀκόμη (ὡς μέχρι τοῦδε) εἶναι ἀρκετὸν εἰς ὑμᾶς νὰ ἐκφωνῆτε (μόνον) λόγους, δι' ὧν νὰ ὑποστηρίξητε ὅτι σεις ἔχετε περισσότερον δίκαιον παρὰ ὁ Φίλιππος. — ῥᾶδιόν (ἐστί) καὶ πόνος οὐδεὶς, ἢ αὐτὴ ἔννοια πρὸς περισσοτέραν ἐξαρσιν αὐτῆς δηλοῦται καὶ καταφατικῶς καὶ ἀποφατικῶς· σχῆμα ἐκ παραλλήλου (πρβλ. § 31 «ἐρῶ καὶ οὐκ ἀποκρούσομαι»). — πρόσεστι τῷ πράγματι = ὑπάρχει εἰς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα (δηλ. εἰς τὸ λέγειν δικαιότερα). — εἰ δ' ὅπως κτλ., ἢ σύνταξις: εἰ δὲ δεῖ σκοπεῖν, ὅπως τὰ π. ἐπανορθωθῆσεται καὶ (ὅπως) μὴ πάντα προελθόντα (μετχ. κατγρημκ. ἐκ τοῦ λήσει) ἔτι πορρωτέρω ἡμᾶς λήσει (μέλλ. τοῦ β. λανθάνειν) μηδ' ἐπιστήσεται (ἀμτβ.). ... = ἐὰν δὲ πρέπει νὰ σκεπτώμεθα πῶς ἢ παροῦσα (ἀθλία) κατάστασις τῶν πραγμάτων νὰ διορθωθῇ καὶ πῶς, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσωμεν, νὰ μὴ χειροτερεύσῃ ἀκόμη περισσότερον καὶ πῶς νὰ μὴ ἐπέλθῃ αἰφνιδίως ἐναντίον ἡμῶν... — ἐπανορθωθῆσεται, τὸ β. ἐνταῦθα μεταφορικῶς, κυριολεκτούμενον ἐπὶ τῶν πιπτόντων, οὗς στήνομεν ὀρθίους· ἢ παροῦσα κατάστασις τῶν πραγμάτων κατὰ τὴν § 2 εἶναι καταπε-

πτωκυῖα. Ὅμοίως μεταφορικῶς λέγονται καὶ τὰ β. ἐπιστήσεται... ἀντᾶραι.—μέγεθος δυνάμεως=μεγάλη δύναμις· πολλάκις οἱ Ἕλλη-
νες θέτουσιν οὐσιαστικὰ ἀντὶ ἐπιθέτων πρὸς ἕξαρσιν τῆς ἐννοίας
(πρβλ. Α' κατὰ Φιλ., § 25 «γέλως ἔστι»=γελοῖόν ἔστι).—πρὸς ἦν
οὐδ' ἀντᾶραι (ἀμτβτ.) δυν.=κατὰ τῆς ὁποίας οὐδὲ ν' ἀντισταθῶμεν
θὰ δυνηθῶμεν.—οὐχ ὁ αὐτὸς τρόπος (δηλ. ἔστι), ὅσπερ πρότερον
(δηλ. ἦν), τοῦ β., ἀπόδοσις τῆς ὑποθκ. προτάσεως εἰ δεῖ σκοπεῖν κτλ.
= δὲν εἶναι (τώρα) ὁ αὐτὸς τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι, ὁ ὁποῖος ἦτο
πρότερον.—ἀλλὰ καὶ τοῖς λ. ἅπασι καὶ τοῖς ἀκ. ὑμῖν... προαιρε-
τέον (ἔστι) = ἀλλὰ καὶ τοὺς λέγοντας ἅπαντας καὶ τοὺς ἀκούον-
τας ὑμᾶς ... δεῖ προαιρεῖσθαι = ἀλλὰ καὶ ὅλοι ἀνεξαίρετως οἱ
ῥήτορες καὶ σεις οἱ ἀκούοντες πρέπει νὰ προτιμᾶτε.—τὰ σώσοντα
= τὰ δυνάμενα σῶσαι (πρβλ. λόγον περὶ τῆς εἰρ. § 3 «ἔσται βελτίω»
—Α' κατὰ Φιλ., § 49 «τῶν κωλυσόντων»).—τῶν ῥάστων καὶ τῶν
ἠδίστων, γενικαὶ συγκριτικαὶ εἰς τὸ προαιρετέον (ἔστι), διότι ἐν
αὐτῷ περιέχεται συγκριτικὴ ἔννοια· διὰ τὸν αὐτὸν λόγον δέχονται
τοιαύτην γενικὴν καὶ τὰ β. προτιμᾶν, προκρίνειν καὶ τὸ ἀπλοῦν
αἰρεῖσθαι.

§ 6.

εἴ τις... θαρρεῖ (= ἔχει θάρρος, δὲν φοβεῖται) κτλ., αἰτιλγκ. πρό-
τασις ἕξαρτ. ἐκ τοῦ θαυμάζω μετὰ τὰ ψυχικοῦ πάθους σημαντικὰ
β. (χαίρειν, θαυμάζειν κλπ.) καὶ τὰς ταυτοσήμους ἀπροσώπους
ἐκφράσεις (αἰσχρόν ἔστι, θαυμαστόν ἔστι, ἄτοπὸν ἔστι κτλ.) τὸ
αἷτιον τοῦ ψυχικοῦ πάθους ἐκφέρεται ὄχι μόνον διὰ τοῦ ὅτι, ἀλλ'
ὑπὸ τὸν τύπον ὑποθέσεως καὶ διὰ τοῦ εἰ, δι' οὗ πολλάκις ἐκ λεπτό-
τητος ἀτικτῆς ἐκφέρεται καὶ πραγματικὸν αἷτιον.— τίς (= τινές),
ὑπονοοῦνται οὐ μόνον οἱ διεφθαρμένοι ῥήτορες, οἵτινες, ἵνα ἀπατώσι
τὸν λαόν, παρίστανον τὴν δύναμιν τοῦ Φιλίππου οὐχὶ ἐπίφοβον,
ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες οὐδόλως εἶχον κατανοήσει τοὺς δόλους
καὶ τὰ σχέδια τοῦ Φιλίπ. — ὄρων, μετχ. ἐνδοτικῆ. — καὶ ὅσων
κύριος, ἀκριβεστέρα διασάφησις τοῦ ἠλίκος = πόσον μέγας, δηλ.
πόσων (χωρῶν) κύριος εἶναι. — τοῦτο, δηλ. τὸ εἶναι τηλικούτων
τὸν Φίλ. — ἐφ' ὑμᾶς (= καθ' ὑμῶν), εὐφημισμὸς = εἰς τὸ κατα-
δουλώσασθαι ὑμᾶς. Ὁ ῥήτωρ, ὅσάκις ἀναφέρει μέλλουσαν συμφο-
ρὰν τῶν Ἀθην., συνήθως ἐκφράζει αὐτὴν λίαν χαριέντως καὶ κομ-

ψῶς δι' ἠπιωτέρων ἐκφράσεων. — παρασκευάζεσθαι, δηλ. τὸν Φίλιππον. — θαυμάζω, τοῦτο ὅτε μὲν λέγεται ἐπὶ καλῆς σημασίας, ὅτε = θαυμάζω, ἐκτιμῶ, ὅτε δὲ ἐπὶ κακῆς — ὡς ἐνταῦθα — ὅτε = παραξενεύομαι. — δεηθῆναι πάντων ὁμοίως ὑμῶν β. = θέλω νὰ παρακαλέσω πάντας ὑμᾶς ἀδιακρίτως (=μέχρις ἑνός) ἐπομένως καὶ τοὺς φοβουμένους καὶ τοὺς θαρροῦντας· μετὰ τὸ πᾶς καὶ ἅπας τίθενται συνήθως τὰ ἐπιρρ. ὁμοίως, ἅμα, ὁμοῦ πρὸς ἕξαρσιν τῆς ἐννοίας τοῦ ἐπιθέτου καὶ πρὸς διέγερσιν τῆς προσοχῆς τῶν ἀκροατῶν. — τοὺς λογισμοὺς = τὰς σκέψεις (μου) = τὰς αἰτίας. — διὰ βραχέων (= συντόμως), προδιόρθωσις· διὰ ταύτης ὁ ῥήτωρ προλαμβάνων διορθοῖ τὸ δυνάμενον νὰ κάμῃ κακὴν ἐντύπωσιν ὡς μακρὸν καὶ ἐκτενές. — δι' οὐς... δι' ὧν, ἐνταῦθα ἢ διὰ μετὰ διαφόρου πτώσεως πρὸς ἀποφυγὴν τῆς κακοφωνίας, ἣτις θὰ ἐγένετο, ἐὰν καὶ ὁ α' προσδιορισμὸς ἐτίθετο κατὰ γενικὴν (διὰ βραχέων, δι' ὧν) = δι' ἧς (αἰτίας)... ὑπὸ τῶν ὁποίων (αἰτιῶν [παρακινήθει]). — τᾶναντί' ἐμοὶ παρέστηκεν προσδοκᾶν (μέσση λέξις· ἐνταῦθα = φοβεῖσθαι) = μοῦ ἔχει ἔλθει εἰς τὸν νοῦν (= εὐρίσκομαι εἰς τὴν θέσιν) νὰ φοβῶμαι τὰ ἐναντία (δηλ.); — βέλτιον, δηλ. τῶν θαρροῦντων. — προορᾶν, δηλ. τὰ μέλλοντα. — ἄν δ' οἱ θαρ. καὶ πεπ. αὐτῶ, δηλ. βέλτιον ἐμοῦ προορᾶν δοκῶσιν. — οἱ θαρροῦντες, ἀπολύτως, ὡς καὶ ἀνωτέρω «εἴ τις θαρρεῖ». — πεπιστευκότες αὐτῶ = ἔχοντες (τυφλὴν) ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτὸν (τὸν Φίλ.). — τούτοις προσεθῆσθε, ἐξακολουθεῖ ἢ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ ἵνα· τὸ δὲ προσεθῆμαί τινα = συμφωνῶ μετὰ τινος.

§ 7 — 8.

λογίζομαι = σκέπτομαι, συλλογίζομαι. — τίνων... κατέστη; Πυλῶν κτλ., ὁ ῥήτωρ ἐρωτᾷ αὐτὸς ἑαυτὸν καὶ ἀποκρίνεται· σχῆμα ὑποφορᾶς (πρβλ. καὶ κατωτέρω § 24 καὶ λόγον περὶ τῆς εἰρ. § 17). — μετὰ τὴν εἰρήνην, τὴν Φιλοκράτειον. — Πυλῶν (= Θερμοπυλῶν) καὶ τῶν ἐν Φωκεῦσι πραγμάτων (= καὶ τῶν ἐν Φωκίδι πραγμάτων = καὶ τῆς Φωκίδος), περὶ τοῦ πράγματος βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 39. — τί οὖν; πῶς τούτοις ἐχρήσατο; διὰ τῆς ἐρωτήσεως, ἣν συχνάκις μεταχειρίζεται ὁ ῥήτωρ, ἐπιζητεῖ νὰ διεγείρῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροατῶν (πρβλ. κατωτέρω § 22, § 31—Α' κατὰ Φιλ. § 2, § 3—λόγον περὶ τῆς εἰρ. § 17). — πῶς τούτοις (δηλ. τοῖς πράγμασι) ἐχρ.;

κατ' ἔννοιαν = πῶς ἐκανόνισε τὰ ἐν Φωκίδι; — ἃ Θηβ. συμφέρει καὶ οὐχ ἃ τῇ πόλει (δηλ. ἡμῶν) = τὰ συμφέροντα τῶν Θηβαίων καὶ οὐχὶ τὰ συμφέροντα τῆς πόλεως ἡμῶν ὁ Φίλ. γενόμενος κύριος τῶν Θερμοπυλῶν καὶ εἰσελάσας εἰς Φωκίδα κατέστρεψε τοὺς Φωκεῖς, ἀσπόνδους ἐχθροὺς τῶν Θηβαίων, καὶ παρέδωκε τοῖς Θηβ. τὰς Βοιωτικὰς πόλεις Ὀρχομενὸν καὶ Κορώνειαν. — τί δήποτε; = διατὶ λοιπὸν (προετίμησε νὰ πράττῃ ταῦτα); — ὅτι... εἶδε = διότι ἐνόησε. — πρὸς πλεονεξίαν καὶ (πρὸς) τὸ πάνθ' ὑφ' αὐτ. π. τοὺς λ. ἐξετάζων = λογιζόμενος καὶ σκοπῶν πῶς ἂν πλεονεκτῆσαι καὶ πῶς ἂν πάνθ' ὑφ' αὐτῶ ποιήσαιο = σκεπτόμενος καὶ ἐξετάζων πῶς δύναται νὰ πλεονεκτήσῃ καὶ νὰ ὑποτάξῃ τὰ πάντα ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του. — καὶ οὐχὶ πρὸς εἰρήνην οὐδ' ἦσ. οὐδὲ δ. οὐδὲν, δηλ. τοὺς λογισμοὺς ἐξετάζων κατ' ἔννοιαν = καὶ οὐχὶ πῶς δύναται νὰ ἔχῃ εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν καὶ νὰ πράττῃ δίκαιόν τι. — ὅτι... οὐδὲν ἂν ἐνδείξαιτο... ἀλλὰ... ἔνα ντιώσεσθε, ἐπεξήγησις τοῦ τοῦτο παρατηρητέα ἢ διάφορος ἔκφρασις τῶν δύο μελῶν τῆς εἰδικῆς προτάσεως· τὸ οὐδὲν ἂν ἐνδείξαιτο δυνατικῆ εὐκτικῆ ἔχουσα ὡς ὑπόθεσιν τό: «εἰ βούλοιο, εἰ πειρῶτο»· τὸ δὲ ἐναντιώσεσθε διὰ ποικιλίαν συντάξεως παρίσταται ὡς τι βεβαίως γενησόμενον, ἄνευ ἀπὸ ὅρου τινὸς ἐξαρτήσεως (π. χ. εἰ βούλοιο). — τῇ μὲν ἡμετέρᾳ πόλει καὶ τοῖς ἦθεσι τοῖς ἡμετέροις, ἐν διὰ δουσὶν = τοῖς τῆς ἡμετέρας πόλεως ἦθεσι· διὰ τῆς συμπαρατάξεως δ' ὁμως τοῦ ὅλου καὶ μέρους (τῇ ἡμετ... καὶ τοῖς...) ὁ ῥήτωρ ἐπιζητεῖ τὴν μετ' ἐμφάσεως ἐν ἀρχῇ πρόταξιν τῆς ἀντωνυμίας (τῇ ἡμετέρᾳ), πρὸς ἣν ἀντιτίθεται τὸ κατωτέρω τοὺς δὲ Θηβαίους (§ 9). — τοῖς ἦθεσι τοῖς ἡμ. = εἰς τὰ ἦθη ἡμῶν (οἷτινες φροντίζομεν πάντοτε περὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ σωτηρίας τῶν Ἑλλήνων). — οὐδὲν ἂν ἐνδείξαιτο τοσοῦτον οὐδὲ (ἂν) ποιήσειεν = οὐδὲν τόσον μέγα πλεονέκτημα (= ὠφέλειαν) δύναται νὰ παρουσιάσῃ οὐδὲ νὰ παράσχῃ. — ὑμεῖς, παρατηρητέα ἢ μετὰβασις τοῦ α' προσώπου (τῇ ἡμετέρᾳ) εἰς β' πρόσ. (ὑμεῖς)· τοιαῦται μεταβολαὶ προσώπων συνήθεις παρὰ τῷ ῥήτορι (πρβλ. Α' κατὰ Φιλ., § 11 «ὑμεῖς ἕτερον Φίλιππον ποιήσετε οὗτος ἐπιτύξεται παρὰ τὴν ἡμετέραν ἀμέλειαν»). — τῶν ἄλλων τινὰς Ἑλλ., τὸ τινὰς ἐτέθη μεταξὺ τῶν δύο γενικῶν ἀντὶ νὰ προταχθῇ τούτων (= τινὰς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων) τὸ μὲν δι' εὐφωνίαν, ἵνα ἀποχρισθῶσι λέξεις ὁμοίως καταλήγουσαι (ἄλλων Ἑλλήνων), τὸ δὲ

πρὸς ἕξαρσιν τῆς προηγουμένης λέξεως (τῶν ἄλλων). — ἐκείνην πρόοισθε (νοητέος ὁ ἄν) = ἠθέλετε ἐγκαταλείπει εἰς τὴν διάκρισιν ἐκείνου· τὸ πρόοισθε (ἀόριστος τοῦ προίεμαι) ἔχει σχηματισθῆ κατὰ τὰ βαρύτονα· πῶς θὰ ἦτο, ἐὰν ἐσχηματίζετο κατὰ τὰ εἰς -μι; — τοῦ δικαίου λόγον ποιούμενοι (= φροντίζοντες περὶ τοῦ δικαίου), ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ περὶ Φιλίπ. λεχθέντα: «οὐχὶ πρὸς δίκαιον οὐδὲν τοὺς λογισμοὺς ἐξετάζων». — καὶ τὴν προσοῦσαν κτλ., ὑπερβατὸν = τὴν προσοῦσαν τῷ πράγματι ἀδοξίαν = τὴν καταισχύνην τὴν ὑπάρχουσαν ἐν αὐτῷ τῷ πράγματι (δηλ.;). — ἃ προσήκει (δηλ. προορᾶσθαι) προορώμενοι = προβλέποντες ὅσα πρέπει νὰ προβλέπητε (ὅτι δηλ. ἡ ὑφ' ὑμῶν ἐγκατάλειψις τῶν ἄλλων Ἑλλήνων εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ Φιλίπ. θὰ ἐπιφέρῃ τέλος καὶ τὴν ἰδικὴν σας καταστροφὴν). — τι τοιοῦτον... πράττειν, δηλ. νὰ καθυποτάτῃ τὰς ἑλλ. πόλεις. — ὡσπερ ἄν, δηλ. ἐναντιωθεῖητε. — εἰ πολ. τύχοιτε = ἐὰν κατὰ τύχην ἠθέλετε διεξάγει πόλεμον (κατ' αὐτοῦ [τοῦ Φιλ.]).

§ 9—10 εὔνοϊαν.

τοὺς δὲ Θ. ἠγεῖτο... τὰ λοιπὰ εἰσείν, ὅπως β., πράττειν ἑαυτὸν = περὶ δὲ τῶν Θηβ. ἐνόμιζεν ὅτι θ' ἀφήσωσιν αὐτὸν νὰ κανονίζῃ τὰ λοιπὰ ζητήματα κατ' ἀρέσκειαν. — ὅπερ συνέβη (= ὅπερ καὶ πράγματι συνέβη), συχνάκις ὁ ῥήτωρ μεταχειρίζεται ἐν τοῖς λόγοις αὐτοῦ τοιαύτας μικρὰς παρεμβολάς· διὰ τούτων ὄχι μόνον κατορθοῖ ν' ἀποφεύγῃ τὴν διατύπωσιν προτάσεων τινῶν — ὡς ἐνταῦθα τῶν προτάσεων: καὶ ὅτι ὁ Φίλιππος ὀρθῶς ἔκρινεν εἰς τοῦτο, γνωρίζετε —, ἀλλὰ καὶ ἐπιζητεῖ νὰ προδιαθέτῃ τοὺς ἀκροατὰς εἰς τὴν εὐκολωτέραν ἀποδοχὴν τῆς ἐπομένης ἐννοίας, εἰς ἣν ἀποδίδει μεγάλην σπουδαιότητα. — ἀντὶ τῶν ἑαυτοῖς (δηλ. τοῖς Θηβ.) γιγνομένων = ἀπέναντι (εἰς ἀντάλλαγμα) τῶν ὠφελειῶν, αἱ ὁποῖαι παρέχονται (ὑπὸ τοῦ Φιλίπ.) εἰς αὐτούς. Ὁ ῥήτωρ ὑπαινίσσεται ἐνταῦθα ὡς ὠφελείας 1) τὴν ὑπὸ τοῦ Φιλίπ. καταστροφὴν τῶν Φωκῶν, τῶν ἀσπόνδων ἐχθρῶν τῶν Θηβ., καὶ 2) τὴν παράδοσιν εἰς τοὺς Θηβ. τῶν Βοιωτικῶν πόλεων Ὀρχομενοῦ καὶ Κορωνείας. — οὐχ ὅπως = οὐ μόνον οὐ... ἀλλὰ καὶ. — ἀντιπράξειν καὶ διακωλ... συστρατεύσειν, τὰ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ ἠγεῖτο· ὑποκείμ. δὲ τῶν ἀπρμφ.: τοὺς Θηβαίους. — ἄν αὐτοὺς κελεύῃ, δηλ. συστρατεύειν. — τοὺς Μεσσ. καὶ τοὺς Ἀργ. ... εὔ ποιεῖ (= εὐεργετεῖ [ὑποστηρίζων αὐτούς

κατὰ τῶν Λακεδ.]), περὶ τοῦ πράγματος πρβλ. κατωτέρω § 15.—
ταῦθ' (= ταῦτά) ὑπειληφώς = ἔχων σχηματίζει (περὶ αὐτῶν) τὴν
αὐτὴν γνώμην (ἦν καὶ περὶ τῶν Θηβ. [δηλ. ;]).—ὁ καὶ=τοῦτο δὲ
ἀκριβῶς (τὸ ὅτι δηλ. ὁ Φίλ. οὕτως φρονεῖ).—καθ' (=περὶ, ὑπὲρ)
ὑμῶν=δι' ὑμᾶς.—ἐγκώμιον (=ἔπαινος), ἐξαιρέται ἢ λέξις ἐν τέλει
τιθεμένη.—κέκρισθε (δηλ. ὑπὸ Φιλίπ.)... μόνοι... ἂν... προέσθαι
=κέκρικε (Φίλ.)... μόνους ὑμᾶς κτλ. = ὁ Φίλ., ὡς ἐξ αὐτῶν τῶν
ἔργων του (= ἐξ αὐτῆς τῆς διαγωγῆς του) φαίνεται, ἔχει σχημα-
τίζει γνώμην ὅτι μόνοι ὑμεῖς ἐξ ὄλων τῶν ἀνθρώπων ἀντὶ οὐδενὸς
κέρδους (δὲν) ἠθέλετε θυσιάσει.—μηδενὸς κέρδους, γενκ. τοῦ τιμή-
ματος, ὡς καὶ αἱ κατωτέρω γενκ.: μηδεμιᾶς χάριτος μηδ' ὠφε-
λείας.—τὰ κοινὰ δίκαια τῶν Ἑλλ., δηλ. τὴν ἐλευθερίαν καὶ αὐτο-
νομίαν τῶν Ἑλλήνων.—μηδ' ἀνταλλάξασθαι (νοητέος ὁ ἂν) μηδ.
χάρ. μηδ' ὠφ.= καὶ ὅτι ἀντὶ οὐδεμιᾶς χάριτος καὶ ὠφελείας (δὲν)
ἠθέλετε ἀνταλλάξει.

§ 10 καὶ ταῦτα—11.

εἰκότως = δικαίως. — ὑπέιληφε = φρονεῖ. — κατ' Ἄργ., ἢ κατὰ
καὶ ἐνταῦθα = περὶ. — ὡς ἑτέρως, τὸ ὡς ἐπιτατικὸν = ὄλως δια-
φορετικά. — τὰ πρὸ τούτων = τὸ παρελθόν. — εὐρίσκει καὶ ἀκούει
= εὐρίσκει ὁ ἴδιος (ἐν βιβλίοις) καὶ ἀκούει παρ' ἄλλων (ἐκ παρα-
δόσεως ἀπὸ στόματος εἰς στόμα). — τοὺς μὲν ὑμετέρους προγό-
νους... τοὺς δὲ Θ. καὶ Ἄργ. προγόνους, ἀντίθεσις ἢ α' αἰτιατκ.
ὑποκμ. τῶν μετχ. ἀνασχομένους, προελομένους, ὑπομείναντας,
πράξαντας, αἵτινες εἶναι κατγρμτκ. ἐξαρτώμεναι ἐκ τῶν β. εὐρί-
σκει καὶ ἀκούει ἢ δὲ β' αἰτιατκ.: τοὺς δὲ Θηβ. καὶ Ἄργ. προγό-
νους ὑποκμ. τῶν μετχ. συστρατεύσαντας, ἐναντιωθέντας, αἵτινες
καὶ αὐταὶ εἶναι κτγρμτκ. ἐξαρτώμεναι ἐκ τῶν αὐτῶν β. — ἐξόν,
αἰτιατκ. ἀπόλυτος = ἐν ᾧ ἦτο δυνατόν.—ὥστ' (= ἐφ' ᾧ τε) αὐτοὺς
ὑπακ. β. = ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ εἶναι αὐτοὶ (οἱ Ἄθην.) ὑπήκοοι τοῦ
βασιλέως (τῶν Περσῶν).—οὐ μόνον οὐκ ἀνασχομένους τὸν λόγον
τ. = (ὅτι οἱ μὲν ἴδιοί μας πρόγονοι...) ὄχι μόνον δὲν ἠνέχθησαν
(= δὲν ἀπεδέχθησαν) τὴν πρότασιν ταύτην (τοῦ νὰ γίνωσι δηλ.
ἡγεμόνες τῶν Ἑλλ. ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ εἶναι αὐτοὶ — οἱ Ἄθην.—ὑπή-
κοοι τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν). Ἐνταῦθα ὁ ῥήτωρ θέλων νὰ
ἐξάρη ἔτι μᾶλλον τὰ λαμπρὰ ἦθη τῶν προγόνων ὁμιλεῖ ὑπερβο-

λικῶς· διότι ὁ Μαρδόνιος ὀλίγον πρὸ τῆς ἐν Πλαταιαῖς μάχης (479) δὲν ὑπέβαλεν εἰς τοὺς Ἴαθην. τοιαύτην πρότασιν — τὴν ἡγεμονίαν δηλ. τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ εἶναι οἱ Ἴαθην. ὑπήκοοι τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν —, ἀλλὰ προέτεινε αὐτοῖς — κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, ἀφηγούμενον λεπτομερῶς (ἐν βιβλ. VIII, κεφ. 140 κ. ἐ.) τὰς πρὸς τοὺς Ἴαθην. διαπραγματεύσεις τοῦ Μαρδονίου — συμμαχίαν, ἀντὶ τῆς ὁποίας ὑπισχνεῖτο τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς πόλεως καὶ τῶν ναῶν, τὴν ἐξασφάλισιν τῆς αὐτονομίας καὶ τῆς χώρας των, προσέτι δὲ καὶ τὴν παραχώρησιν ἄλλης πόλεως, ὅταν οὗτοι ἤθελον ἐκλέξει. Οἱ Ἴαθναῖοι τὴν πρότασιν ταύτην τοῦ Μαρδ., τὴν διαβιβάσθησαν αὐτοῖς διὰ τοῦ βασιλέως τῶν Μακεδ. Ἀλεξάνδρου, ἀπέκρουσαν εἰπόντες τοὺς ἀξιωματικοὺς ἐκείνους λόγους, ὅτι, ἐφ' ὅσον ὁ ἥλιος πορευέται τὴν αὐτὴν τροχίαν, ἣν τῶρα διατρέχει, οὐδέποτε θὰ συμμαχήσωσι μετὰ τοῦ Ξέρξου, ἀλλὰ πεπειθότες εἰς τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἥρωας, ὧν ἐκεῖνος ἀσεβῶς ἐνέπρησε τοὺς ναοὺς καὶ τὰ ἀγάλματα, θὰ ἐπιμένωσιν ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας των. — Ἀλεξάνδρος, υἱὸς τοῦ Ἀμύντου, βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων, φίλος τῶν Ἴαθναίων· ἐλθὼν ὀλίγον πρὸ τῆς ἐν Πλαταιαῖς μάχης (479) ὡς ἀπεσταλμένος τοῦ Μαρδονίου εἰς Ἀθήνας προέτεινε τοῖς Ἴαθην. τὴν μετὰ τῶν Περσῶν συμμαχίαν. — τούτων, δηλ. τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας (ἐπομένως καὶ τοῦ Φιλ.)· περιφρονητικῶς ἔχει λεχθῆ ταῦτο. — περὶ τούτων = περὶ τούτου τοῦ λόγου = διὰ ταύτην τὴν πρότασιν ὡς ἐνταῦθα ἐπαναλαμβάνεται δις τό: τούτων, οὕτω καὶ ὀλίγω κατωτέρω τό: ταῦτα. — κῆρυξ, ὁ Δημοσθ. σκοπίμως μεταχειρίζεται τὴν περιφρονητικὴν ταύτην ἔκφρασιν ἀντὶ τοῦ: πρεσβευτῆς: εἰς ὑπηρεσίας κῆρυκος ἐχρησιμοποῖει ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἓνα πρόγονον τοῦ Φιλίππου! — τὴν χώραν ἐκλιπεῖν, ὁ ῥήτωρ ἐννοεῖ τὴν β' — καὶ οὐχὶ τὴν α' (τὴν γενομένην τότε;) — μετανάστασιν τῶν Ἴαθναίων, ἣν οὗτοι ἀπεφάσισαν ὀλίγον πρὸ τῆς ἐν Πλαταιαῖς μάχης (479), διότι δὲν ἠδύναντο ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τὴν ὑπέρογκον δύναμιν τοῦ Μαρδονίου· οἱ Ἴαθην. καταλιπόντες τὴν χώραν των διεπεραιώθησαν σὺν γυναίξιν καὶ τέχνοις εἰς Σαλαμίνα. — πρᾶξαντας ταῦτα, ἐννοεῖ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην (479), ἐν ἣ οἱ Ἴαθην. κατήγαγον περιφανῆ νίκη. — γλίχονται = διακαῶς ἐπιθυμοῦσι. — λέγειν... εἰπεῖν, διὰ τοῦ α' ὁ ῥήτωρ παριστᾷ τὴν πρᾶ-

ξιν τοῦ λέγειν ἐν τῇ διαρκείᾳ τῆς, διὰ τοῦ β' δηλοῖ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ λέγειν. — διόπερ = διὰ τοῦτο δὲ βεβαίως. — κἀγὼ παραλείψω, παραλείψις. — ἔστι γὰρ κτλ., ὁ ῥήτωρ ἀσμένως ὑπομνησκει τοὺς ἄθην. τὰ κατορθώματα τῶν προγόνων των, ἵνα παρορμήσῃ αὐτοὺς εἰς ἐπιτέλεσιν ὁμοίων πράξεων. — τὰ κείνων, τίνων; — ἢ ὡς τῷ λόγῳ τις ἂν εἴποι, β' ὄρος τῆς συγκρίσεως = ἢ ὥστε τῷ λόγῳ (τινὰ) ἂν εἴπειν = ἢ ὥστε νὰ δύναται τις νὰ εἴπῃ δι' ἀξίου λόγου. — τοὺς δέ... προγόνους τοὺς μὲν... τοὺς δέ, παραθετικὸς ἐπιμερισμός· κατὰ τοῦτον τὸ δλον (τοὺς... προγόνους) ἀντὶ νὰ τεθῆ ὁμαλώτερον κατὰ γενκ. μεριστικὴν τίθεται ὁμοιοπτῶτως πρὸς τὰ ἐπιφερόμενα μέρη αὐτοῦ (τοὺς μὲν... τοὺς δέ) ἐν τῇ μεταφράσει ἄς ἀποδοθῆ οὕτως: ὡς πρὸς τοὺς προγόνους δ' ὅμως τῶν Θηβ. καὶ Ἄργ. — ἢ: περὶ τῶν προγόνων δ' ὅμως τῶν Θηβ. καὶ Ἄργ. — (εὐρίσκει καὶ ἀκούει ὅτι) ἐκείνοι μὲν... οὗτοι δέ. — τοὺς μὲν συστρατεύσαντας τῷ β., ἐννοεῖ τοὺς Θηβαίους· οὗτοι προσχωρήσαντες εἰς τὸν Ξέρξην μετὰ τὴν ἐν Θερμοπύλαις μάχην ὑπεστήριζον αὐτὸν εἰς τὰς ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἐπιχειρήσεις του· ἐν τῇ μάχῃ τῶν Πλαταιῶν κατεῖχον τὸ δεξιὸν κέρασ τοῦ Περσικοῦ στρατεύματος. — τοὺς δέ (δηλ. τοὺς Ἀργεῖους) οὐκ ἐναντιωθέντας (δηλ. αὐτῷ [τῷ βαρβάρῳ]), οἱ Ἀργεῖοι προσκληθέντες ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν συμμαχίαν αὐτῶν κατὰ τοῦ Ξέρξου ἠρνήθησαν νὰ πράξωσι τοῦτο, τὸ μὲν διότι τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον ἠμπόδισεν αὐτοὺς εἰς τοῦτο, τὸ δὲ διότι δὲν ἐδόθη αὐταῖς ἡ ἡγεμονία τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ, ἣν οὗτοι ἀπήτησαν.

§ 12.

ἀμφοτέρους (δηλ. τοὺς Θηβ. καὶ Ἄργ.), ἡ αἰτιατκ. ὑποκμ. τῶν μετχ. ἀγαπήσοντας... σκεψομένους, αἵτινες εἶναι κτγρμτκ. ἐξαρτώμεναι ἐκ τοῦ οἶδε· ὡς ἀντικμ. τῆς α' εἶναι τό: τὸ ἰδίᾳ λυσιτελοῦν, τῆς δὲ β' τό: ὅ,τι συνοίσει κοινῇ τοῖς Ἑλλ. = γνωρίζει ὅτι καὶ οἱ δύο θὰ προτιμήσωσι τὸ ἴδιον αὐτῶν συμφέρον καὶ δὲν θὰ λάβωσιν ὑπ' ὅσιν τὸ κοινὸν συμφέρον τῶν Ἑλλ. — ἰδίᾳ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ κοινῇ· ἢ ἀντίθεσις καθίσταται ἐμφαντικωτέρα διὰ τῆς θέσεως τοῦ ἰδία πρὸ τοῦ: τὸ λυσιτελοῦν. — εἰ ὑμᾶς ἔλοιτο = ἐὰν προτιμήσῃ ὑμᾶς. — ἐπὶ τοῖς δικαίοις αἰρήσεσθαι, τὸ ἀπαρμφ-

ἐκ τοῦ ἡγεῖτο = ἐνόμιζεν ὅτι... ἡ ἀποκτίσῃ φίλους ἐπὶ τῷ ὄρω
 νὰ πράττῃ τὰ δίκαια. — εἰ δ' ἐκείνοις πρόσθοιτο (ἀόρ. τοῦ προστί-
 θεμαι ἐσχηματισμένος κατὰ τὰ βαρύτερα· πῶς θὰ ἦτο κατὰ τὰ εἰς
 -μι;) = ἐὰν δὲ προστεθῇ εἰς ἐκείνους (δηλ. τοὺς Θηβ. καὶ Ἀργ.)
 = ἐὰν δὲ κάμῃ ἐκείνους φίλους. — συνεργοὺς ἔξειν (ἐκ τοῦ ἡγεῖτο) τῆς
 αὐτοῦ πλ. = (ὅτι) θὰ ἔχῃ (αὐτοὺς) συμβοηθοὺς (πρὸς ἐκτέλεσιν)
 τῶν πλεονεκτικῶν του σχεδίων. — διὰ ταῦτ' = διὰ τοῦτο (δηλ. διὰ
 τὸ ἡγεῖσθαι τὸν Φίλ. ἐπὶ τοῖς δίκαιοις αἰρήσεσθαι ὑμᾶς φίλους
 κτλ.). — καὶ τότε καὶ νῦν αἰρεῖται, παρατηρητέον ὅτι τίθεται ἐνε-
 στῶς χρόνος μετ' ἐπιρρ. διαφόρου χρόνου. — καὶ τότε, ὅτε δηλ. ἀνε-
 μίχθη οὗτος — ὁ Φίλ. — εἰς τὰ ἐν Φωκίδι. — καὶ νῦν, δηλ. μετὰ τὴν
 εἰρήνην, τὴν συνομολογηθεῖσαν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ ὑμῶν. — διὰ
 ταῦτ'... αἰρεῖται. οὐ γὰρ δὴ κτλ. = διὰ τοῦτο προτιμᾷ ἐκείνους
 ἀντὶ ὑμῶν καὶ τότε καὶ τώρα καὶ ὄχι βεβαίως διότι βλέπει ὅτι
 αὐτοὶ ἔχουσι περισσοτέρας τριήρεις ἀπὸ ὑμᾶς. Οἱ Ἀθην. τότε —
 κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Δημοσθ. — ἠδύνατο νὰ ἐξοπλίσωσι περὶ
 τὰς 300 τριήρεις. — οὐδ' ἐν μὲν τῇ μεσ... εὔρηκεν, τῆς δ(ἐ) ἐπὶ
 τῇ θ... ἀφῆστηκεν, ἢ σύνταξις κατὰ παράταξιν ἀντὶ καθ' ὑπότα-
 ξιν = οὐδ' ἐν τῇ μεσογειᾷ... εὔρηκώς, τῆς ἐπὶ τῇ θ... ἀφῆστηκεν
 = οὐδὲ διότι, ἐπειδὴ εὔρε (= ἀνεκάλυψε) σπουδαίαν τινὰ (= τιν')
 χερσαίαν δύναμιν, παραιτεῖται (= δὲν θέλει) τὴν κυριαρχίαν τῆς
 θαλάσσης καὶ τῶν ἐμπορικῶν λιμένων. — οὐδ' ἀμνημονεῖ τοὺς λ.
 οὐδὲ τὰς ὑπ. = οὐδὲ διότι λησμονεῖ τοὺς λόγους καὶ τὰς ὑποσχέ-
 σεις· αὐτὰς ἔτι τὰς ὑποσχέσεις — ἃς εὐθύς κατωτέρω ἱκαναφέρει ὁ
 Δημοσθ. — δὲν εἶχε δώσει ὁ Φίλιπ. εἰς τοὺς Ἀθην. κατὰ τὴν
 συνομολόγησιν τῆς μετ' αὐτῶν εἰρήνης — ὡς ὁ ἴδιος ὁ ῥήτωρ
 ὁμολογεῖ ἐν τῷ περὶ τῆς εἰρ. λόγῳ του § 10 «ταῦτ' οὐτ' οἶδα
 οὔτε προσδοκῶ» —, ἀλλὰ φίλοι τοῦ Φιλίπ. ἔξυπηρετοῦντες τοὺς
 σκοποὺς αὐτοῦ ἐν Ἀθήναις. — ἐφ' αἷς (= δι' αὐτῶν) τῆς εἰρήνης
 ἔτυχεν, ἐναυθὰ ὁ ῥήτωρ διαθρύπτει τὴν ὑπερφηάνειαν τῶν
 ἀκρατῶν του παρουσιάζει οὗτος τὴν συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης
 ὡς πράγμα τι διακαῶς ὑπὸ τοῦ Φιλίπ. παθούμενον (ἔτυχε), ἐν ᾧ
 — ὡς γνωστὸν — τὴν εἰρήνην ἐπεθύμησαν μᾶλλον οἱ Ἀθην.
 ἢ ὁ Φίλιππος.

§ 13.

ἀλλὰ νῆ Δία κτλ., ὁ ῥήτωρ εἰσάγει ἐνδεχομένην ἔνστασιν τινος καὶ ἀμέσως ταύτην ἀνασκευάζει (ἀλλὰ τοῦτον κτλ.)· σχῆμα ὑποφοράς· πρβλ. καὶ κατωτέρω § 14 «ἀλλ' ἐβιάσθη κτλ.».—εἴποι τις ἂν=ἴσως εἶπη τις.—ὡς πάντα ταῦτ' εἰδῶς=ὡς ἔάν ἐγνώριζεν ὅλα ταῦτα (δηλ. τὰ μουσικὰ σχέδια τοῦ Φιλίπ.).—οὐδ' ὄν ἐγὼ κατηγοροῦ=οὐδὲ τούτων ἕνεκα, ἃ ἐγὼ (αὐτοῦ) κατηγοροῦ=οὐδὲ δι' ὅσα κατηγοροῦ ἐγὼ αὐτόν.—τότε, δηλ. μετὰ τὸ τέλος τοῦ Φωκικοῦ πολέμου.—ταῦτ' ἔπραξε, δηλ. ποῖα;—ἀλλὰ τῷ δικ. τοὺς Θηβ. ἢ ὑμᾶς ἄξ. =ἀλλὰ (διὰ τοῦτο), διότι οἱ Θηβ. ἀπήτουν δικαιοτέρα ἀπὸ σᾶς (=διότι αἱ ἀπαιτήσεις τῶν Θηβ. ἦσαν δικαιοτέρα ἀπὸ τὰς ἰδικὰς σας). Οἱ Θηβ. ἀπήτουν ν' ἀποδοθῶσιν αὐτοῖς αἱ Βοιωτικαὶ πόλεις Ὀρχομενὸς καὶ Κορώνεια, ἃς κατὰ τὸν Φωκικὸν πόλεμον κατεῖχον οἱ Φωκεῖς (πρβλ. τὸν περὶ τῆς εἰρ. λόγον § 21 «τῷ τῶν Ὀρχομενὸν καὶ Κορώνειαν λαβεῖν ἐπιθυμεῖν κτλ.»).—ἀλλὰ τοῦτον καὶ μόνον πάντων τῶν λόγων=ἀλλ' ἀκριβῶς ταύτην μόνην τὴν δικαιολογίαν ἐξ ὅλων τῶν ἄλλων (δικαιολογιῶν).—οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ... εἰπεῖν=δὲν ἐπιτρέπεται αὐτὸς νὰ εἶπη.—νῦν, ὅτε δηλ. ὁ Φίλ. διατάττει τοὺς Λακεδ. ν' ἀφίνωσι τὴν Μεσσήνην αὐτόνομον.—ὁ γὰρ Μεσσο. κτλ.=πῶς γὰρ ἂν ὁ Μεσσο. Λακεδ. ἀφιέναι κελεύων σκήπτω (τοῦ β. σκήπτωμα), Ὀρχομενὸν καὶ Κορώνειαν τότε Θηβ. παραδούς, πεπονημέναι ταῦτα τῷ νομίζεω δίκαια (ταῦτα) εἶναι;=διότι πῶς δύναται ἐκεῖνος, ὅστις διατάττει τοὺς Λακεδ. ν' ἀφίνωσι τὴν Μεσσο. αὐτόνομον, νὰ προφασισθῆ ὅτι, ὅτε τότε παρέδωκεν εἰς τοὺς Θηβ. τὸν Ὀρχ. καὶ τὴν Κορ., ἔπραξε τοῦτο (τὴν παράδοσιν δηλ. τοῦ Ὀρχ. καὶ τῆς Κορ.), διότι ἐνόμιζεν ὅτι αὕτη—ἢ παράδοσις—στηρίζεται ἐπὶ τοῦ δικαίου; Ἡ ἔννοια: ὁ Φίλ. ἀφ' ἐνὸς μὲν διατάττει τοὺς Λακεδ. ν' ἀφίνωσι τὴν Μεσσήνην αὐτόνομον, ἀφ' ἑτέρου δὲ παρέδωκε τὸν Ὀρχομενὸν καὶ τὴν Κορώνειαν εἰς τοὺς Θηβ. ἐπομένως δὲ δύναται νὰ λεχθῆ περὶ τοῦ Φιλίπ., ὅτι οὗτος ἐκ δικαιοσύνης παρέδωκε τὰς Βοιωτικὰς πόλεις, Ὀρχ. καὶ Κορ., διότι τότε ὤφειλε νὰ πράξῃ τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τὴν Μεσσήνην, ν' ἀφήσῃ δηλ. αὐτὴν εἰς τοὺς Λακεδ. καὶ νὰ μὴ ἀπαιτῆ τὴν αὐτονομίαν αὐτῆς. Πολὺ δὲ περισσότερον ὤφειλε νὰ πράξῃ τοῦτο διὰ τὴν Μεσσήνην ἢ διὰ τὸν Ὀρχ. καὶ τὴν Κορ. καθ' ὅσον

ἡ μὲν Μεσσήνη ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν—ἀπὸ 400 περίπου—διετέλει ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Λακεδ. καὶ ὡς ἐκ τούτου οὗτοι εἶχον δικαίωματα ἐπ' αὐτῆς, αἱ δὲ Βοιωτικαὶ πόλεις, Ὀρχ. καὶ Κορ., ὑπήρξαν πάντοτε ἀνεξάρτητοι καὶ ἐλεύθεροι καὶ ὡς ἐκ τούτου οὐδὲν δικαίωμα εἶχον ἐπ' αὐτῶν οἱ Θηβαῖοι.

§ 14—16.

ἀλλ' ἐβιάσθη (= ἐξηναγκάσθη) κτλ., ὑποφορά: πρβλ. § 13 « ἀλλὰ νῆ Δί' » κτλ.: περὶ τοῦ πράγματος πρβλ. λόγον περὶ τῆς εἰρ. § 22. — τοῦτο γὰρ ἐστ' ὑπόλοιπον = διότι τοῦτο (μόνον) ὑπολείπεται: « ἀκόμη νὰ εἶπῃ τις. — παρὰ γνώμην = ἄκων (§ 16) = παρὰ τὴν θέλησίν του. — τῶν Θεττ. ἱπ. καὶ τῶν Θηβ. ὄπλ. ἐν μέσῳ ληφθεὶς = ἐπειδὴ εὐρέθη ἐν μέσῳ τῶν Θεσσ. ἱππέων καὶ τῶν Θηβ. ὄπλιτῶν οἱ Θεσσαλοὶ καὶ Θηβ. ἦσαν σύμμαχοι τοῦ Φιλίπ. καὶ τῇ βοήθειά τούτων ἐπεράτωσεν οὗτος τὸν Φωκικὸν πόλεμον. — συνεχώρησε ταῦτα = παρεχώρησεν (εἰς αὐτοὺς — τοὺς Θηβ. —) ταῦτα (δηλ. τὰς Βοιωτικὰς πόλεις Ὀρχομενὸν καὶ Κορώνειαν). — καλῶς = ὠραῖα! Εἰρωνικὴ ἀπόκρισις τοῦ ῥήτορος εἰς τὴν προσηγηθεῖσαν ἐνδεχομένην ἔνστασιν. — μέλλειν = ὅτι σκοπεύει. — πρὸς τοὺς Θ. αὐτὸν ὑπόπτως ἔχειν = τοὺς Θηβ. αὐτὸν ὑποπτεύειν = νὰ ὑποπτεύῃ αὐτὸς τοὺς Θηβ. = νὰ δυσπιστῇ πρὸς τοὺς Θηβ.: οἱ Ἀθην. καὶ οἱ Θηβ. ἔτρεφον πρὸς ἀλλήλους ἄσπονδον μῖσος (πρβλ. λόγον περὶ τῆς εἰρ. § 15 κ. ἐ.) ἐπομένως ἀν οἱ Ἀθην. ἤκουον ὅτι οἱ Θηβ. θὰ πάθωσι κακὸν τι, πολὺ θὰ ἠὺχαριστοῦντο: διέδιδον ἔθεν τινὲς ὅτι ὁ Φίλ. σκοπεύει νὰ κακοποιήσῃ αὐτούς: τὰς τοιαύτας ὁμῶς διαδόσεις ἐνήργει αὐτὸς ὁ Φίλ. διὰ τῶν ἐμίσθων ὀργάνων αὐτοῦ θέλων ν' ἀπατᾷ τοὺς Ἀθην. καὶ ν' ἀποσπᾷ τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἀπὸ τῶν μελετωμένων σχεδίων του (πρβλ. Α' κατὰ Φιλ., § 48 « ὑμῶν δ' οἱ μὲν περιμόντες... φασὶ Φίλιππον πράττειν τὴν Θηβαίων κατάλυσιν... »). — λογοποιοῦσι περιμόντες = περιερχόμενοι (ἀνὰ τὴν ἀγορὰν) διαδίδουσι. — τινὲς, ὑπαινίσσεται ῥήτορας φιλιππίζοντας. — ὡς Ἐλλάτειαν τειχιεῖ, ἡ Ἐλλάτεια ὄχυρά πόλις τῆς Φωκίδος παρὰ τὸν Κηφισόν, ἡ κλεῖς τῆς Βοιωτίας. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ Φωκικοῦ πολέμου — τῷ 346 — κατεσκάφη μετ' ἄλλων Βοιωτικῶν πόλεων κατ' ἀπόφασιν τοῦ ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου. Ἡ ἀνοικοδόμησις

καὶ ὀχύρωσις αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Φιλίπ. θὰ ἐθεωρεῖτο ὡς ἀπειλή κατὰ τῶν Θηβαίων. — ὁ δέ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ φασὶ μὲν. — μέλλει καὶ μελλήσῃ = ἔχει σκοπὸν καὶ δὲν θὰ παύσῃ νὰ ἔχῃ εἰρωνικῶς = οὐδέποτε θὰ πράξῃ. — τοῖς Μεσσο. καὶ τοῖς Ἀργ. ἐπὶ τοὺς Λακ. συνεισβάλλειν = τοὺς Μεσσο. καὶ Ἀργεῖους νὰ βοηθῇ κατὰ τῶν Λακεδ. — ἀλλὰ καὶ ξένους (= ἀλλ' ἤδη καὶ ξένους [= μισθοφόρους])... καὶ χρήματα... καὶ δύναμιν..., πολυσύνδετον, δι' οὗ δηλοῦται ἡ σπουδή, μεθ' ἧς πράττει ταῦτα ὁ Φίλ. — εἰσπέμπει καὶ ... ἀποστέλλει, δηλ. εἰς τοὺς Μεσσηνίους καὶ Ἀργεῖους· περὶ τοῦ πράγματος πρβλ. § 9. — αὐτὸς ἐστὶ προσδόκιμος = αὐτὸς προσδοκᾶται (δηλ. ἦξειν εἰς Πελοπόννησον) = αὐτὸς ἀναμένεται νὰ ἔλθῃ εἰς Πελοπόννησον. — τοὺς μὲν ὄντας κτλ., ἡ συνέπεια τῶν φημῶν τῶν λογοποιῶν ἐπιφέρεται ἀσυνδέτως καὶ συμπυκνοῦται ἐπιγραμματικῶς εἰς σαρκαστικὴν ἀντίθεσιν (τοὺς μὲν ὄντας... οὓς δ' ἀπώλεσεν...) = (λοιπὸν) τοὺς μὲν ζῶντας ἐχθροὺς τῶν Θηβ., τοὺς Λακεδ., διανοεῖται νὰ καταστρέψῃ (= ἀναιρεῖ), τούτους δέ, τοὺς ὁποίους ὁ ἴδιος πρότερον κατέστρεψε, τοὺς Φωκεῖς, διανοεῖται τώρα ν' ἀνορθώσῃ (διὰ τῆς ἀνοικοδομήσεως δηλ. τῆς Ἐλατείας, ἣτις θὰ ἰσοδυναμῇ πρὸς πολιτικὴν ἀναζωογόνησιν τῶν Φωκέων); Ἡ ἔννοια: ἐν ᾧ σκέπτεται νὰ καταστρέψῃ τοὺς ζῶντας ἐχθροὺς τῶν Θηβ., τοὺς Λακ., εἶναι δυνατόν ποτε νὰ διανοῆται ν' ἀνορθώσῃ τοὺς Φωκεῖς, οὓς κατέστρεψε χάριν τῶν Θηβ.; — ἐγὼ μὲν γάρ..., ὁ μὲν ἐνταῦθα ἀνεῦ ἀνταποδοτικῆς δέ ὥστε = μὴν = βεβαίως ὁ δὲ γὰρ αἰτιολογεῖ τὴν ἐξῆς νοουμένην πρότασιν: ἐγὼ δὲν δύναμαι νὰ πιστεύσω ταῦτα· διότι κτλ. ... — οὐκ ἂν ἠγοῦμαι κτλ., ὁ ἂν, ὅστις ἐπαναλαμβάνεται κατωτέρω (οὐτ' ἂν...), ἀποδοτέος τῷ ἐναντιοῦσθαι = φρονῶ ὅτι (= κατὰ τὴν γνώμην μου) ὁ Φίλ., ἐὰν ἐξαναγκασθεὶς ἐπραξέ παρατὴν θέλησιν τὰ πρῶτα (δηλ. τὴν παράδοσιν εἰς τοὺς Θηβ. τοῦ Ὀρχομενοῦ καὶ τῆς Κορωνείας) ἢ ἐὰν τώρα ἐδυσπίσται πρὸς τοὺς Θηβαίους, δὲν θὰ ἠναντιοῦτο συνεχῶς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐκείνων (δηλ. κατὰ τῶν Λακ.). Ἡ ἔννοια: κατὰ τὴν γνώμην μου ὁ Φίλ. δὲν θὰ ἠναντιοῦτο μετὰ τοσαύτης ἐπιμονῆς κατὰ τῶν Λακ., τῶν ἐχθρῶν τῶν Θηβ., ἐὰν κατ' ἀρχὰς ἐξαναγκασθεὶς παρέδωκεν εἰς τοὺς Θηβ. τὸν Ὀρχομενὸν καὶ τὴν Κορωνεῖαν· ὡσαύτως δὲν θὰ ἠναντιοῦτο κατὰ τῶν Λακ., τῶν ἐχθρῶν τῶν Θηβ., καὶ ἐὰν τώρα οὗτος ἐδυσπίσται πρὸς αὐτούς. —

ἀφ' ὧν νῦν ποιεῖ = ἀπὸ τούτων, ἃ νῦν ποιεῖ. — κάκειν' ἐκ προ-
 δηλός ἐστι π. = εἶναι φανερός ὅτι καὶ ἐκεῖνα (δηλ. τὰ πρῶτα)
 ἔπραξεν ἐκουσίως καὶ ἀπὸ σκοποῦ. — ἐκ πάντων δ'... (δηλός ἐστι)
 πάνθ', ἃ πραγμ. κτλ. = ἐξ ὅλων δὲ εἶναι φανερός ὅτι ὅλα, ὅσα
 πράττει καὶ ἐνεργεῖ, συστηματικῶς διευθύνει κατὰ τῆς ἡμετέρας
 πόλεως. — ἂν τις ὀρθῶς θεωρῇ (= παρατηρῇ, ἐξετάζῃ), ἢ μικρὰ
 αὕτη παρεμβολή (πρβλ. § 9) χρησιμεύει τὸ μὲν πρὸς διέγερσιν
 τῆς προσοχῆς τῶν ἀκρατῶν — διότι τίς ἀκρατῆς δὲν θὰ ἐπεθύ-
 μει νὰ θεωρῇ ὀρθῶς; -- τὸ δὲ πρὸς ἀποχωρισμὸν καὶ ἔξαρσιν τῆς
 κυρίας ἐννοίας (πάντα... συντάττων), πρὸς ἣν ὁ ῥήτωρ θέλει νὰ
 στρέψῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἀκρατῶν.

§ 17 — 19 προόψεσθαι.

καὶ τοῦτο (δηλ. τὸ συντάττειν πάντα κατὰ τῆς πόλεως) ἐξ
 ἀνάγκης κτλ., κατ' ἐννοίαν = καὶ εἰς τοῦτο αὐτὸς εἶναι τρόπον τινὰ
 ἠναγκασμένος τῶρα δὲ τοῦλάχιστον (ὅτε δηλ. προσπαθῶν νὰ καθυ-
 ποτάξῃ ὑφ' ἑαυτὸν τὴν Ἑλλάδα μεγάλως ἔχει ἀδικήσει ἡμᾶς).
 Ἡ προσθήκη τρόπον τινὰ χρησιμεύει πρὸς μετρίασιν τῆς ἐκφρά-
 σεως ἐξ ἀνάγκης, καθ' ὅσον ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ ἀνάγκης
 ἐξωτερικῆς, ἀλλὰ περὶ ἐσωτερικῆς, λογικῆς ἀνάγκης· ἡ ἐννοία: ἐὰν
 ὁ Φίλ. θέλῃ νὰ ἐνεργῇ συμφῶνως πρὸς τὸν σκοπὸν του, ὀφείλει
 νὰ εἶναι ἐχθρὸς τῶν Ἀθηναίων. — λογιζέσθε (προστικτ.) γὰρ = διότι
 συλλογίσθητε, σκέφθητε (τὰ ἐξῆς). — ἄρχειν βούλεται... ἀδικεῖ
 κτλ., τὸ ἀσύνδετον ἀρ' ἐνός τῶν περιόδων, ἢ συντομία ἀφ' ἐτέρου
 καὶ ἀπλότης αὐτῶν, προσδίδουσιν εἰς τὸν λόγον ἔμφασιν, σαφήνειαν
 καὶ χάριν. — τούτου δ' ἀνταγωνιστὰς μ. ὑπείληφεν ὑμᾶς = εἰς τοῦτο
 δὲ (δηλ. εἰς τὸ ἄρχειν) μόνον ὑμᾶς θεωρεῖ (= εὐρίσκει) ἀνταγωνι-
 στὰς. — ἀδικεῖ (= ὡς ἐκ τούτου) ἀδικεῖ (δηλ. ὑμᾶς, ὅπερ νοητέον ἐκ
 τοῦ ἐπομένου: οἷς γὰρ κτλ.). — πολὺν ἤδη χρόνον, ἦτοι ἀπὸ τοῦ ἔτους
 357, ὅτε προσέβαλε τὴν Ἀμφίπολιν μέχρι τοῦ 344, καθ' ὃ ἐξεφω-
 νήθη ὁ παρῶν λόγος. — καὶ τοῦτο, ὅτι δηλ. ἀδικεῖ ὑμᾶς ἐπὶ πολὺν
 ἤδη χρόνον. — αὐτὸς ἄρ. σύνοιδεν αὐτῶ = αὐτὸς πολὺ καλὰ συναι-
 σθάνεται. — οἷς γὰρ οὔσιν κτλ., ἔλξίς = τούτοις γάρ, ἃ ὄντα ὑμέτερα
 ἔχει, πάντα κτλ. = διότι διὰ τούτων, τὰ ὅποια, ἂν καὶ ἦσαν ἰδικά σας,
 κατέχει, πάντα τὰ ἄλλα ἀσφαλῶς ἔχει εἰς τὴν κατοχὴν του. Ἡ

έννοια: αἱ ἀρπαγεῖσαι ἀπὸ σᾶς κτήσεις, ἢ Ἀμφίπολις δηλ., Ποτειδαία, Πύδνα, Μεθώνη καὶ ἄλλαι ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ πόλεις (πρβλ. Α' κατὰ Φιλ. § 4), ἐξασφαλίζουσι πάσας τὰς ὑπολοίπους κτήσεις του. — εἰ γὰρ ... προεῖτο (ἀόρ. [όριστ. ἢ εὐκτ.;] τοῦ β. προίεμαι) ... οὐδ' ἂν ... ἠγεῖτο = διότι ἐὰν τὴν Ἀμφίπολιν καὶ Ποτειδαίαν ἄφινε (τότε, κατὰ τὴν συνομολόγησιν δηλ. τῆς Φιλοκρατείου εἰρήνης [ἐν ἔτει 346]), ὅτε ὑπὸ τῶν Ἀθην. πρέσβειων προετάθη τῷ Φιλ. ν' ἀποδώσῃ τοῖς Ἀθην. τὰς πόλεις αὐτάς) οὐδὲ ἐν τῇ πατρίδι του (δηλ. ἐν τῇ Μακεδονίᾳ) θὰ ἐθεώρει ἑαυτὸν ἀσφαλῆ (= θὰ ἠδύνατο νὰ μένῃ ἀσφαλῶς)· περὶ τῆς Ἀμφιπόλεως καὶ Ποτειδαίας βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 28. — καὶ αὐτὸν ὕ. ἐπιβ. κτλ., ἐπεξήγησις τοῦ ἀμφότερα = καὶ ὅτι δηλ. αὐτὸς σᾶς ἐπιβουλεύεται καὶ ὅτι σεῖς ἐννοεῖτε τοῦτο· ἐτέθη δὲ ἢ α' μετχ. κατ' αἰτιατκ. ἀντὶ ὀνομαστ. (καὶ αὐτὸς ... ἐπιβουλεύων) τὸ μὲν ἵνα καταστήσῃ ἐμφαντικωτέραν τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ὑμᾶς αἰσθανομένους, τὸ δὲ ἵνα συμφωνήσῃ κατὰ πτώσιν πρὸς τὴν ἐπομένην μετχ. (αἰσθανομένους). — εὖ φρονεῖν δ' ὑμᾶς ὑπολαμβάνων = ἐπειδὴ δὲ θεωρεῖ ὑμᾶς συνετούς. — δικαίως αὐτὸν μισεῖν (δηλ. ὑμᾶς) νομίζει = πολὺ ὀρθῶς νομίζει ὅτι σεῖς τὸν μισεῖτε· λοιπὸν καὶ αὐτὸς ὁ Φιλ. θὰ ἐθεώρει τοὺς Ἀθην. ἀνοήτους, ἂν οὗτοι δὲν ἐμίσουν αὐτόν. — καὶ παρῶξυνται (γ' ἐνικ. πρόσ. πρκμ. τοῦ παροξύνομαι) = καὶ ὡς (ἐκ τούτου) εἶναι ἐξηρηθισμένος, ἐξωργισμένος (καθ' ὑμῶν). Ὁρθὴ ψυχολογικὴ παρατήρησις: ὁ παραμονεύων ἐξοργίζεται ἔτι περισσότερο κατὰ τοῦ θυματοῦς του, ἐὰν τοῦτο ἐννοῶσιν τὴν ἐνέδραν λαμβάνῃ προφυλακτικὰ μέτρα. — πείσεσθαι τι (δηλ. ὑφ' ὑμῶν) προσδοκῶν, ἂν καιρὸν λάβητε = διότι περιμένει ἀπὸ σᾶς, ἂν εὕρητε εὐκαιρίαν, νὰ πάθῃ κακόν τι. — ἂν μὴ φθῶσῃ ποιήσας (τι [κακόν]) πρότερος, τὸ πρότερος εἰς τὸ φθῶσῃ πλεοναστικῶς = καθ' ἣν περίπτωσιν δὲν προλάβῃ αὐτὸς νὰ πράξῃ κακόν τι εἰς σᾶς. — διὰ ταῦτα, ἵνα δηλ. μὴ πάθῃ αὐτὸς κακόν τι, ἂν δὲν προλάβῃ. — ἐγογγυορεν, ἐφέστηκε, ἐπὶ τῇ π. θεραπεύει, τὸ ἀσύνδετον ἐνταῦθα πρὸς δῆλωσιν τῆς τραχῆς καὶ ἀνησυχίας, μεθ' ἧς ἐνεργεῖ ὁ Φιλ. = ἐπαγρυπνεῖ, παραμονεύει, περιποιεῖται πρὸς βλάβην τῆς (ἡμετέρας) πόλεως (= ἵνα χρησιμοποιήσῃ κατὰ τῆς ἡμετέρας πόλεως). — Πελ. τοὺς ταῦτά βουλ. τούτοις (δηλ. τοῖς Θηβαίοις) = τοὺς θέλοντας ἐκ τῶν Πελοπ. τὰ ἴδια μὲ τούτους, τοὺς Θηβαίους (δηλ. τὴν ὑποστήριξιν

τοῦ Φιλίπ. πρὸς ἐπίτευξιν τῶν ἀτομικῶν του συμφερόντων). — οὐς διὰ μὲν πλ. κτλ. = περὶ τῶν ὁποίων νομίζει ὅτι διὰ μὲν τὴν (ὑπ' αὐτοῦ ἰκανοποιηθεῖσαν) πλεονεξίαν των θά μένωσιν εὐχαριστημένοι μὲ τὴν παροῦσαν κατάστασιν. Τὴν πλεονεξίαν τῶν μὲν Θηβ. ἰκανοποίησεν ὁ Φίλ. διὰ τῆς παραδόσεως εἰς αὐτοὺς τοῦ Ὀρχομενοῦ, τῆς Κορωνείας καὶ ἄλλων Βοιωτικῶν πόλεων (πρβλ. λόγον περὶ τῆς εἰρ. § 21), τῶν δὲ ὁμοφρονούντων τοῖς Θηβ. Πελοποννησίων διὰ τῆς ὑποστηρίξεως, ἣν παρέχει εἰς αὐτοὺς κατὰ τῶν Λακεδ. — διὰ δὲ σκαιότητα τρ. κτλ. = διὰ δὲ τὴν ἡλιθιότητά των (ὅτι) οὐδὲν ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα συμβησομένων (ὅτι δηλ. καὶ αὐτοὶ θά ὑποταγῶσιν ὑπ' αὐτοῦ — τοῦ Φιλίπ. —) θά προΐδωσι. Περὶ τῆς ἡλιθιότητος τῶν Θηβαίων πρβλ. λόγον περὶ τῆς εἰρ. § 15.

§ 19 καίτοι . . .

καίτοι σωφρονοῦσί γε καὶ μετρίως κτλ. = καὶ ὅμως ἄνθρωποι καὶ ὀλίγον μόνον νοῦν ἔχοντες δύνανται ν' ἀντιληφθῶσι σαφῆ παραδείγματα (τῶν μετὰ ταῦτα συμβησομένων, δηλ. τῶν συνεπειῶν, ἃς θά ἔχη ἢ μετὰ τοῦ Φιλ. συμμαχία). — καὶ μετρίως, ὁ Δημοσθ. ἐπιτείνει τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐπιρρ. διὰ τῆς θέσεως αὐτοῦ μετὰ τὸ σωφρονοῦσί γε, πρὸς δὲ τούτοις καὶ διὰ τοῦ ἐπιδοτικῆς συνδέσμου καί. — ἔμοιγ' εἰπεῖν συνέβη = τὸ ἔφερον ἢ περίστασις νὰ εἶπω (ποτέ, ὅτε δηλ. μετ' ἄλλων πρέσβειων ἐστάλην — κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος ἔτους [ἦτοι τοῦ 344]) — εἰς Πελοπ., ἵνα ἀποτρέψω τὰς πελοποννησιακὰς πόλεις ἀπὸ τῆς μετὰ τοῦ Φιλ. συμμαχίας· βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 69). — βέλτιον δ' ἴσως κτλ., ὡς β' ὅρος τῆς συγκρίσεως νοητέον τό: ἢ μὴ εἰρησθαι· κατ' ἔννοιαν = καὶ τὰ ὁποῖα (παραδείγματα) ἴσως καλὸν (ὠφέλιμον) εἶναι νὰ ἔχωσι λεχθῆ καὶ πρὸς ὑμᾶς.

§ 20 — 21.

πῶς γὰρ κτλ., σχῆμα ἀποστροφῆς, καθ' ὃ ὁ ῥήτωρ ἀποστρέφει τὸν λόγον ἀπὸ τῶν ἀκροατῶν του πρὸς ἄλλα πρόσωπα· τὸ γὰρ ἐπεξηγηματικὸν συναπτέον κατ' ἔννοιαν τῷ ἔφην, τὸ δὲ πῶς τῷ ἐπιρρ. δυσχερῶς = εἶπον δηλαδὴ (τότε): «ὦ ἄνδρες Μεσσήνιοι, με πόσην δυσαρέσκειαν, νομίζετε, (ὅτι) οἱ Ὀλύμπιοι ἤκουον . . . ; »

κατ' ἔννοιαν = μέ πολὺ μεγάλην δυσάρεσκειαν ἤκουον . . . οἱ δ' Ὀλύμπιοι κάτοικοι τῆς Ὀλύμπου, πόλεως τῆς Χαλκιδικῆς ἐπὶ τῆς ΒΔ πλευρᾶς τοῦ Ἰσθμοῦ κόλπου (βλ. γεωγρ. πίν.). — εἴ τις τι λέγει = ὁσάκις ἔλεγέ τις τι. — Ἀνθεμοῦντα, πόλιν ἐν Μακεδονίᾳ οὐ μακρὰν τῆς Ὀλύμπου (βλ. γεωγρ. πίν.)· ταύτην παρεχώρησεν ὁ Φίλ. τοῖς Ὀλυμπίοις τῷ 357, θέλων νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν οὐδετερότητα αὐτῶν ἐν τῷ ἀγῶνι, ὃν οὗτος ἀνέλαβε κατὰ τῆς Ἀμφιπόλεως. — αὐτοῖς ἀφίει (πρτκ. τοῦ ἀφίημι) = ἄφινεν εἰς αὐτοὺς (διαμφισβητοῦντας αὐτὸν — τὸν Ἀνθεμοῦντα — ἀπὸ πολλοῦ πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας). — οὐ . . . ἀντεποιοῦντο = ἐφ' οὐ ἤγειρον ἀξιώσεις. — οἱ πρότερον Μακ. β. = οἱ πρότεροι βασιλεῖς τῆς Μακεδ. — Ποτεΐδαιαν, περὶ ταύτης βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 28· ἡ πόλις αὕτη παρεδόθη ὑπὸ τοῦ Φίλ. εἰς τοὺς Ὀλυμπίους ἐν ἔτος μετὰ τὴν εἰς αὐτοὺς παραχώρησιν τοῦ Ἀνθεμοῦντος, ἦτοι τῷ 356. — ἐκβάλλων, δηλ. ἐκ Ποτεΐδαίας. — καὶ τὴν μὲν ἔχθραν κτλ., ἐξακολουθεῖ νὰ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ ὅτε = καὶ (ὅτε οὕτω [διὰ τῆς ἐκδιώξεως δηλ. ἐκ τῆς Ποτεΐδαίας τῶν ἀποίκων Ἀθην.]) τὴν μὲν ἐκ μέρους ἡμῶν ἔχθραν (= τὸ μῖσος ἡμῶν) αὐτὸς εἶχεν ἐπισύρει καθ' ἑαυτοῦ. — καρποῦσθαι, καθαρῶς τελκ. ἀπρμφ. = ἔνα καρπῶνται. — ἄρα προσδοκᾶν αὐτοὺς, τὸ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ οἴεσθε = ἀρά γε, νομίζετε, (ὅτι) αὐτοὶ (δηλ. οἱ Ὀλύμπιοι) ἀνέμενον. — τοιαῦτα πείσεσθαι = νὰ πάθωσι τοιαῦτα (ὁποῖα δηλ. ἔπαθον ἀργότερον, ἦτοι νὰ καταστραφῇ ἡ χώρα των, καὶ αὐτοὶ νὰ πωληθῶσιν ὡς δοῦλοι [πρβλ. κατωτέρω § 21]). — ἢ λέγοντος ἂν τινος πιστεῦσαι οἴεσθε; τὸ ἂν ἀποδοτέον τῷ πιστεῦσαι, ἢ δὲ μετχ. ὑποθετκ. (= εἰ ἔλεγέ τις) = ἦ, νομίζετε, (ὅτι), ἐάν τις ἔλεγεν (εἰς αὐτοὺς τοῦτο), ἦθελον πιστεῦσαι; (ὅχι βεβαίως). — ἀλλ' ὅμως = καὶ ὅμως. — μικρὸν χρόνον — πολὺν, τὴν ἀλλοτρίαν — τῆς αὐτῶν, ἀντιθέσεις. — μικρὸν χρόνον = ἐπ' ὀλίγον (χρόνον). — τὴν ἀλλοτρίαν, δηλ. χώραν ἢ γῆν (ἦτοι τὴν Ποτεΐδαιαν, τὴν ἀφαιρεθεῖσαν ἀπὸ τοῦς Ἀθην. [§ 20]). — καρπωσάμενοι, μετχ. χρονκ. = ἄφ' οὐ ἐκαρπώθησαν = ἄφ' οὐ ὑπῆρξαν κύριοι. — πολὺν (= ἐπὶ πολὺν χρόνον), ὁ Δημοσθ. δὲν λέγει πάντα (χρόνον [= διὰ παντός]), διότι δὲν θέλει νὰ παραστήσῃ τὴν δυστυχίαν τῶν Ὀλυμπ. ὡς ἀνεπανόρθωτον (καὶ οὕτω τὴν δύναμιν τοῦ Φιλίπ. ὡς ἀκατάβλητον). — στέρ., αἰσχροῦς ἐκπεσόντες . . . κρατηθέντες . . . πρᾶθέντες, τὸ φοβερόν τοῦ πράγματος

εἰκονίζεται ὄχι μόνον διὰ τοῦ ὁμοιοπτώτου, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐπι-
σωρεύσεως καὶ ἐπαναλήψεως τραχειῶν λέξεων καὶ δυσπροφέ-
ρων.— αἰσχροῦς ἐκλεπσόντες, δηλ. ὑπὸ τοῦ Φιλ. = διότι κατὰ τρό-
πον αἰσχρὸν ἐξεδιώχθησαν (ἐκ ταύτης — τῆς χώρας των —)· τὸ
αἰσχροῦς ἐπεξηγεῖται διὰ τῶν ἐπομένων μετχ. — οὐ κρατηθέντες
(= νικηθέντες), δηλ. ὑπὸ Φιλίπ.— προδοθέντες ὑπ' ἄλ., ἢ Ὀλυν-
θος ἔπεσε διὰ προδοσίας δύο αὐτῆς πολιτῶν, τοῦ Εὐθυκράτους καὶ
τοῦ Λασθένους, δεκασθέντων διὰ μακεδονικοῦ χρήματος (ἐν ἔτει
348). — καὶ πραθέντες (= πωληθέντες), καὶ εἰς ταύτην τὴν μετχ.
ἀποδοτέον τό: ὑπ' ἁλλήλων· μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ὀλύνθου ὁ
Εὐθυκράτης ἐγένετο τιμητῆς (= ὥρισε τὴν τιμὴν) τῶν αἰχμαλώ-
των. — οὐ γὰρ κτλ., γνώμη τοῦ Δημοσθ. = διότι οὐδέποτε εἶναι
ἀκίνδουνοι εἰς τὰς ἐλευθέρως πολιτείας (= εἰς τὰς δημοκρατίας)
αὐταὶ οἱ πολὺ στεναὶ σχέσεις αὐτῶν μὲ τοὺς τυράννους. Τὴν
αὐτὴν γνώμην ἐκφράζει ὁ ῥήτωρ καὶ ἐν τῷ Α' Ὀλυνθιακῷ § 5
«ὄλως ἄπιστον, οἶμαι, ταῖς πολιτείαις ἢ τυραννίς». — αὐταὶ, ἄς
δηλ. καὶ σεῖς, ὦ Μεσσ., τώρα θέλετε νὰ συνάψητε.

§ 22.

τί δ' οἱ Θειταλοὶ (δηλ. ἔπαθον), κατ' ἔννοιαν = τί δὲ συνέβη
μὲ τοὺς Θεσσαλοὺς; — ὅτ' = (οὐχι ὅτι, ἀλλ') ὅτε. — αὐτοῖς, δοκτ.
χαριστική. — τοὺς τυράννους (δηλ. τῶν Φερῶν) ἐξέβαλλε, τὸ 356
καὶ αὐθις τὸ 352· περὶ τοῦ πράγμ. βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 28-29. — καὶ
πάλιν, δηλ. ὅτε. — Νίκαιαν, φρούριον τῶν Ἐπικνημιδίων Λοκρῶν
εἰς τὰς ὑπηρείας τῆς Οἰτης καὶ πλησίον τῶν Θερμοπυλῶν (βλ.
(γεωγρ. πίν.)· τοῦτο, ἔχον ὡς ἐκ τῆς ὀχυρᾶς αὐτοῦ θέσεως σπου-
δαίαν στρατηγικὴν σημασίαν, ἔδωκεν ὁ Φίλ. εἰς τοὺς Θεσσαλοὺς
— ἐν ἔτει 346 — θέλων νὰ δείξῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ἀκράδαντον πεποι-
θησιν, ἣν οὗτος ἔχει εἰς τὴν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν αὐτῶν. — Μαγνη-
σίαν, χώραν τῆς Θεσσαλίας περιλαμβάνουσαν τὴν περιοχὴν τῶν
ὄρεων Ὀσσης καὶ Πηλίου (βλ. γεωγρ. πίν.)· καὶ ταύτην — ὡς
καὶ τὴν Νίκαιαν — ἔδωκεν ὁ Φίλ. τῷ 346 εἰς τοὺς Θεσσαλοὺς,
ἀφ' ὧν αὕτη εἶχεν ἀποστατήσει. — προσδοκᾶν, ἐκ τοῦ οἶσθε· ὡς
ὑποκμ. τοῦ ἀπρμφ. νοητέα ἢ αἰτιατκ. αὐτοὺς (δηλ. τοὺς Θεσσα-
λοὺς) = νομίζετε ὅτι αὐτοὶ ἀνέμενον. — τὴν καθεστῶσαν νῦν δεκα-

δαρχίαν ἔσεσθαι παρ' αὐτοῖς=νά ἐγκαθιδρυθῆ—τῷ 344—παρ' αὐτοῖς ἢ νῦν ὑπάρχουσα δεκαρχία (= κυβέρνησις ἀποτελουμένη ἐκ δέκα ἀρχόντων). Ὁ Φίλ. κατέστησε—ὡς φαίνεται ἄλλοθεν [ἐκ τοῦ Γ' κατὰ Φιλ. § 26]—παρὰ τοῖς Θεσσαλοῖς οὐχὶ δεκαδαρχίαν, ἀλλὰ τετραρχίαν· ὁ δὲ ῥήτωρ ὁμοῦς ἀγορεύων πρὸ τῶν Μεσσ., παρ' οἷς οἱ Λακεδ. ἄλλοτε εἶχον ἐγκαθιδρύσει δεκαδαρχίαν, σκοπίμως μετεχειρίσθη ἐνταῦθα τὴν παρὰ τοῖς Μεσσηνίοις—καθὼς καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς ἔχθροῖς τῆς Σπάρτης—πολὺ γνωστὴν καὶ μισητὴν λέξιν (δεκαδαρχίαν), ἵνα σαφεστέραν καταστήσῃ τὴν ὑποδούλωσιν τῶν Θεσσαλῶν, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἵνα ὑποδείξῃ τοῖς Μεσσ., ὅτι καὶ αὐτοὶ τὰ αὐτὰ θὰ ὑποστῶσι νῦν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου—ὅποια καὶ πρότερον ὑπέστησαν ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων—ἐάν δώσωσι πίστιν εἰς τὰς ὑποσχέσεις αὐτοῦ.—ἢ τὸν τὴν πυλαίαν ἀπ. κτλ., πυλαία ἐνταῦθα=(οὐχὶ ἢ φθινοπωρινῇ συνεδρία τῶν Ἀμφικτυόνων ἐν Ἀνθήλῃ παρὰ τὰς Πύλας, ἀλλὰ) τὸ δικαίωμα τῆς συμμετοχῆς ἐν τῇ ἀμφικτυονικῇ συνεδρίῳ· τὸ δὲ ἀπρμφ. παραιρήσεσθαι ἔξαρτ. ἐκ τοῦ προσδοκᾶν, ὅπερ ἐκ τοῦ οὔεσθε = ἢ (ἀνέμενον) αὐτός, ὅστις ἀπέδωκεν εἰς αὐτοὺς—ἐν εἰσι 346—τὸ δικαίωμα τῆς συμμετοχῆς αὐτῶν ἐν τῇ ἀμφικτυονικῇ συνεδρίῳ, αὐτὸς ὁ ἴδιος ν' ἀφαιρέσῃ—βραδύτερον—τὰς ἰδίας αὐτῶν προσόδους (ἦτοι τοὺς φόρους τοὺς προερχομένους ἐκ τῶν λιμένων καὶ ἀγορῶν); Οἱ Θεσσαλοὶ ἀπὸ πολλοῦ—ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς ἀμφικτυονίας, τοῦ θρησκευτικοῦ δηλ. καὶ πολιτικοῦ συνδέσμου τῶν περὶ τὴν Οἴτην οἰκούντων λαῶν—εἶχον ἔδραν καὶ ψῆφον ἐν τῇ ἀμφικτυονικῇ συνεδρίῳ· τῶν προνομίων ὁμοῦς τούτων ἐστερήθησαν βραδύτερον ὑπὸ τῶν Φωκῶν καὶ πρὸς ἐπανάκτησιν αὐτῶν συνεμάχησαν μετὰ τοῦ Φιλίπ. πρὸς πόλεμον κατὰ τῶν γειτόνων τῶν· πρβλ. λόγον περὶ τῆς εἰρ. § 23.—οὐκ ἔστι ταῦτα, κατ' ἔννοιαν=ὄχι, βεβαίως ὄχι.—ἀλλὰ μὴν=ἀλλ' ὁμοῦς (§ 21).—καὶ πᾶσιν ἔστιν εἰδέναι, κατ' ἔννοιαν=καθὼς πᾶς τις δύναται νὰ μάθῃ.

§ 23 — 25.

ὁμοῦς δὲ... διδόντα κτλ., παρατηρητέα ἐν ταύτῃ τῇ περιόδῳ α') ἢ ἀντίθεσις διδόντα μὲν... ἔξηπατηκότα δέ..., καὶ β') ἢ συνωνυμία ἔξηπατηκότα καὶ παρακεκρομένον (τοῦ β. παρακροῦο-

μαι, ὅπερ κυρίως = κυτωῖ ὀλίγον τὴν ζυγαριά ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος [πλαγίως] καὶ οὕτως ἐξαπατῶ εἰς τὸ ζύγι· εἶτα = ἀποπλανῶ, ἐξαπατῶ· αἰ μετχ. διδόντα καὶ ὑπισχνούμενον κτηρμτκ. ἐξαρτώμεναι ἐκ τοῦ θεωρεῖτε, ὅπερ προστακτικῆς ἐγκλίσεως· ὡσαύτως καὶ αἰ μετχ. ἐξηπατηκότα καὶ παρακεκρουμένον, αἵτινες ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ ἰδεῖν· τοῦτο δὲ ἐκ τοῦ ἀπεύχεσθε, ὅπερ προστακτ. ἐγκλίσεως· κατ' ἔννοιαν = σεῖς δὲ τὰς μὲν δωρεὰς καὶ ὑποσχέσεις τοῦ Φιλίπ. (ὡς δηλ. παρέχει εἰς ὑμᾶς νῦν ὁ Φίλ. [πρὸβλ. § 15]) παρατηρεῖτε, εὐχεσθε δὲ ἦδη, ἂν εἰσθε συνετοί, νὰ μὴ ἴδῃτε τὰς δολιότητος καὶ τὰς ἀπάτας αὐτοῦ. — ἔστι τοίνυν κτλ., παρατηρητέον ὅτι ὁ ῥήτωρ τὴν κυρίαν ἔννοιαν· λοιπὸν σεῖς κατὰ τῆς δολιότητος καὶ ἀπάτης τοῦ Φιλίπ. ὀχυρώθητε διὰ τῆς ἀπιστίας (= τῆς δυσπιστίας), δὲν ἐπιφέρει εὐθύς, ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον καταλήγει εἰς αὐτὴν· κατὰ πρῶτον ὀνομάζει ἄλλα φυλακτήρια καὶ χαρακτηρίζει αὐτά· κατόπιν ἀναφέρει τὰ πλεονεκτήματα, τὰ ὅποια ἔχει ἕν κοινὸν φυλακτήριον, καὶ μετὰ τὴν ἐρώτησιν· τί οὖν ἔστι τοῦτο ὀνομάζει τέλος αὐτό· ἀπιστία. Οὕτω διατυπώσας τὴν κυρίαν ἔννοιαν κατορθοῖ ὁ ῥήτωρ τὸ μὲν ν' ἀναπτύξῃ αὐτὴν ἐκτενῶς καὶ ἐμφαντικῶς, τὸ δὲ νὰ κρατήσῃ ἀδιάπτωτον τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροατῶν εἰς αὐτὴν. — ἔστι τοίνυν... παντοδαπὰ εὕρημένα (= εὕρηματα) ταῖς πόλεσι πρὸς φυλ. καὶ σωτ. = λοιπὸν ὑπάρχουσι παντὸς εἶδους ἐπινοήματα πρὸς προστασίαν καὶ ἄμυναν τῶν πόλεων. — οἶον = παραδείγματος χάριν. — καὶ τἄλλ', ὅσα τοιαῦτα (δηλ. ἐστί), κατ' ἔννοιαν = καὶ ἄλλα παρόμοια. — καὶ ταῦτα μὲν ἔστιν ἅπαντα χειροποίητα, παρατηρητέος ὁ ὀμαλὸς καὶ γλυκὺς ἦχος τῶν λέξεων. — χειροποίητα = κατεσκευασμένα δι' ἀνθρωπίνης χειρὸς (καὶ ὡς τούτου φθαρτά)· ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἠ φύσις. — καὶ δαπάνης προσδεῖται = καὶ ἀπαιτοῦσι προσέτι (ἐκτὸς δηλ. τοῦ ὅτι εἶναι ἔργα ἀνθρώπινα) δαπάνην. — ἐν δέ τι = ἕν δὲ μοναδικόν. — κοινόν, οὕτως ὥστε πᾶς νὰ δύναται νὰ ἔχη αὐτό, καὶ μάλιστα ἄνευ δαπάνης· ἀντιτίθεται πρὸς τὸ δαπάνης προσδεῖται. — ἠ φύσις τῶν εὐ φρονούντων ἐν αὐτῇ κέκτ. = οἱ συνετοὶ ἄνθρωποι ἐκ φύσεως ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς. — φυλακτήριον, ἢ ἐν τέλει τῆς προτάσεως θέσις τῆς λέξεως ἐξαίρει τὴν ἔννοιαν αὐτῆς. — ἀγαθὸν = ὠφέλιμον. — τοῖς πλήθεσι πρὸς τοὺς τυρ. = εἰς τοὺς ἐλευθέρους λαοὺς ἀπέναντι τῶν τυράννων. — τί οὖν ἔστι τοῦτο,

πρβλ. ἀνωτέρω § 7. — τ α ύ τ η ν φυλάττετε, τ α ύ τ η ς ἀντέχεσθε (= ἀπὸ ταύτης [ὡς ἀπὸ ἀγκύρας σωτηρίας] στερρῶς νὰ κρατηθῆτε= μὲ ταύτην νὰ προφυλάττησθε) ἂν τ α ύ τ η ν σφύζετε (= διαφυλάττειτε), καθὼς ἐμφαντικῶς ἀνεπτύχθη ἢ προηγουμένη ἔννοια: ἀπιστία, οὕτω καὶ ἡ μετὰ ταύτης συνημμένη ἔννοια τῶν προτροπῶν ἐξαίρεται διὰ τῆς ἐπισωρεύσεως τῶν τριῶν συνωνύμων, διὰ τῆς ἐπαναφορᾶς καὶ τοῦ πολυπλόκου, ἦτοι διὰ τῆς ἐπαναλήψεως κατὰ διάφορον πτῶσιν τῆς ἀντωνυμίας, τῆς ἀντικαθιστώσεως τὴν κυρίαν ἔννοιαν (ἀπιστία), καὶ διὰ τοῦ ἀσυνδέτου.—οὐδὲν μὴ δεινὸν πάθητε=οὐ (φόβος ἔστι) μὴ δεινόν τι πάθητε, κατ' ἔννοιαν=οὐδὲν κακὸν θὰ πάθητε.—ζητεῖτε, ἔφην, τοῦτο τὸ ἔφην ἢ ἔφην ἐγὼ ὁ Δημοσθ. ἐπαναλαμβάνει ἐν ταύτῃ τῇ σχετικῶς βραχεῖα περικοπῇ τοῦ πρὸς τοὺς Πελοποννησίους λόγου του (§ 20·25) ἐπτάκις, καὶ δὴ πεντάκις μετὰ τὰς λέξεις οἴεσθε, ὑμεῖς, ζητεῖτε, φυλάξεσθε, τὸ μὲν ἵνα ἀποφύγῃ ἐνταῦθα πᾶσαν ἀμφιβολίαν, δυναμένην νὰ προκύψῃ ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα, πρὸς ἃ ἀπευθύνεται ὁ ῥήτωρ, ἵνα μὴ δηλ. νομισθῇ ὅτι διὰ τῶν λέξεων οἴεσθε, ὑμεῖς κτλ. ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, — ἐν ᾧ δι' αὐτῶν ἀπευθύνεται πρὸς τίνας; — τὸ δὲ καὶ ἵνα ἐξάρῃ ταύτας τὰς λέξεις.—εἶτα, ἐν ἀρχῇ ἐρωτήσεως πρὸς δῆλωσην θαυμασμοῦ, ἀγανακτήσεως καὶ τῶν ὁμοίων = καὶ ἔπειτα...; = καὶ λοιπόν...; = πῶς...; — Φίλ. ἄλλοτε. ταύτῃ (δηλ. τῇ ἐλευθερίᾳ) καὶ τὰς προσηγορίας ἔχ., κατ' ἔννοιαν = ὅτι (ὄχι μόνον τὰ φρονήματα, ἀλλὰ) καὶ οἱ τίτλοι τοῦ Φιλ. (βασιλεὺς — τύραννος) ὅλως ἀντίκειται πρὸς ταύτην (τὴν ἐλευθερίαν). — βασιλεὺς καὶ τύραννος κτλ., ἐκάστη ἔννοια ταύτης τῆς γνώμης ἐκφέρεται διὰ δύο λέξεων (βασιλεὺς — τύραννος, ἐχθρὸς — ἐναντίος, ἐλευθερία — νόμοις). — ἅπας = πᾶς ἀνεξαίρετος· ἐν τῇ μεταφράσει ἄς προταχθῇ τοῦ βασιλεὺς... — νόμοις, τοῖς ὑπάρχουσι μόνον ἐν ἐλευθέραις πολιτείαις· ὁ τύραννος οὐδένα τοιοῦτον νόμον ἀναγνωρίζει· ἢ θέλησίς του μόνον εἶναι νόμος. — οὐ φυλάξεσθ'...; , ἐντονωτέρα ἢ προτροπὴ γίνεται ἐκφραζομένη οὕτω παρὰ ἐὰν ἐξεφράζετο διὰ προστακτικῆς: φυλάξασθε οὖν. — ὅπως... μὴ δεσπότην ὕρητε, πλαγία ἐρωτημτκ. πρότασις = πῶς νὰ μὴ εὔρητε τύραννον. — πολέμου ζητοῦντες ἀπαλ. = μὲ τὸ νὰ ζητῆτε ν' ἀπαλλαγῆτε ἐνὸς πολέμου· πόλεμον δ' ἔννοεῖ ἐνταῦθα τὸν κατὰ τῶν Λακεδ., δι' ὃν καὶ ἐπιζητοῦσιν οἱ Μεσσοὶ καὶ Ἀργ. τὴν μετὰ τοῦ Φιλ. συμμαχίαν.

§ 26 — 27.

ἀκούσαντες μετχ. ἐνδοτκ. — καὶ θορυβοῦντες, ἢ μετχ. αὕτη προσδιορίζει τροπικῶς τὴν προηγουμένην = καὶ μάλιστα μὲ θορυβώδη ἐπιδοκιμαστικὴν δῆλωσιν. — ὡς ὀρθῶς λέγεται (δηλ. ὑπ' ἐμοῦ), ἐκ τοῦ θορυβοῦντες, ἐν ᾧ περιέχεται ἔννοια λεκτικῆ. — καὶ πολλοὺς ἑτέρους λόγους, δηλ. ἀκούσαντες. — παρὰ τῶν πρέσβειων, δηλ. τῶν μετὰ τοῦ Δημοσθ. σταλέντων εἰς Πελοπ. — καὶ παρόντος ἐμοῦ = καὶ ὅτε ἐγὼ ἤμην παρῶν = καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ μου. — καὶ πάλιν ὕστερον, μετὰ τὴν ἐκ Μεσσηνίας δηλ. ἀναχώρησιν τοῦ Δημοσθ., ὅστις τότε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα μετέβη καὶ εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Πελοπον. διὰ τὸν αὐτὸν σκοπόν, ἵνα δηλ. ἀποτρέψῃ αὐτὰς ἀπὸ τῆς μετὰ τοῦ Φιλ. συμμαχίας. — ὡς ἔοικεν, οὐδὲν μᾶλλον κτλ., τὸ ὡς ἔοικεν συναπτόν τῷ ἀποσχίσονται τὸ δὲ οὐδὲν μᾶλλον, κυρίως = οὐδόλως περισσότερον (παρὰ ἐὰν δὲν ἤκουον ταῦτα)· εἶτα κατ' ἔννοιαν = ὅμως δὲν (ὡς ἀπόδοσις τοῦ: [καίπερ] ἀκούσαντες)... = ὅμως, καθὼς φαίνεται, δὲν θὰ ἀπομακρυνθῶσιν ἀπὸ τῆς φιλίας τοῦ Φιλ. .... = δὲν θὰ ἀποκρούσωσι τὴν φιλίαν τοῦ Φιλ. καὶ τὰς ὑποσχέσεις αὐτοῦ. — ἄτοπον = παράδοξον· τὸ μετὰ τοῦτο εἰ σχεδὸν = ὅτι πρὸβλ. § 6 «εἶ τις... θαρρεῖ... θ α υ μ ἄ ζ ω». — παρ' ἃ (= παρὰ ταῦτα, ἃ) τῷ λογ. βέλτισθ' ὀρῶσι = παρὰ ταῦτα, τὰ ὅποια, ἔταν σκέπτωνται (= τῷ λογισμῷ), ἀναγνωρίζουσιν ὡς ἄριστα. — ἀλλ' ὑμεῖς... λήσετε, καταλείπει ὁ ῥήτωρ τὴν διὰ τοῦ ἄτοπον εἰ ἀρξαμένην σύνταξιν, ἵνα ἀπ' εὐθείας ἀποταθῇ πρὸς τοὺς Ἀθην. — οἱ καὶ συνιέντες (τοῦ ῥ. συνίημι) αὐτοὶ καὶ τῶν λεγόντων ἀκούοντες ἡμῶν = οἵτινες καὶ ἐξ ἑαυτῶν (= ἐξ ἰδίας πείρας) γνωρίζετε καὶ ἀκούετε ἡμᾶς — τοὺς ῥήτορας —, οἵτινες (σᾶς) λέγομεν. — ὡς ἐπιβουλεύεσθε (παθητκ.) = ὅτι ἀπειλεῖσθε (ὑπὸ τίνος;). — ὡς περιτοιχίξεσθε = ὅτι περικυκλώνεσθε ὡς διὰ δικτύων· ἢ μεταφορὰ ἐκ τῶν κυνηγῶν, οἵτινες στήνουσι κύκλω ξύλα (στοίχους) κατὰ σειράν, ἐφ' ὧν ἐξαπλοῦσι τὰ δίκτυα, ἵνα ἐμπίπτωσιν ἐν αὐτοῖς τὰ θηρία· ἢ μεταφορὰ καθιστᾷ σαφεστέραν τὴν ἔννοιαν τοῦ προηγουμένου ἐπιβουλεύεσθε. — ἐκ τοῦ μηδὲν ἤδη ποιεῖν = ὅτι (= διότι) οὐδὲν ἤδη ποιεῖτε = ἕνεκα τῆς νῦν ἀπραξίας σας. — λήσεθ' (τοῦ ῥ. λανθάνω)... πάνθ' ὑπομείναντες = χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσητε θὰ ὑπομείνητε τὰ πάντα, δηλ. τὰ αἰσχίστα. — καὶ οὐ τοῦτ' ἔστιν ἄτοπον

... πάνθ' ὑπομείναντες, ἢ ἔννοια: δὲν εἶναι παράδοξον, ἂν οἱ Μεσσηνιοὶ καὶ τινες τῶν Πελοπ. καίπερ ἀναγνωρίζοντες τὴν ὀρθότητα τῶν λόγων μου δὲν ἀποκρούσωσι τὴν φιλίαν καὶ τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Φιλ.: διότι οὗτοι δὲν γνωρίζουσιν ἐξ ἰδίας πείρας τὴν δολίαν πολιτικὴν αὐτοῦ τὴν μανθάνουσι παρ' ἐμοῦ· παράδοξον ὅμως εἶναι, ἂν σεῖς, ὦ Ἀθην., ὅστινες γνωρίζετε καλῶς αὐτὴν καὶ ἐξ ἰδίας πείρας καὶ παρ' ἡμῶν τῶν ῥητόρων, δὲν θελήσητε νὰ ὀχυρωθῆτε κατὰ τῶν μηχανορραφῶν τοῦ Φιλ.—οὕτως ἢ παραυτίχ' κτλ.—τόσψ μεγαλυτέραν ἰσχὺν (=τόσψ περισσότερον θέληματρον) ἔχει ἢ παροῦσα στιγμιαία ἡδονὴ καὶ ἀνάπαυσις ἀπὸ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὕστερον ποτε (= ἐν βραδυτέρῳ μέλλοντι) μέλλει νὰ ὠφελήσῃ.

§ 28 — λέξω.

περὶ ... τῶν ὑμῖν πρακτέων=περὶ τούτων, ἃ ὑμῖν πρακτέα ἐστὶ
 =περὶ τούτων, τὰ ὁποῖα σεῖς πρέπει νὰ πράξητε=περὶ τῶν μέτρων,
 τὰ ὁποῖα σεῖς πρέπει νὰ λάβῃτε (κατὰ τοῦ Φιλίπ.). — κατ' ὑμᾶς
 αὐτοὺς ὕστερον βουλευσέσθε = μόνοι σας θὰ σκεφθῆτε ὕστερον
 (δηλ. μετὰ τὴν ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἀποχώρησιν ἢ—πιθανώτερον—
 μετὰ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν ἀναχώρησιν τῶν πρέσβειων τοῦ Φιλίπ. καὶ
 τῶν Πελοπον.). — ἃ δὲν ἔτι ἀποκρινάμενοι, τὰ δέοντ' ἂν εἴητ' εἶψ.
 = ποῖα δὲ νῦν, ἐὰν ἀποκριθῆτε, ὀρθῶς ἠθέλετε ἀποφασίσαι·
 κατ' ἔννοιαν = ποῖαν δὲ ἀπόκρισιν τῶρα ὀφείλετε νὰ δώσητε (εἰς
 τοὺς πρέσβεις), ἵνα φαίνησθε ὅτι ὀρθῶς ἀπεφασίσατε· ἢ = ποῖαν
 προσήκουσαν ἀπόκρισιν τῶρα ὀφείλετε νὰ ἀποφασίσητε.— ταῦτ' ἤδη
 λέξω = εὐθὺς θὰ σᾶς εἴπω.

§ 28 ἦν μὲν — 29 τὰ τότε λεγόμενα.

ἦν μὲν οὖν δίκαιον... καλεῖν (δηλ. ὑμᾶς)=βεβαίως ἦτο δίκαιον
 νὰ καλῆτε (διὰ νὰ εἴπωσιν εἰς ὑμᾶς, τί πρέπει ν' ἀπαντήσητε εἰς
 τοὺς πρέσβεις τοῦ Φιλίπ.)· ἐνταῦθα ὁ παρατκ. τῆς ἀπροσώπου
 ἐκφράσεως δίκαιον ἦν μετ' ἀπρμφ. (καλεῖν) δηλοῖ ὡς ἀπραγματο-
 ποιήτον τὴν διὰ τοῦ ἀπρμφ. ἐκδηλουμένην πράξιν· ἂν ὁ παρατκ.
 (δίκαιον ἦν) ἦτο μετὰ τοῦ ἂν, τί θὰ ἐδήλου; — τοὺς ἐνεγκόντας
 τὰς ὑποσχ.=τοὺς κομίσαντας τὰς ὑποσχέσεις (τοῦ Φιλίπ.)· νοοῦν

ται οἱ ὑποκριταὶ Ἀριστόδημος καὶ Νεοπτόλεμος, ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Κτησιφῶν, οἵτινες ἐκόμισαν παρὰ τοῦ Φιλίππου πρὸς τοὺς Ἀθην. τὰς πρώτας φιλικὰς διαθεβαιώσεις αὐτοῦ καὶ ἐνήργησαν παρ' αὐτοῖς νὰ σταλῆ πρὸς τὸν Φίλιπ. πρεσβεῖα περὶ εἰρήνης (πρβλ. λόγον περὶ τῆς εἰρ. § 6 καὶ εἰσαγ. ἐν σελ. 37).—ἐφ' αἷς= δι' ὧν (πρβλ. § 15).—τὴν εἰρήνην=τὴν γνωστὴν εἰρήνην (δηλ.);.—οὔτε γὰρ κτλ.=διότι οὔτε ἐγὼ αὐτὸς θὰ ἐδεχόμεν ποτὲ ν' ἀποτελέσω μέλος τῶν (πρὸς τὸν Φίλιπ.) πρεσβειῶν (εἰ δηλ. τοιαῦτα πράξιν τυχόντ' εἰρήνης Φίλιπ. φόμην)· πρὸς τὸν Φίλιπ. ἀπεστάλησαν δύο πρεσβεῖαι τῶν Ἀθηναίων· ἡ πρώτη τούτων ἐστάλη, ἵνα παρασκευάσῃ τὰ πράγματα πρὸς συνομολόγησιν εἰρήνης καὶ συμμαχίας μετὰ τοῦ Φιλίπ., ἡ δὲ δευτέρα, ἵνα ἐπικυρωθῆ ἡ συνθήκη διὰ τῆς ὀρκωμοσίας τοῦ βασιλέως· εἰς ἀμφοτέρας τὰς πρεσβείας ἔλαβε μέρος ὁ Δημοσθ.—οὔτ' ἂν ὑμεῖς . . . ἐπαύσασθε πολ. = οὔτε σεῖς θὰ ἐπαύετε (ποτὲ) τὸν (κατὰ τοῦ Φιλίπ.) πόλεμον.—οἷδ' ὅτι=βεβαιώσ· τὴν αὐτὴν σημασίαν ἔχει καὶ κατωτέρω § 30.—τοιαῦτα, ὅποια δηλ. βλέπετε ἐπὶ τῶν ἡμερῶν σας.—πράξιν, ἐκ τοῦ ᾤεσθε.—τυχόντ(α) εἰρήνης=μετὰ τὴν παρασχεθεῖσαν εἰς αὐτὸν εἰρήνην (περὶ τῆς ἐκφράσεως πρβλ. § 12 «τῆς εἰρήνης ἔτυχεν»).—ἦν πολὺ κτλ. = ἅ τότε (δηλ. τότε;) ἐλέγετο, πολὺ ἀφειστήκῃ ἦν (=πολὺ ἀφειστήκει [=ἦσαν ἐντελῶς διάφορα]) τούτων (δηλ. τῶν νῦνπραττομένων [ὑπὸ τοῦ Φιλίπ.]).

§ 29 καὶ πάλιν — 31 ὑπήχθητε.

καὶ πάλιν γ' ἐτέρους καλεῖν, τὸ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ δίκαιον ἦν = ἀκόμη καὶ ἄλλους πρὸς τούτοις ἦτο δίκαιον νὰ καλῆτε (πρὸς τίνα σκοπόν;). — τοὺς, ὅτ' ἐγὼ κτλ., τὸ ἄρθρον (τοὺς) συναπτέον τῷ λέγοντι (σχῆμα ὑπερβατὸν) = ἐκείνους, οἵτινες, ὅτε ἐγὼ μετὰ τὴν συνομολόγησιν πλέον τῆς εἰρήνης ἐπέστρεψα ἐκ τῆς δευτέρας πρεσβείας, τῆς σταλείσης πρὸς ἀποδοχὴν τοῦ ὄρκου (τοῦ βασιλέως), καὶ ἐννοήσας, ὅτι ἡ πόλις ἡμῶν ἐξηπατάτο, προέλεγον καὶ ἐνόρκως διεθεδαίου (τοῦτο [δηλ.];) . . ., ἔλεγον· ἐννοοῦνται οἱ συμπρεσβεῦται τοῦ Δημοσθ., ἰδίᾳ ὁ Αἰσχίνης καὶ ὁ Φιλοκράτης (πρβλ. καὶ προηγούμενον λόγον § 10). — ἀπὸ τῆς ὑτέρας πρεσβείας . . ., περὶ τῶν δύο πρεσβειῶν τῶν σταλεισῶν πρὸς Φίλιπ.

βλ. ἀνωτέρω. — οὐκ εἶων, πρακτ. ἀποπειρακτ. = προσεπάθουν
 ν' ἀποτρέψω (ὕμας). — προέσθαι Πύλας οὐδὲ Φωκ. = (ἀπὸ
 τοῦ) νὰ ἐγκαταλίπητε τὰς Θερμοπύλας καὶ τοὺς Φωκεῖς. —
 ὡς ἐγὼ μὲν ὕδωρ πίνων κτλ., ἀντικείμε. τοῦ λέγοντας = ὅτι ἐγὼ
 μὲν ὡς ὑδροπότης φυσικὰ εἶμαι ἄνθρωπος κάπως (= τίς) δύστρο-
 πος καὶ ἰδιότροπος· τὴν νηφαλιότητα τοῦ Δημοσθ. ἐπαινεῖ καὶ ὁ
 Πλούταρχος καὶ ὁ Λουκιανός· οἱ παλαιοὶ δ' ἔμωσ τοὺς ῥήτορας
 καὶ ποιητάς, τοὺς μὴ ἐξεγείροντας τὴν φαντασίαν αὐτῶν διὰ τοῦ
 οἴνου, ἐθεώρουν ἀμβλεῖς τὸν νοῦν καὶ ἀνοήτους· πρβλ. Ἀθήν. I,
 44, α: ἔνιοι δὲ ὕδωρ πίνοντες εἶσ' ἀβέλτεροι—τὸ ἀρχαῖον λόγιον
 τοῦ ποιητοῦ Κρατίνου: ὕδωρ πίνων χρηστὸν οὐδὲν ἂν τέκοις—
 Horat. Epist. I, 19, 2:

Nulla placere diu nec vivere carmina possunt,
 quae scribuntur aquae potoribus.—

Φίλιππος δ' κτλ., ἐξακολουθεῖ ἢ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ ὡς=ὁ δὲ Φίλ.
 ὅτι, εὐθύς ὡς διέληθη (διὰ τῶν Θερμοπυλῶν), θά ἐκπληρώσῃ δλας
 τὰς εὐχὰς σας.—καὶ...καὶ...δὲ...δὲ...δὲ...καὶ, πολυσύνδετον.—
 Θεσπιάς καὶ Πλαταιὰς τειχιεῖ (=θά περιβάλλῃ διὰ τειχῶν), ἀμφό-
 τεραι αὐταὶ αἱ πόλεις ἀποστατήσασαι ἀπὸ τῶν Θηβ. ἐτιμωρήθη-
 σαν ὑπ' αὐτῶν καὶ κατεστράφησαν ἐν ἔτει 373· ἢ ἀνοικοδόμησις
 καὶ ὀχύρωσις αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Φιλίπ. θά ἐθεωρεῖτο ὡς ἐχθρότης
 αὐτοῦ κατὰ τῶν Θηβ. (πρβλ. προηγούμενον λόγον § 10). — Θηβ.
 παύσει τῆς ὕβρεως (=τῆς ὑπεροψίας), πρβλ. προηγούμενον λόγον
 § 10. — Χερρόνησον . . . διορύξει, ἢ Θρακικὴ Χερρόνησος (βλ.
 γεωγρ. πίν.) συνδέεται μετὰ τῆς στερεᾶς δι' ἰσθμοῦ· ὡς ἐκ τού-
 του οἱ Θραῖκες συχνάκις εἰσέβαλλον εἰς τὴν Χερρόνησον καὶ ἐβλα-
 πτον τοὺς ἐν αὐτῇ οἰκοῦντας Ἀθηναίους ἀποίκους· πρὸς ἐξασφάλι-
 σιν τῶν Ἀθην. ἀποίκων ἀπὸ τοιοῦτων εἰσβολῶν ὁ Φίλ.—κατὰ τοὺς
 λόγους τῶν πρέσβεων — ὑπεσχέθη νὰ κατασκευάσῃ ἰδίᾳ δαπάνῃ
 διώρυγα, ἵνα ἀποχωρισθῇ ἢ Χερρόνησος ἀπὸ τῆς ἠπείρου· τότε
 δὲ οἱ Θραῖκες, ὡς μὴ ἔχοντες ναῦς, δὲν θά ἠδύναντο τοῦ λοι-
 ποῦ νὰ εἰσβάλλωσιν εἰς τὴν Χερρόνησον καὶ νὰ βλάπτωσι τοὺς
 ἐν αὐτῇ Ἀθηναίους. — τοῖς αὐτοῦ τέλεσι = ἰδίᾳ δαπάνῃ. —
 Εὔβοιαν καὶ τὸν Ὀρωπὸν ... ἀποδώσει, περὶ τοῦ πράγματος πρβλ.
 προηγούμενον λόγον § 10. — μνημονεύει(ε) . . . ὀηθέντα = ἐνθυ-

μείσθε ὅτι ἐλέχθησαν. — οἶδ' ὅτι, πρβλ. ἀνωτέρω § 29. — καίπερ ὄντες οὐ δεινοὶ κτλ. = ἂν καὶ δὲν εἴσθε ἱκανοὶ νὰ ἐνθυμηθῆτε . . . = ἂν καὶ πολὺ εὐκόλως λησμονῆτε ἐκεῖνους, ὅτινες σᾶς ἀδικοῦσι. — καὶ τὸ πάντων αἴσχιστον, προεξαγγελτικὴ παράθεσις = καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ αἴσχιστον ἀπὸ ὅλα. — καὶ τοῖς ἐκγόνοις κτλ. = βασιζόμενοι εἰς τὰς (κενάς) ἐλπίδας (ὡς ἐνέβαλον εἰς ὑμᾶς οἱ πρέσβεις περὶ τούτων τῶν ἐκ τῆς εἰρήνης ἀγαθῶν) ἐψηφίσατε νὰ ἰσχύῃ (= νὰ εἶναι ὑποχρεωτικὴ) ἡ ἰδίᾳ ἀκριβῶς εἰρήνη καὶ διὰ τοὺς ἀπογόνους σας. — οὕτω τελῶς ὑπήχθητε (τοῦ β. ὑπάγω) = τόσῳ τελείως ἐξηπατήθητε.

§ 31 τὶ δὴ — 34.

τί δὴ (= διατὶ λοιπὸν) κτλ.;, ἐρώτησις· πρβλ. § 7 καὶ λόγον περὶ τῆς εἰρ. § 17. — καλεῖν . . . δεῖν (δηλ. ὑμᾶς [πρβλ. § 2 «τὸ τί χρὴ ποιεῖν . . . »]) = ὅτι ἔπρεπε νὰ καλῆτε (πρὸς τίνα σκοπὸν; [πρβλ. ἀνωτέρω: ἦν οὖν δίκαιον . . . καλεῖν]). — τούτους, δηλ.; — μετὰ παρησίας = εὐθαρσῶς, ἐλευθέρως. — ἐρῶ . . . καὶ οὐκ ἀποκρύψομαι, ἢ αὐτὴ ἔννοια πρὸς περισσοτέραν ἐξαρσιν αὐτῆς δηλοῦται καὶ καταφατικῶς καὶ ἀποφατικῶς· σχῆμα ἐκ παραλλήλου (πρβλ. § 5 «ῥᾴδιον καὶ πόνος οὐδεὶς»). — οὐχ ἴν' (= οὐ λέγω ταῦτα, ἵνα) . . . οὐδ' ἴν' (= οὐδὲ λέγω ταῦτα, ἵνα) . . . ἀλλ' . . . , ἔνθα πολλαὶ ἐκδοχαὶ εἶναι δυναταί, ὁ ῥήτωρ πάντοτε προτάσσει τὰς μὴ παραδεκτὰς τῶν ὀρθῶν, ὡς εἶτα διὰ πολλῶν ἀναπτύσσει· συνήθως δ' ἐπινοεῖ τοιαύτας σκοπίμως, ἵνα διὰ τῆς ἀντιθέσεως ἐξάρῃ τὴν πραγματικὴν. — οὐχ ἴν' εἰς λοιδορίαν κτλ., κατ' ἔννοιαν = δὲν λέγω ταῦτα, ἵνα ἀρχίσας νὰ λοιδορῶ αὐτοὺς (= ἵνα διὰ τῶν λοιδοριῶν μου) κατορθώσω νὰ ἐπιτύχω ὁμοίως (καθὼς οἱ ἀντίπαλοί μου) παρ' ὑμῶν ἀκρόασιν οἱ Ἀθην., ὡς γνωστόν, καθ' ὑπερβολὴν ἠρέσκοντο ν' ἀκούωσιν ἀντεγλήσεις καὶ λοιδορίας ἀμοιβαίως τῶν ῥητόρων (πρβλ. προηγούμενον λόγον § 3 καὶ Α' κατὰ Φιλ. § 44 «ἂν καθώμεθα οἴκοι, λοιδορουμένων ἀκούοντες καὶ αἰτιωμένων ἀλλήλους τῶν λεγόντων»). — εἰς λοιδορίαν ἐμπεσῶν, τοῦτο εἶναι ζωνηροτέρα ἔκφρασις τοῦ λοιδορησάμενος· διότι τὸ ἐμπεσῶν δηλοῖ τὴν πρὸς τὸ πρᾶγμα ἀποδοκιμασίαν τοῦ Δημοσθ., καθ' ὅσον ἐμπίπτει τις εἰς κακόν τι. — ἔξ ἴσου, δηλ. ἐκείνοις (τοῖς ἀντιπάλοις μου). — τοῖς δ' ἐμοὶ προσκρούσασιν ἐξ ἀρχῆς = εἰς ἐκείνους δέ, ὅτινες ἀνέκα-

θεν ἦσαν ἀντίπαλοί μου. — καὶ νῦν, συναπτεόν τῷ παρασχῶ, πλεοναστικῶς ἐπαναλαμβανόμενον διὰ τοῦ πάλιν. — τι, δηλ. χρήματα καὶ δῶρα. — ὡς ἄλλως, κυρίως = ὅλως διαφορητικὰ ἢ ὡς ἔπρεπε (πρβλ. § 10 «ὡς ἑτέρως»): εἶτα = μάτην. — ἀδολεσχῶ = φλυαρῶ. — ἀλλ' οἶομαι = ἀλλ' ὅτι (= διότι) οἶομαι. — ᾧ Φίλ. πράττει, ὑποκμ. τοῦ λυπήσειν = ὅτι αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ Φιλ. θὰ σᾶς λυπήσωσι. — ποθ' . . . μᾶλλον ἢ τὰ νυνὶ (= ἢ νῦν) = περισσότερον ἄλλοτέ ποτε (δηλ. ἐν προσεχεῖ μέλλοντι) παρὰ τώρα (= παρ' ὅ,τι σᾶς λυποῦσι τώρα). — τὸ πρᾶγμ' . . . προβαῖνον (= ὅ,τι τὸ πρᾶγμα προχωρεῖ) . . . , ὁ ῥήτωρ ἀποφεύγει νὰ ἐκφράσῃ σαφῶς τὸν ἀπειλοῦντα τοὺς Ἀθην. κίνδυνον (ἦτοι τὴν προσέλασιν τοῦ Φιλ. εἰς αὐτὴν τὴν Ἀττικὴν καὶ τὴν ὑποδοῦλωσιν τῶν Ἀθηναίων) καὶ ὀνομάζει αὐτὸν ἐνταῦθα «τὸ πρᾶγμα (= ᾧ Φίλ. πράττει) καὶ εὐθύς κατωτέρω «τοῦτο» (ἐγγὺς ἢ τοῦτ' ἦδη)· ἢ συγκάλυψις δὲ αὕτη ἐνέχει τρόμον καὶ ἔκπληξιν. — οὐχὶ βουλ. ἂν εἶν. ὀρθῶς=δὲν θὰ ἤθελον ἢ εἰκασία μου νὰ εἶναι ὀρθή.— ἦδη, ἢ ἐν τέλει θέσις τοῦ ἐπιρρ. πρὸς ἔξαρσιν.— ὅταν μηκέθ' ὑμῖν ἀμελεῖν ἐξουσία γίγνηται (= ἀμελεῖν ἐξῆ) τῶν συμβ.= ὅταν δὲν εἶναι δυνατὸν πλέον σεῖς νὰ βλέπητε ἀδιαφόρως τὰ συμβαίνοντα.— μηδ' ἀκούητε, ἐννοητέον τὸ ἔτι ἐκ τῶν ἡγουμένων: μηκέθ' ὑμῖν. — ὅτι ταῦτ' (δηλ. ᾧ Φίλ. πράττει) ἐφ' ὑμᾶς ἔστι = ὅτι αὐταὶ αἱ ἐπιχειρήσεις (τοῦ Φιλ.) διευθύνονται καθ' ὑμῶν.— μηδὲ τοῦ δεινός (= μηδὲ παρ' ἄλλου τινός [ἐκ τῶν ὀμοφρόνων μου]), ὁ ῥήτωρ προσέθηκε τοῦτο, ἵνα μὴ νομισθῇ ὅτι μόνος αὐτὸς προβλέπει καὶ προλέγει τὸν μέλλοντα κίνδυνον.— ὀρᾶτε καὶ εὖ εἰδῆτε, δηλ. ὅτι ἐφ' ἡμᾶς ἦν.— ὄργ. καὶ τρ. ὑμᾶς ἔσεσθαι νομίζω = (τότε) δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι σεῖς θὰ ἐκσπάσητε εἰς ὄργην καὶ ἀγανάκτησιν (= θὰ ὀργισθῆτε καὶ θὰ ἀγανακτῆσητε).— μή . . . τοῖς ἐπανορθοῦν κτλ., ἢ συντακτικὴ σειρά τῶν λέξεων: μή . . . συμβῆ τοῖς πειρωμένοις ἐπανορθοῦν τι τῶν διὰ τούτους (δηλ. τοὺς πρέσβεις) ἀπολωλότων περιπεσεῖν τῇ παρ' ὑμῶν ὄργῃ=μήπως . . . συμβῆ νὰ περιπέσωσιν εἰς τὴν ὄργην σας οὗτοι (= μήπως σεῖς ὀργισθῆτε κατὰ τούτων), ὅτινες προσπαθοῦσι νὰ ἐπανορθώσωσι τι ἐκ τούτων, τὰ ὅποια ἐξ αἰτίας ἐκείνων—τῶν πρέσβων—ἔχουσι καταστραφῆ.— τῶν πρέσβων σεσιωπ. κτλ.=ἐπειδὴ οἱ πρέσβεις ἔχουσι ἀποσιωπήσει ταῦτα, δι' ᾧ, καθὼς αὐτοὶ καλῶς γνωρίζουσι, ἔχουσι δωροδοκηθῆ· ἐννοοῦνται οἱ πρέσβεις

οἱ ἀποσταλέντες εἰς Φίλ. τῆ 346 διὰ τὴν εἰρήνην, ἰδίᾳ ὁ Αἰσχίνης καὶ ὁ Φιλοκράτης (πρβλ. § 29)· οὗτοι πράγματι ἐδωροδοκῆθησαν παρὰ τοῦ Φιλ., ἵνα ἀποκρῦψωσιν ἀπὸ τοῦ Ἰσθμίου τὰ σχέδια τούτου. — δεδωροδοκηκότες (τοῦ β. δωροδοκῶ = δέχομαι δῶρα), μετχ. κατηγορητικῆ ἔξαρτωμένη ἐκ τοῦ συνίσασσι κατὰ ποίαν ἄλλην πτώσιν ἠδύνατο νὰ τεθῆ αὕτη; — ὡς τὰ πόλλ' ἐνίους (= ὑμᾶς) οὐκ κτλ. = ἔτι σεις ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ (= συνήθως) ἐκχέετε τὴν ὀργὴν σας (= ὀργίζεσθε) οὐχὶ κατὰ τῶν αἰτίων, ἀλλὰ πρὸ πάντων κατὰ τούτων, οὓς ἔχετε εἰς τὴν ἐξουσίαν σας (δηλ. κατὰ τῶν τελευταίων ὀμιλησάντων).

§ 35 — 36.

ἔως ἔτι μέλλει καὶ συνίστ. τὰ πράγμ. = ἐφ' ὅσον ἀκόμη τὰ πράγματα προπαρασκευάζονται καὶ εἶναι ἐν τῇ γίγνεσθαι προφανῶς, ὅς φαίνεται ἐκ τῆς ἐκφράσεως συνίσταται καὶ ἐκ τοῦ ἐπομένου κατακούομεν ἀλλήλων, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Δημοσθ. παρίσταται ἡ εἰκὼν θυέλλης, συναγειρομένης ὑπεράνω τοῦ πολιτικοῦ σκάφους τῶν Ἀθηνῶν· ἐν εἰκονικῇ φράσει μεταφραζόμενον τὸ ἔως ἔτι μέλλει καὶ κτλ. ἔχει ὡς ἑξῆς: ἐφ' ὅσον ἀκόμη τὰ νέφη συσσωρεύονται... — κατακούομεν ἀλλήλων = ἀκούομεν ἀλλήλων κατηγορούντων (ἀλλήλων)· τοῦτο δὲ δὲν θὰ εἶναι δυνατόν νὰ κάμνωμεν μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς θυέλλης· διατί; — καίπερ ἀκριβῶς εἰδὸτα = μολονότι ἀκριβῶς γνωρίζει. — ἐπαναμνήσαι = ὑπομνήσαι = νὰ ὑπενθυμίσω. — τίς ὁ Φωκ. κτλ., ἡ σύνταξις: τίς (δηλ. ἐστί) ὁ πείσας ὑμᾶς προέσθαι Φωκέας καὶ Πύλας = τίς εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις ἔπεισεν ὑμᾶς νὰ ἐγκαταλίπητε τοὺς Φωκεῖς καὶ τὰς Πύλας· ὁ Δημοσθ. ὑπονοεῖ ἰδίᾳ τὸν Αἰσχίνην, ὅστις ἀντεῖπε κατὰ τῆς προτάσεως αὐτοῦ ὑπὲρ ἀμύνης τῶν Θερμοπυλῶν καὶ τῶν Φωκέων ἐν τῇ πρώτῃ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου, τῇ συνελθούσῃ μετὰ τὴν ἐκ Μακεδονίας ἐπάνοδον τῶν πρέσβεων, τῶν ἀποσταλέντων πρὸς τὸν Φίλ. διὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης, καὶ παρέστησε τὸν Φίλ. εὐνοῦστατον εἰς τοὺς Ἰσθμίου καὶ προθυμότατον νὰ ἐκπληρώσῃ πάσας τὰς εὐχὰς αὐτῶν (πρβλ. § 30). — ὧν (Πυλῶν) κατ. ἐκεῖνος κύριος τῆς ἐπὶ τὴν Ἀττ. ὁδοῦ καὶ τῆς εἰς Πελ. κτλ., κατ' ἔννοιαν = διὰ τῆς κατοχῆς τῶν ὁποίων ἐκεῖνος ἔχει γίνεαι κύριος τῆς ὁδοῦ τῆς φερούσης εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ εἰς τὴν Πελοπόν. (εἰς ἣν θέλει νὰ πορευθῆ, ἵνα ὑποστηρίξῃ τοὺς Ἀργεῖους καὶ Μεσσηνίους ἐναν-

τιόν τῶν Λακεδ.)· παρατηρητέα ἢ ποικιλία τῶν προθέσεων ἐπὶ, εἰς· οὕτω καὶ κατωτέρω περὶ, ὑπέρ· τῆς αὐτῆς ποικιλίας θηρεύει ὁ ῥήτωρ δι' εὐρυθμίαν καὶ εὐφωνίαν. — καὶ (τίς) πεποίχη' ὑμῖν μή... εἶναι τὴν βουλήν=καὶ τίς ἔχει φέρει ὑμᾶς εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ σκέπτησθε ὄχι... — περὶ τῶν δικαίων, ἐνταῦθα δίκαια ἐννοοῦνται οὐχὶ τὰ ἐλληνικὰ δίκαια, ἀλλὰ τὰ τῶν Ἀθηναίων, ἦτοι τὰ δικαιοῦματα, ἅτινα ἔχουσιν οἱ Ἀθην. ἐπὶ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ κτήσεων αὐτῶν· τοῦτο δ' ἐξάγεται ἐκ τῆς ἀντιθέσεως: «ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ» καὶ ἐκ τοῦ ἀκριβεστεροῦ προσδιορισμοῦ «ὑπὲρ τῶν ἔξω πραγμάτων», — ὑπὲρ τῶν ἔξω πραγμ..., ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ χ. κτλ.=διὰ τὰ ἐξωτερικὰ συμφέροντα ἡμῶν... ἀλλὰ διὰ τὰ ἐσωτερικὰ καὶ διὰ τὸν κατὰ τῆς Ἀττικῆς πόλεμον. — ἐπειδὴν παρῆ= ὅταν ἐκραγῇ. — γέγονε δ' = πράγματι δ' ὅμως (οὗτος) ἔχει ἐκραγῇ. — ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, καθ' ἣν δηλ. ἐπανελθοῦσα ἡ β' πρεσβεία, ἢ ἐπὶ τοὺς ὄρκους (πρβλ. § 29), ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς, ἦτοι τῇ 16 Σκιροφοριῶνος (= τῇ 10 Ἰουλίου) τοῦ 346. — εἰ μή... παρεκρούσθητε τὸθ' = ἐὰν τότε (δηλ. ;) δὲν ἠπατάσθε (ὑπὸ τίνων;)· περὶ τοῦ παρακρούεσθαι βλ. § 23. — οὐδὲν ἂν ἦν τῇ π. πρᾶγμα (= δυσχέρεια), κατ' ἔννοιαν=ἡ πόλις (τώρα) δὲν θὰ εὐρίσκετο ἐν δυσχερεῖ θέσει. — οὔτε γὰρ ναυσὶ κτλ.=διότι βεβαίως ὁ Φίλ. οὔτε ὑπερίσχυσας (ἡμῶν) κατὰ τὰς ναῦς θὰ ἤρχετό (= οὔτε θὰ ὑπερίσχυε... καὶ θὰ ἤρχετό) ποτε μετὰ στόλου εἰς τὴν Ἀττικὴν ὁ Φίλ. ἂν καὶ εἶχε στόλον (πρβλ. Α' κατὰ Φιλ. § 22) καὶ ἐπεχειρεῖ δι' αὐτοῦ τολμηράς τινας προσβολάς, ὑστέρει ὅμως ἀκόμη τῶν Ἀθην. κατὰ θάλασσαν. — οὔτε πεζῇ (= διὰ ξηρᾶς [μετὰ στρατοῦ]) βαδ. ὑπὲρ τὰς Πύλας καὶ Φωκέας (= πέραν τῶν Θερμοπυλῶν καὶ τῆς Φωκίδος), δηλ. ἤλθεν ἂν εἰς τὴν Ἀττικὴν. — τῇ ν εἰρήνην ἄγων=τηρῶν τὴν συνομολογηθεῖσαν εἰρήνην. — ἡουχίαν εἶχεν, νοητέος καὶ ἐνταῦθα ὁ ἄν.—δι' ὄν, βραχυλογία=οἷος ἐκεῖνος ἦν, δι' ὄν... (δηλ. ὀλέθριος διὰ τὸν Φίλ., καθ' ὅσον τὰ παράλια τῶν κτήσεων αὐτοῦ ἐδλάπτοντο ὑπὸ τῶν Ἀθην.).

§ 37.

ταῦτ'... ν ὑν ἱκανῶς εἴρηται, κατ' ἔννοιαν = ταῦτα (ἴσα δηλ. εἶπον περὶ τῶν προδοτῶν) ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶναι ἀρκετὰ· τὸ νῦν

μετὰ τόνου ἀπαγγέλλει ὁ ῥήτωρ ὑποδηλῶν οὕτως ὅτι ἀλλαχοῦ διεξοδικώτερον θὰ ἐμιλήσῃ περὶ τῶν προδοτῶν· καὶ πράγματι ὀλίγη βυτερον μετὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ παρόντος λόγου ἀπήγγειλε τὸν περὶ τῆς παραπροσεβείας, ἐν ᾧ διὰ μακρῶν κατηγορεῖ τοῦ Αἰσχίνου. — ὡς ὑπομνήσαι, τὸ ἀπρμφ. μετὰ τοῦ ὡς ἐτέθη ἀπολύτως καὶ ἀνεξαρτήτως = πρὸς ὑπόμνησιν (πρβλ. § 1 «ὡς ἔπος εἰπεῖν»). — ὡς δ' ἂν ἐξετασθεῖη (τελκ. πρότασις τεθεῖσα ἀντὶ τελκ. ἀπρμφ.) μ. ἀκριβῶς, μὴ γένοιτο = εἴθε δ' ὅμως νὰ μὴ συμβῇ ν' ἀποδειχθῶσι (ταῦτα [ἔσα δηλ. εἶπον περὶ τῶν προδοτῶν]) ἀκριβέστατα (= εἴθε νὰ μὴ συμβῇ νὰ ἐπαληθεύσῃσι)· τοῦτο εὐχεται ὁ ῥήτωρ μὲ ἀληθῆ ψυχικὴν ἀγωνίαν· διότι ἡ ἐπαλήθευσις τῶν περὶ τῶν προδοτῶν λόγων του θὰ ἐπέφερε μὲν τὴν ἀπώλειαν τῶν προδοτῶν, ἀλλὰ μετ' αὐτῆς καὶ τὴν ἀπώλειαν τῆς πατρίδος, ἣν καθ' ὑπερβολὴν ἠγάπησεν ὁ ῥήτωρ. — οὐδένα γὰρ β. ἔγωγ' ἂν (= οὐ γὰρ βουλοίμην ἔγ. ἂν τινα) ... δίκην ὑποσχεῖν = διότι ἐγὼ τοῦλάχιστον δὲν θὰ ἐπεθύμουν νὰ τιμωρηθῇ τις. — οὐδ' εἰ δίκαιός ἐστ' ἀπ., κατ' ἔννοιαν = οὐδὲ ἂν εἶναι ἄξιος ἀπωλείας. — πάντων (ἡμῶν [= τῆς πατρίδος]), ἀναφέρεται εἰς ἀμφότερα τὰ οὐσιαστικά· τοῦ κινδύνου καὶ τῆς ζημίας.

Περὰ τὸν λόγον του ὁ Δημοσθ. παρέδωκε τῷ γραμματεῖ πρὸς ἀνάγνωσιν ἢ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἀνέγνωσε τὸ σχέδιον τῆς ἀποκρίσεως, ἣν ᾤφειλον οἱ Ἄθην. νὰ δώσωσιν εἰς τοὺς πρέσβεις (βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 70)· τοῦτο λείπει ἐν τῷ λόγῳ· κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἡ ἀπόκρισις θὰ εἶχεν ὡς ἐξῆς: «οἱ Ἄθην. θεωροῦσι κατηγήκον των νὰ προστατεύσωσι τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν πάντων τῶν Ἑλλήνων καὶ ν' ἀποκρούσωσιν ἐνόπλιως πᾶσαν ξένην ἀνάμειξιν. Ἐὰν δὲ ὁ Φίλιπ. παραπονῆται, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι κατηγοροῦσιν αὐτὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας ὡς μὴ ἐκτελέσαντα τὰς ὑποσχέσεις του τὰς δοθείσας κατὰ τὴν συναμολόγησιν τῆς εἰρήνης, ἀδίκως παραπονεῖται· τὰ παράπονά του ὀφείλει νὰ στρέψῃ οὗτος κατ' ἐκείνων, οἵτινες ἐκόμισαν τὰς ὑποσχέσεις καὶ ἔπεισαν δι' αὐτῶν τὸν δῆμον νὰ δεχθῇ τὴν εἰρήνην.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελ.
I <i>Περὶ τῆς εἰρήνης</i>	7
II <i>Κατὰ Φιλίππου Β.</i>	13
<i>Εἰσαγωγή</i>	23-34
I Πολιτικὴ κατάστασις τῶν Ἀθηναίων μέχρι τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Δημοσθένους.	23
II Δημοσθένης	24-27
α') Βίος Δημοσθένους	24
β') Λόγοι Δημοσθένους	27
III Περιληπτικὴ ἱστορία τοῦ Φιλίππου	27
IV Ἡ ἐν Ἀθήναις βουλή	30
V Ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου	31
<i>Εἰσαγωγή</i> εἰς τὸν περὶ τῆς εἰρήνης	37-40
<i>Σημειώσεις</i> εἰς τὸν περὶ τῆς εἰρήνης	41-66
<i>Εἰσαγωγή</i> εἰς τὸν Β' κατὰ Φιλίππου	69-70
<i>Σημειώσεις</i> εἰς τὸν Β' κατὰ Φιλίππου	71-101

Π. 260

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ἀριθ. Πρωτ. 37434

Πρὸς

τοὺς κκ. Ἰω. Κολλάρον καὶ Σίαν, ἐκδότας.

Ἀνακρινόμεν ὑμῖν ὅτι, δι' ἡμετέρας ταυταρίθμον καὶ ἀπὸ 23 Ἰουνίου 1930 Πράξεως, καταχωριοθείσης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμ. 86 τῆς 15ης Ἰουλίου 1930 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως (τεῦχος Β'), ἐνεκρίθη, συμφώνως τῷ Νόμῳ 3438, τὸ ὑφ' ὑμῶν ὑποβληθὲν πρὸς κοίσειν διδακτικὸν βιβλίον τοῦ κ. Κυρ. Κοσμῆ «ὁ Α' κατὰ Φιλίππου λόγος τοῦ Δημοσθένους διὰ τὴν Ε' τάξιν τῶν ἑξαταξίων Γυμνασίων», διὰ τέσσαρα σχολικὰ ἔτη, ἤτοι ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1930—1931 ἕως τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1933—1934, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν αὐτοῦ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει καὶ ἐκτελεσθῶσιν αἱ ὑπὸ τῆς οἰκείας Ἐπιτροπῆς ὑποδειχθεῖσαι τροποποιήσεις.

Ὁ Ὑπουργὸς

Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΑΠΘΡΟΝ 9ον τοῦ ἀπὸ 26ης Ἰουλίου 1929 Προεδρικοῦ Διατάγματος

Τὰ διδακτικὰ βιβλία τὰ πωλούμενα μακρὰν τοῦ τόπου τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐπιπέττειται νὰ πωλῶνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρα κατὰ 20% τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρόντος Διατάγματος κανονισθείσης ἀναβιβλιοσήμεον τιμῆς πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης συσκευῆς, τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως ἐπὶ τῆς τελευταίας σελίδος τοῦ ἐξωφύλλου ἐκτυποῦνται τὸ παρὸν ἄρθρον.